

31-05-2023

HF-elevers trivsel og dens påvirkning af deres ungdomsuddannelse

En undersøgelse om HF-elevers trivsel på tværs af scener og tid

Udarbejdet af: Josephine I. T. Kristensen, 20172919
Pernille W. Jensen, 20172914

Vejleder: Lasse Taagaard Jensen

Antal anslag/tegn: 218.698

Antal normalsider: 91

Aalborg Universitet - Institut for politik og samfund

Abstract

In this master thesis we are looking to research the mental well-being of HF students. We have found that throughout the public debate there is an agenda of the competitive state being pushed and the idea that students in secondary education must study harder and faster to secure a future and become valuable citizens of our society. Through research done by the Danish Ministry of Children and Education, it is found that HF students have a lower rating, than STX, of how much they enjoy going to school. There has also been lots of earlier research and debates about the well-being of younger people, but with different focuses. Most research focuses on the younger people that are in some kind of secondary education, mostly STX and between the ages of 16-25. This research has focused on students and young people in general social and educational well-being. At the same time the research often found that the student's well-being is something that is being observed as individuals. Therefore, we want to research the well-being of HF students, and how this could have an impact on their education. We are using theoretical ideas from Erving Goffman and Hartmut Rosa. From Goffman we are using his theory of stigmatizing, front- and backstage. From Hartmut Rosa we are taking his theory of time and accelerations. By using these two theoretical standpoints we get to see the HF student's well-being from a social aspect and a perspective of their understanding of time. The research is done by surveys with up to 69 students and interviews with 7 students. The students we have through a collaboration with two secondary schools, Nørresundby Gymnasium and HF, and Viborg Gymnasium.

In our study we have found that our results match up very well with earlier studies. We found that the HF students and their time are defined by a need for time, and a feeling of not being able to get everything done in one day. We also found that the student's social well-being is being defined by the era that we live in, where the technological advancements have created new ways of being social and define the way young people spend time together. At the same time the students are feeling pressure to be available all day, every day. This need is being described as an addiction to being available to communication. This new way of being social all the time therefore has the potential to threaten the front- and backstage of the HF students. All in all, this acceleration of being social and the threat to the front- and backstage, could potentially be a threat to the students' time in secondary education.

Indholdsfortegnelse

Abstract.....	1
Eksisterende forskning	5
Problemformulering samt problemfelt.....	8
Afgrænsning	9
Begrebsdefinition	10
Trivsel	10
Målgruppen.....	11
Teori.....	12
Erving Goffman – Stigmatisering, front- og backstage.....	12
Hartmut Rosa - Accelerations Samfundet.....	14
Metode.....	17
Forskningsdesign	17
Videnskabsteori	18
Dataindsamling.....	19
Spørgeskema	19
Interview	20
Undersøgelses kriterier.....	21
Validitet og reliabilitet.....	22
Validitet	22
Reliabilitet.....	23
Resultater fra spørgeskemaet	23
Overblik	24
Køn	26
Ude- og hjemmeboende.....	27
Fritidsarbejde og -aktiviteter	28
Betydning af variabler.....	31
Analysestrategi	31
Analyse	32
Analyse del 1.....	32
Introduktion af elever.....	32
Opsamling.....	42
Analyse Del 2.....	43
Trivsel og scenerne.....	43
Et udfordret Backstage.....	44

Skiftende sociale rammer	49
Stigmatisering	53
Opsamling	58
Ungdommens accelerationer	59
HF og fremtiden	64
Teknologi og sociale relationer	66
Opsamling	71
Analytisk sammenfatning	72
Konkluderende diskussion	74
Tidsnød eller dovenskab?	74
Fællesskab, stigmatisering og scenerne	79
Tidligere forskning sat op imod analysen	82
Litteraturliste	85
Bøger og publikationer	85
Internetsider	87

Problemstilling

Under valgkampen tilbage i november 2022, fyldte debatten om psykiatrien og specielt unges mentale sundhed en del. I medierne støder vi ofte på artikler der omhandler unges trivsel, samt deres mentale sundhed, hvilket sætter gang i en diskussion om hvorfor de unge ikke trives. TV2 har sidst i 2022 udgivet en artikel, hvor gymnasieelever fortæller om en sammenligningskultur de oplever gennem de sociale medier, samt blandt hinanden internt i klassen. De føler et pres fra samfundet, fordi at de skal klare sig godt (Schuldt, 2022). Udfordringen for de unges trivsel er, at vi stadig ikke har et klart svar på hvorfor de unge ikke trives, og hvilke faktorer der spiller ind. Et helt andet perspektiv ville så være om de unge overhovedet mistrives og i så fald, hvad er det der gør at de mistrives? For den nyeste trivselsundersøgelse fra Børne- og Undervisningsministeriet, der er tilgængelig, viser at unge på ungdomsuddannelser trives bedre end de gjorde tilbage i 2019/2020 (Børne- og Undervisningsministeriet, 2022). Men samtidig udspiller der sig en debat om, hvordan samfundets acceleration presser de unge, som en artikel fra DR fortæller om. Dette lægger op til en undersøgelse om elevernes privatliv påvirker deres skolegang, og undersøge om mistrivsel umiddelbart er noget der ligger uden for skolen. Interessen for netop trivsel falder hos os, på de forhenværende undersøgelser der er lavet på gymnasieelevers trivsel, og det skift der er sket gennem generationerne og det nye pres de unge føler. De unge føler netop at de skal præstere bedre og i et højere tempo (Ernst, et al., 2022). Noemi Katznelson har i sin bog *“Mistrivsel i lyset af tempo, præstation, og psykologisering”* belyst, hvordan unge har det i den kultur vi lever i. Hvilket ud fra hendes forskningsprojekt viser, at unge har svært ved at leve op til deres egne forventninger til fremtiden, samtidig med at de føler at det er svært at leve op til de krav, som bliver stillet af samfundet. Herudover føler de sig presset af, at der er meget de skal nå, samtidig med at de føler sig presset til at se ud på en bestemt måde (Katznelson, et al., 2022 (Ernst, et al., 2022)).

Vi ser også at der gennem tiden er kommet et større fokus på, at vi skal være mere konkurrencedygtige, vi skal yde bedre og skal kunne mere når vi kommer ud på den anden side. Konkurrencestaten, som Ove K. Pedersen definerer som værende, at individ, individualitet og fællesskab omformuleres til, at velfærdsstaten nu har til formål at producere konkurrencedygtige vilkår for både det private og offentlige arbejdsmarked, samt det globale marked (Munk & Rasmussen, 2018, s.45). Hvilket jo tyder på at det nu skubber vores unge ud over en kant, hvis vi ser på det som Katznelson kommer frem til i sit forskningsprojekt.

Gennem uddannelsesstatistik fra Børne- og Undervisningsministeriet ser vi en statistik, hvor eleverne har svaret på spørgsmålet “*Jeg er glad for at gå i skole*”, hvor de har skulle vurdere ud fra en skala 1-5, hvor 5 er det bedste og 1 er det dårligste. Statistikken fortæller om elevernes trivsel i gymnasieskolen, hvor landsgennemsnittet for STX-elever ligger på 4,0 (A: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023). Vi ser at eleverne hos de almene gymnasier som udgangspunkt trives, når de er i skolen, hvilket kan fortælle os at skolen kunne være et trygt sted at komme. Hos HF-eleverne ligger landsgennemsnittet til gengæld på 3,8, hvilket fortæller os at HF-eleverne kan have nogle andre problemer (C: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023). Denne forskel vækker en interesse hos os, hvilket ligger til grund for at specifikt at se på HF-elever, samt at vi gennem vores tidligere praktikker har set en forskel i dynamikken hos en STX- og HF-klasse. Vi har lavet et samarbejde med Nørresundby Gymnasium og HF, samt Viborg Gymnasium. Gennem uddannelsesstatistik har vi set på deres gennemsnit for deres elevers trivsel, samt sat dem op imod landsgennemsnittet for HF-elever. Her ser vi at Nørresundby Gymnasium og HF ligger under landsgennemsnittet i trivsel, hvor de scorer 3,5 (D: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023). Hvor vi derimod ser, at Viborg Gymnasium ligger over landsgennemsnittet på 3,9 (C: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023). Vi ser på, hvad der påvirker elevernes trivsel, og hvilke konsekvenser det kan have for deres gymnasietid. I dette speciale vil vi forsøge os med at klarlægge om eleverne trives, og kortlægge hvilke konsekvenser det har for deres gymnasietid. Vores empiri består af et kvantitativt spørgeskema, samt syv kvalitative person interview.

Eksisterende forskning

For at forstå vores videnshul bedre er det vigtigt at forstå hvad der kom forud. Derfor vil der i de følgende afsnit komme en gennemgang af, hvad forskning der er lavet på området og hvordan vores undersøgelse kan tilføje til dette område.

Tilbage i 2019 kom Danmarks Evalueringsinstitut med deres rapport, *Elevtrivsel på de Gymnasiale Uddannelser*. Her bliver der sat fokus på forbedringer inden for social og faglig trivsel for alle de seks gymnasiale uddannelser. Problemstillingen kom her i forbindelse med en negativ udvikling i unges velbefindende (EVA, 2019). I 2020 kom der en rapport om danske gymnasieelevers trivsel og sundhed, der var udarbejdet af Andrea H. Jezek, Veronica Pisinger, Anne Thorsted og Lau Caspar Thygesen fra Statens Institut for Folkesundhed på Syddansk Universitet. Rapporten (Sundhed og trivsel blandt gymnasieelever) satte fokus på udviklingen af elevtrivsel mellem 2014 og 2019, hvor det var godt 80.000 elever fra STX, der deltog i en

landsdækkende spørgeskemaundersøgelse. Dog har HF-uddannelsen været inkluderet i de enkelte spørgeskemaundersøgelser, men ikke i samme omfang som STX. Hvilket gjorde at deres tal ikke var sammenlignelige ved rapportens udarbejdelse i 2020. Rapporten havde til mål at skabe bedre sundhed og trivsel blandt gymnasieelever, samt gøre det nemmere at udføre de rette sundhedsindsatser (Jezek et.al., 2020). Samme år kom Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse med en forskningsoversigt, *Elevtrivsel i Gymnasieskolen* (2020). Her bliver der som ved EVA's rapport sat fokus på social og faglig trivsel, hvor trivsel forstås som elevernes egne oplevelser og opfattelser af deres trivsel (Nielsen, 2020).

Med jævne mellemrum bliver Den Nationale Sundhedsprofil udarbejdet i samarbejde mellem de fem regioner, Danske Regioner, KL, Institut for Folkesundhed og Sundhedsstyrelsen. Hertil indsamles der data om danskernes sundhed, hvor der er fokus på tobak, alkohol, mental helbred, fysisk helbred og social ulighed. Sundhedsprofilen skal være med til at sikre fremtidige tiltag, der passer til befolkningens sundhedsmæssige behov. Sundhedsprofilen 2021's data viste både positive og negative tendenser i folkesundheden. De positive tendenser ses i unges forbrug af tobak og alkohol, der er blevet mindre, samt den generelle levealder, der er blevet længere. Dog er antallet af gode leveår med et godt mentalt helbred blevet mindsket (Sundhedsstyrelsen, 2022).

Halima Berisha og Égle Zaikauskaité fra Folkesundhedsvidenskab på Aalborg Universitet, valgte i deres kandidatspeciale at undersøge de 16-24-åriges mentale sundhed og hvordan tiltag fra statens side vil kunne positivt og negativt påvirke de unges mentale sundhed. Berisha og Zaikauskaités problemstilling lå på, at en dårlig mental sundhed kunne skabe risiko for at udvikle psykiske og fysiske sygdomme. I deres undersøgelse gør de brug af de nationale sundhedsprofiler fra tidligere år til at se på den stigende udfordring inden for mental sundhed. Undersøgelsen tager udgangspunkt i Geoffrey Roses teori om individ- og populations-rettede strategier. Gennem deres undersøgelse finder de, at statens tiltag i sundhedsloven har mulighed for at kunne forbedre mental sundhed (Berisha og Zaikauskaité, 2018). Deres undersøgelse er relevant at have in mente, da den påpeger et vigtigt aspekt, nemlig statens indvirkning på muligheden for at oparbejde god mental sundhed og derigennem forebygge risikoen for psykiske og fysiske sygdomme. Begreberne trivsel og mental sundhed har typisk lignende definitioner, hvor god trivsel og et godt mentalt helbred ender ud i samme betydning. Sammenligningen af de to begreber kommer gennem bogen "Mistrivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering" af Noemi Katznelson, Mette Pless og Anne Görlich, hvor de gennem et longitudinelt design undersøger mistrivsel hos unge i alderen 16-24. De baserer deres undersøgelse på indsamlede

empiri fra en kvantitativ spørgeskemaundersøgelse, samt gennem kvalitative interviews (Katznelson et. al., 2022). Der hvor vi adskiller os, er at vi laver et single casestudie, hvor vi har valgt at have fokus på HF-elever og deres trivsel. Modsat dem, gør vi heller ikke brug af ordet mistrivsel, da vi ikke ser at vores studie vil kunne vise direkte mistrivsel.

I 2019 blev der skrevet et kandidatspeciale omhandlende trivsel og mistrivsel blandt de 20-30-årige af Line Eriksen Sørig og Diana Henriksen fra Aalborg Universitet, København. Her blev problemstillingen bygget op om den manglende forskning inden for de unges trivsel, men med et bevidst fokus uden om deres uddannelse og beskæftigelse. Informanterne i denne undersøgelse har taget eller var i gang med en universitetsuddannelse. De ønskede at sætte fokus på den mentale og sociale trivsel. Samtidig henviser de til, hvordan Danmark tidligere er blevet beskrevet som det lykkeligste land i verden, men der var et stigende antal unge, som mistrives i samfundet. Vigtige begreber og teorier for deres undersøgelser har været konkurrence-, perfektions- og præstationskultur, samt selvforhold, identitet og selvscenesættelse. Undersøgelsen kom frem til, at mange unge på daværende tidspunkt følte, at de var på egen hånd og selv stod med hele ansvaret for deres fremtid. Det blev fundet at der har dannet sig en stor præstationskultur på universiteterne, hvor samfundets normer og regler for et godt liv er med til at gøre det svært for de unge at definere deres eget liv. Samtidig fandt undersøgelsen, at der er en følelse af konstant konkurrence mellem individet og andre (Sørig og Henriksen, 2019). Denne undersøgelse er med til at give et indblik i unge mellem 20-30 år og hvordan de trives. Trivsel her bliver frisat fra uddannelse og beskæftigelse som udgangspunkt, men finder i sin analyse at de unge under uddannelse bliver påvirket af den kultur der er blandt de unge på uddannelserne.

Tilsvarende kom der en artikel i Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning (2021) af Noemi Katznelson, Mette Pless, Anna Görlich, Liv Graversen og Nanna Bank Sørensen. Denne artikel ønsker at sætte fokus på unge mellem 16-25 år og hvordan de trives, samt hvilken risiko det har for deres fremtid. Det bliver i artiklen pointeret, hvordan de danske unge har nogle unikke levevilkår set med et globalt og historisk syn. Deres problemstilling i artiklen blev bygget op om den offentlige debat vedrørende unge og deres trivsel. Data blev indhentet ved brug af spørgeskemaundersøgelser, der blev udsendt i 2019, hvortil der blev lavet telefoninterviews og suppleret med web-interviews. Der blev lavet nettostikprøver af 4.599 danske unge, hvor de udvalgte 2.080 unge fik en invitation til interview. Heraf fik de 1.317 deltagere til telefoninterviews. Artiklen konkluderer at mange unge havde erfaring med både trivsel og mistrivsel i deres liv, hvor de unge oplevede en gentagende følelse af ikke at kunne følge med, samt en følelse af at de ikke har mulighed for at leve op til kravene. Dertil kommer artiklen frem til at

mange unges trivsel er påvirket af social ulighed, men også individets egne livsbegivenheder. Samtidig kan artiklen konkludere, hvordan unge ikke er på vej ud over kanten, men at der i stedet kan være tale om, at presset er for højt (Katznelson et.al., 2021).

Problemformulering samt problemfelt

Med afsæt i ovenstående kommer vi frem til denne problemformulering, som ligger til grund for vores undersøgelsesgrundlag:

Hvordan ser vi, at HF-elever trives, samt hvilke konsekvenser det har for deres gymnasietid?

Vi ser, at vi med dette projekt kan byde ind med hvad trivsel betyder for HF-elevens gymnasietid. Vi tager udgangspunkt i deres oplevelse af deres trivsel, og tester det af med Hartmut Rosas teori om acceleration, samt Erving Goffmans teori om front- og backstage, samt stigmatisering. Vi mener at med disse teorier kan vi belyse de problemstillinger som er nævnt ovenfor. Med Rosas tidsperspektiv kommer vi nærmere ind på hvordan følelsen af tidspres kan skabe en følelse af altid at være bagud. Det kan sætte eleverne i en situation hvor de er nødt til at lave svære prioriteringer, som kan påvirke deres sociale relationer eller deres skolearbejde. Samtidig ser vi at Goffmans teorier kan give forståelse for hvordan eleverne opfatter sig selv, samt om deres front-/backstage bliver påvirket.

Vi ser at det er vigtigt at få afdækket netop HF-elevens trivsel, da vi ud fra egne tidligere erfaringer, har set at der er en forskel på hvordan vi ser HF-elever kontra STX-elever. Samtidig ser vi også i statistikken at HF-elever trives dårligere end STX-eleverne på landsplan (A: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023, (C: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023)). Vi ser at der blandt HF-eleverne er en tendens til at de oftere afbryder deres ungdomsuddannelse, hvor deres frafaldsprocent ligger på 19% i landsgennemsnit, hvor den for STX ligger på 8% (A: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023, (C: Børne- og Undervisningsministeriet, 2023)). Forskellen mellem de to ungdomsuddannelser bekræfter endnu en gang, at der er forskel på de to elevgrupper. Selvom vi i undersøgelsen ikke har fokus på dem, som er droppet ud i løbet af det første år, bakker det op om relevansen for den undersøgelse, samt viser det et manglende fokus på denne gruppe af elever.

Med afsæt i både problemformulering samt problemfelt har vi lavet disse arbejdsspørgsmål til at understøtte problemformulering og analysen senere hen i rapporten:

1. Hvordan ser vi at de sociale rammer i klassen påvirker elevernes gymnasietid og trivsel?

2. Hvordan kan tidsaspektet påvirke elevernes prioritering af deres skolearbejde, samt følelse af pres?
3. Hvordan påvirkes eleverne af den måde de føler de bliver opfattet af dem selv og andre?
4. Hvordan påvirkes elevernes front- og backstage?

Afgrænsning

Det har været vigtigt at overveje hvilke elementer der afgrænser og adskiller vores undersøgelse, samt hvilke forbehold og fravalg der har været, for at undersøgelsen bedst muligt kan bidrage til den nuværende og fremtidige forskning. Dermed vil undersøgelsens afgrænsning og forbehold blive præsenteret i det følgende afsnit.

Som start bliver undersøgelsen afgrænset af den tidligere forskning for bedst muligt at finde vores videnshul. Selvom vi på nogle punkter læner os op ad de samme emner eller lignende teorier, så vælger vi at afgrænse vores undersøgelse for derfor at kunne bidrage til den tidligere forskning. Da meget af den tidligere forskning har fokus på blandt andet danske unge generelt eller gymnasiale uddannelser, når det kommer til trivsel, så vil vi lade undersøgelsen afgrænse til HF-uddannelsen. Gennem uddannelsesstatistik er det muligt at se, hvordan HF-uddannelsen har en af de højeste procent af elever, der afbryder deres uddannelse. Her afbryder størstedelen af eleverne uddannelsen uden et omvalg, altså skifte til en anden uddannelse ((E) Børne- og Undervisningsministeriet, 2023). Ud fra den statistik tager vi forbehold for, at dele af HF-eleverne allerede har afbrudt deres uddannelser ved indgangen af 2.hf. For at sikre flest mulige elever i klasserne lader vi derfor undersøgelsen afgrænse til 1.hf. Samtidig tager vi forbehold for, at nogle førsteårselever allerede ved dataindsamlingen kan have afbrudt deres HF-uddannelse. Dernæst bliver undersøgelsen afgrænset, da vi ikke tager højde for elevernes egentlige faglige niveau, hvilket er blevet valgt for at kunne fokusere på elevernes generelle trivsel i forbindelse med deres gymnasietid.

Ved at vi arbejder med mennesker, så bliver vi nødt til at tage forbehold for at enkelte elever enten ikke besvarer spørgeskemaet eller ikke besvarer fyldestgørende. Dertil bliver vi afgrænset af det faktum, at det er frivilligt for eleverne at melde sig til de videregående interviews. På denne måde må vi tage forbehold for at det ikke er muligt at vælge frit blandt alle eleverne, hvortil der skal tages højde for at det ikke er muligt at lave et uddybende interview med de elever som ikke trives. Derfor bliver undersøgelsens data påvirket i selve indsamlingen.

I sådan en undersøgelse som denne er der rig mulighed for at koble mange teorier og vinkler på fænomenet trivsel. Vi vælger at afgrænse os til at se på HF-elevernes egen opfattelse af dem

selv, deres trivsel og deres gymnasietid. Derfor er valget af teori faldet på Hartmut Rosa og accelerationssamfundet, samt Erving Goffmans teori for social interaktion. Med valget af teori følger der også fordele og ulemper, hvor disse også er med til at afgrænse os. Ved brugen af Goffman kan det være en ulempe, at hans teori er baseret på observationer. Goffmans teori bliver derfor meget abstrakt, og kan tolkes på mange måder. Det samme som er en ulempe, ser vi også som en fordel, fordi hans teori netop er så abstrakt, kan teorien nemmere bruges i undersøgelser som disse og giver mulighed for at tolke på empirien.

Vi bliver afgrænset af Rosas teori, da den ikke tager højde for den individuelle opfattelse af tid og måden, individet forstår tid og oplever tiden i hverdagslivet (Wajcman, 2014). Her menes det, at det er muligt at individet vil opfatte tid anderledes end andre individer, samt lade sig påvirke anderledes af tid som element. Rosas teori fokuserer på et helhedsbillede af tidsforståelsen over hele samfundet, men vi lader os afgrænse ved at fokusere på hverdagen og institutionerne hos HF-elever. Vi tager højde for at vi kan overse de positive effekter af accelerationerne i forbindelse med trivsel, specielt i den teknologiske kan vi komme til at overse de positive virkninger det har haft på samfundet (Wajcman, 2014).

Begrebsdefinition

I dette afsnit vil de begreber som bruges i rapporten blive klarlagt. Vi definerer begrebet trivsel og vores forståelse, og brugen af dette, samt hvilken gruppe af individer vi gør brug af.

Trivsel

Trivsel fylder en del i denne rapport, derfor er det vigtigt at klarlægge hvordan vi definerer trivsel i sammenhæng med valget af vores undersøgelse. Vi har valgt at tage udgangspunkt i Noemi Katznelson, Mette Pless og Anne Görlichs definition af trivsel (Katznelson, et. al., 2022), samt Pierre Bourdieus ide om habitus.

Trivsel er et vidt og individuelt begreb, som også opleves forskelligt, og som hidtil har været svært at definere direkte (Katznelson, et. al., 2022: 34). Trivsel har det tilfælles hos alle, at det forekommer når vi befinder os i et trygt og godt miljø. Trivsel er en stor faktor, der fylder meget for de unge, specielt for deres deltagelse, engagement, læring og fastholdelse i undervisningen (Nielsen, 2020: 4). Sundhedsstyrelsen definerer trivsel ud fra hvordan mental sundhed også defineres, de deler trivsel op i to dimensioner, oplevelsesdimensionen og funktionsdimensionen. Hvor oplevelsesdimensionen dækker over den oplevelse individet har. Her menes der, om de oplever at have det godt, er overvejende glade og generelt bare er ved godt mod og i godt

humør. Hvor funktionsdimensionen dækker over at du kan klare dine daglige gøremål, som arbejde, gå i skole, lave mad, handle ind, samt indgå i fællesskaber og og håndtere hverdagens udfordringer (Katznelson, et. al., 2022: 34). Ligesom Katznelson, ser vi mistrivsel som det modsatte af trivsel og deler det op i de her to dimensioner, og samtidig er opmærksom på at der ikke må lægges for stor vægt på selve individet, men også helhedsbilledet af dem og det miljø de befinder sig i (Katznelson, et. al., 2022: 35-36). Endvidere vælger vi bevidst ikke at gøre brug af ordet mistrivsel, og forholder os blot til hvor meget de unge trives. Vi mener at brugen af ordet mistrivsel vil fjerne fokus fra at eleverne egentlig godt vil kunne trives på trods af elementer af mistrivsel. Vi er derudover opmærksomme på at forståelsen af trivsel gennem Sundhedsstyrelsens definition er præget af en overvejende grad af positivitet, glæde og generel tilfredshed (Katznelson, et. al., 2022: 35). Hvor vi derfor, som før nævnt, gerne vil have det, vi mener er et mere nuanceret billede af trivsel. Katznelson rejser også spørgsmål om hvordan trivsel skal forstås i de perioder i livet hvor eleverne går gennem det vi kan kalde for almene ungdoms problemer, såsom kærestesorger, frafald fra uddannelse, skilsmisse, osv (Katznelson, et. al., 2022; s.35). I vores brug af trivsel vil vi gerne give plads til nedtrykthed og tristhed, da vi ser det som en helt normal del af et være ung. Der hvor vi til gengæld skelner, er når nedtryktheden og tristheden har taget overhånd, og eleven ikke tager sig af sine udfordringer, samt ikke længere ønsker at indgå i fællesskabet, hverken inden eller udenfor skolen (Katznelson, et. al., 2022: 35).

Vi definerer endvidere også elevernes trivsel ud fra deres habitus. Vi ser på, om det er miljøet som eleverne er vokset op i og befinder sig i, der har lært dem at cope med deres følelser. Derudover er individets habitus med til at bestemme, hvad individet ser som ønskværdigt, realistisk eller tænkeligt. Habitus er med til at forme individets beslutninger og bevægelse i samfundet, hvilket understøtter vores ide om at deres tidligere oplevelser og deres miljø kan være med til at forme, hvordan eleverne arbejder med dem selv (Järvinen, 2013).

Målgruppen

Når der i rapporten gøres brug af unge og elever/eleverne, henvises der til den specifikke målgruppe som er blevet udvalgt til denne undersøgelse, som er HF-elever. Vi vil gennem rapporten bruge en variation af HF-elever, unge, samt eleverne, for at læsningen ikke bliver for ensformig og for at give en bedre sproglig oplevelse.

Teori

Erving Goffman – Stigmatisering, front- og backstage

Goffmans forskning fokuserer på hvordan vi mennesker opfører os, hvordan vi sætter facader op for at beskytte os selv, samt hvordan vi har en frontstage, men også en backstage. Han ser på samspillet mellem mennesker, hvilket vi i vores undersøgelse finder relevant, da vi ønsker at se på om unges trivsel bliver påvirket af deres enten frontstage eller backstage. Herudover bruger vi Goffmans teori om stigmatisering, som fortæller os hvordan samfundet deler mennesker op i to kategorier. Hvorfor vi finder stigmatisering relevant i undersøgelsen, er grundet den følelse af fremmedgørelse stigmatisering kan give. Vi ser det som et vigtigt element til at forstå, hvorfor det muligvis kan være med til at påvirke elevernes trivsel, og hvilke konsekvenser det kan have.

Så i dette afsnit vil vi afklare og operationalisere brugen af Goffmans teori om interaktionen mellem mennesker.

Som nævnt foroven ser vi stigmatisering som to kategorier, de ”normale” og de ”unormale”, eller nærmere sagt, dem som afviger normen og dem som ikke. Så når vi ser på eleverne, kan vi dele dem op i dem som føler sig som en del af de ”normale” og dem som føler sig som en del af de ”unormale” (Goffman, 1963: 11-12). Det dækker over to perspektiver, hvor det ene perspektiv dækker over at den stigmatiserede antager, at deres afvigelse fra normen er synlig for de ”normale”. Derfor antager vi, at måden som eleverne identificerer sig selv ud fra hvordan de føler andre opfatter dem, spiller en rolle for hvordan de trives. Vi antager derfor, at hvis eleverne føler at andre opfatter dem på en negativ måde, vil de med større sandsynlighed trives mindre, og omvendt, hvis de identificerer sig som en af de ”normale”, så vil de højst sandsynligt trives bedre. Det andet perspektiv dækker over, hvordan den stigmatiserede ikke går ud fra at deres afvigelse fra normen ses af omverdenen. Dette perspektiv er en del mere abstrakt, og kan opfattes som, at eleven ikke føler at deres afvigelse, såsom deres personlige problemer, som for dem måske kan føles som en afvigelse fra normen, ses af andre. Og derfor føler de sig ikke stigmatiserede af deres omgivelser, men kun af dem selv (Goffman, 1963: 14).

Goffman siger også at mennesket besidder et træk, som skinner igennem og skaber opmærksomhed omkring sig, så det skaber en distance mellem dem selv og dem, de møder. Så vi kan definere det som, at hvis eleven mistrives, eller på en anden måde føler de besidder et stigma, vil de f.eks. i spørgeskemaet skille sig ud fra de ”normale” (Goffman, 1963: 15).

Den sociale interaktion betyder en del for hvordan mennesket opfatter sig selv, derfor mener vi at stigmatiseringen vil have en indflydelse på hvordan eleverne har det. Derudover mener vi også, at følelsen af stigmatisering ikke kun findes gennem den fysiske interaktion, men også den interaktion der foregår gennem de sociale medier (Goffman, 1963: 12). Derfor har vi også valgt at gå igennem Goffmans andre begreber som front- og backstage, som nævnt længere oppe.

Goffman er inspireret af teatret, og har derved skabt den dramaturgiske model front- og backstage (Harste & Mortensen, 2013: 235-236). I det at vi ser på eleverne, ser vi også på deres fremtræden, og hvor meget de bevæger sig på de to scener, samt hvordan de interagerer med hinanden. De sociale medier fylder mere, og har i dag også gjort det nemmere for de unge at kommunikere med hinanden. Derfor har vi en formodning om at eleverne bevæger sig mere på deres frontstage, hvor de hele tiden skal have deres indtryksstyring under kontrol (Harste & Mortensen, 2013: 237). Goffman beskriver individets fremtræden gennem teatermetaforen, forstået således, at individets boligindretning, samt tøjvalg skal betragtes som kulisser og rekvisitter, hvortil deres "personlige front", er bestående af deres tøj, statussymboler, osv. Så det skal forstås, som at eleven skal performe, altså spille en rolle, når de bevæger sig i frontstage (Harste & Mortensen, 2013: 237). Modsat definerer Goffman backstage, som der hvor individet trækker sig tilbage, og skjuler sig fra publikum. Et af de eksempler Goffman selv kommer med på forskellen mellem de to scener er vores adfærd i den fælles vaskekælder i opgangen. Det er et offentligt rum, men det er også et sted hvor vi vasker vores beskidte vasketøj og hvor det er svært at skjule. Derfor kræver det omhyggelig optræden og indtryksstyring. Her prøver vi ikke at imponere nogen, tværtimod prøver vi at være så anonyme som muligt (Harste & Mortensen, 2013: 237). I forbindelse med denne undersøgelse bruges frontstage og backstage, i måden hvorpå vi ser hvornår eleverne egentlig kan trække sig fra det offentlige rum, grundet brugen af deres mobil. Vi ser det som at brugen af mobilen fjerner deres backstage, specielt hvis de har et stort forbrug af Instagram, Snapchat og andre kommunikationsmedier, samt medier hvor der gøres brug af det som Goffman definerer som rekvisitter. Vi sætter også de to scener op imod den tid, de bruger på deres telefon, for at se hvordan de prioriterer deres tid, og hvordan det påvirker eleven at bevæge sig mellem de to scener.

Et sidste perspektiv på elevernes brug af de sociale medier, er deres brug af det som Goffman kalder for "Facework". Det ser vi på i forhold til elevernes interagerende i klassen, samt på de sociale medier. Goffman definerer "Facework" som det ansigt, individer prøver at opretholde overfor andre. Og det er ikke bare en grimasse, det handler om at kunne opretholde det rigtige "ansigt" i de rigtige sammenhænge. Han taler om, at der kan "tabes ansigt". Hvilket sker når

der opstår en uforudset situation, eller at der dukker uventet information op i samtalen, som gør at den grimasse individet startede med at have, ikke længere passer ind i situationen. Han snakker også om at individer kan blive "ansigtsløse", hvilket vil sige at eleven ikke har en grimasse klar, som normalt forventes af personer i en bestemt situation (Harste & Mortensen, 2013: 237). Det formodes at eleverne til tider vil have svært ved at kunne finde "en grimasse der passer", i nogle situationer, og samt vil der blive vurderet hvor gode de er til at opretholde deres facader, samt om de holder sig tilbage for at undgå at "tabe ansigt" (Harste & Mortensen, 2013: 237). Vi ser det som en del af deres trivsel, at de er gode til at interagere med hinanden, samt er gode til at balancere mellem de to scener. Det er relevant for os at se og diskutere om linjerne mellem de to scener er blevet rykket, da de sociale medier er mere fremtrædende. Derfor er det vigtigt for os at forstå, om eleverne slapper af, når de bruger de sociale medier, eller om de stadig bevæger sig på frontstage.

Hartmut Rosa - Accelerations Samfundet

Den tyske sociolog Hartmut Rosa har dannet en teori omhandlende tid og acceleration sat op imod den sociale udvikling i samfundet (Rosa, 2014: 20). Rosa ser vigtigheden i tidsperspektivet i social teori, for findes dette perspektiv ikke, ser vi ikke de ændringer der sker i social regi og diverse institutioner i det nutidige samfund (Rosa, 2014: 11). Vi ser at tidsperspektivet kan forklare hvorfor unge trives mindre. Vi lever i et samfund hvor alt skal gå hurtigere, vi skal uddannes hurtigere, og samtidig skal vi være konkurrencedygtige, samtidig med at vi føler at samfundet stiller større krav til hvad vi skal nå i løbet af et døgn. Rosa mener, at hans tilgang til en kritisk teori, som bærer præg af tidsperspektivet, gør at den epistemologiske historiske sandhed ikke er eksisterende (Rosa, 2014: 59).

Rosa peger på at der er to former for tid, hvor den ene form for tid skal forstås som den tidsstruktur og horisont, som determinerer individets ageren og selvrelationer. Samtidig skal det forstås som at strukturen og horisonten ikke er styret af individet, da tid fungerer som et naturligt element. Det vil sige, at det er ikke tiden, der er problemet, men den mængde af aktiviteter vi fylder vores dag med. Hvilket dækker over den anden form for tid, hvor der sættes systematiske og strukturelle krav til individet. Det skal forstås som, at der udefra er nogle sociale krav som skal opnås i den tid vi har, så for eksempel for en elev kan det være de strukturelle krav som skolen sætter, men samtidig også de krav der er som ung (Rosa, 2014: 60).

Rosa opstiller tre former for acceleration i hans teori om social acceleration, hvor teknologisk acceleration, acceleration af livstempo, og acceleration af sociale forandringer, indgår. Den

teknologiske acceleration er hastighedsforøgelsen af kommunikationsprocesser, som f.eks. mobiler, produktionsprocesser, og transportprocesser, og det indebærer oftest en teknologisk fremgang (Rosa, 2014: 19-20). Den teknologiske acceleration kan både bidrage til optimeringen af teknikker, der handler om elevernes handlinger og ønsker, så det derfor også kan give mere frihed og fritid, som er med til at effektivisere processer (Rosa, 2014: 21). For eleverne fylder den teknologiske acceleration en del. De effektiviserer deres hverdag ved at gøre brug af deres mobiler og computer. De bruger det til hurtigere at kunne komme i kontakt med hinanden, men bruger det også i undervisningen for at skrive opgaver. Det er her vi ser at der er sket en teknologisk acceleration, og finder det relevant at dykke dybere ned i. Den teknologiske acceleration kan også være det som enten vil kunne hæmme sociale interaktioner eller lægge et større pres på den sociale interaktion, da der pludseligt er et større pres på at eleven hele tiden skal være tilgængelig. Så vil der være et større pres for elevens tilgængelighed, samtidig med at den fysiske interaktion med andre enten kan blive afbrudt i sociale kontekster, eller blive formindsket da et behov for at se andre fysisk ville mindskes.

Acceleration af de sociale forandringer er sammensat af den direkte hastighed, som ændringerne er foretaget (Rosa, 2014: 76). De sociale forandringer favner bredt, og vedrører f.eks. jobskifte, ændring af politisk standpunkt, udskiftning af partnere, såvel som venner, og fællesskaber (Rosa, 2014: 65). Det denne form for acceleration kan fortælle os, er elevernes mønstre, deres handlinger og ageren, men accelerationen af sociale forandringer vil også kunne forklare de tendenser der er i relationen og fællesskabet (Rosa, 2014: 74). Vi tror på at klasserummet har en indflydelse på elevernes trivsel, samt at forandringer heri kan udfordrer eleverne. Den sidste form for acceleration defineres ved at fokusere på tidsoptimering og multitasking. Hvor mennesket i acceleration i livstempoet vil have til mål at få flest mulige handlinger og/eller oplevelser ind (Rosa, 2014: 26). Som nævnt tidligere, forventer vi at desto flere ting eleverne prøver at presse ind i deres hverdag, desto mere presset og/eller stresset vil de føle sig. Rosa sætter her et lighedstegn mellem at flere handlinger/oplevelser vil øge livstempoet, og kan dermed resultere i en følelse af tidsnød. Vi kan tolke følelsen af tidsnød som et tegn på en stresset elev, og samtidig kan vi tolke det som et tegn på dårligere trivsel (Rosa, 2014: 26). Vi skal dog skelne mellem almindelig travlhed i perioder, eller om eleverne generelt forsøger at optimere deres tid for meget.

De tre accelerationer finder alle sted i samfundet samtidigt, hvilket betyder at de er et produkt af samfundets og individernes udvikling, og er derfor uundgåelige. Vi mennesker ønsker hele tiden at optimere os selv, og hvad vi fylder vores liv med, og det hjælper accelerationerne med (Rosa, 2014: 38-41). Der opstår dog problemer hvis accelerationerne er desynkroniseret, og

derved ikke alle foregår samtidigt eller ikke fungerer i samfundet, så der skal være en balance mellem accelerationerne på tværs og i samfundet, hvilket kaldes for en re-synkronisering (Rosa, 2014: 41).

Rosa skelner mellem acceleration på individ og samfundsniveau, og understreger at disse også kan finde sted samtidig, og er afhængige af hinandens hastighed. Individniveauets acceleration kendetegnes ved at, mennesket tilpasser sig deres ageren ud fra hvilke aktiviteter og/eller situationer de befinder sig i, som så kan være med til at bevare en synkronisering (Rosa, 2014: 41). Modsat arbejder samfundets acceleration ud fra den tids- og struktur determinerende faktor, som også er det, mennesket agerer og handler ud fra. Når der opstår en desynkronisering mellem samfundet og individets opfattelse af tid, bliver det sværere for mennesket at forstå samfundet og handle (Rosa, 2014: 38). Med dette kan vi se på om elevernes virkelighed, eller acceleration, stemmer overens med samfundets.

Alle tre accelerationer vil kunne bruges i forklaringen på, hvad der påvirker elevernes trivsel, både inden- og udenfor skolen. Rosa påpeger også at det ikke er alt i samfundet der accelererer, og derfor er vi nødt til at tage højde for de ting der naturligt vil nedsætte accelerationen eller stoppe den helt, hvilket vil sige at der skal en del flere ændringer i selve processen før en acceleration overhovedet er mulig (Rosa, 2014: 81).

Metode

I de nedenstående afsnit vil metodiske overvejelser og rammer for undersøgelsen blive præsenteret. Hertil vil vi komme ind på valget af forskningsdesign, metoder for dataindsamling og hvordan disse vil blive brugt i undersøgelsen.

For at undersøge problemstillingen vedrørende HF-elevs trivsel, bliver der arbejdet hovedsageligt kvalitativt. Den kvalitative undersøgelse bliver taget i brug for at kunne komme så tæt på HF-elevs egne oplevelser og opfattelser som muligt. Problemstillingen om HF-elevs trivsel bliver udforsket gennem arbejdsspørgsmål om elevernes sociale relationer, deltagelse og deres generelle trivsel. Undersøgelsen kommer til at fokusere på bløde data gennem interviews, hvor eleverne giver et indblik i deres trivsel. Dette opnås gennem den kvalitative undersøgelse, hvor det er målet at finde en broget mangfoldighed (Elklit og Jensen, 2012: 117-122). Vi vælger at have et kvantitativt spørgeskema, hvorfra vi har forsøgt at udvælge vores respondenter. Det kvantitative spørgeskema er til for at danne et helhedsbillede for netop den gruppe af elever der deltager i undersøgelsen (B: Hansen, 2012: 302-323). Grundideen for udførelsen af undersøgelsen er at bruge første års HF-klasser, heraf 1 klasse på 2 skoler. Eleverne skal alle udfylde et spørgeskema, der fokuserer på kvalitative udsagn om trivsel hos 1. års HF-elever.

Forskningsdesign

Specialets problemstilling danner en tydelig ramme for forskningsdesignet og metode for dataindsamling. Problemstillingen ønsker at undersøge HF-elevs trivsel og hvilke variabler, der spiller ind på deres trivsel. Disse variabler har været med til at danne undersøgelsens arbejdsspørgsmål, hvor der bliver fokuseret på elevernes egen opfattelse af tidsnød, prioriteringer og sociale rammer samt deres front- og backstage. På denne måde bliver der testet, hvordan flere uafhængige variabler påvirker den afhængige variabel. Her fungerer elevernes trivsel som den afhængige variabel, hvortil de uafhængige variabler kommer af arbejdsspørgsmålene. Ved at samarbejde med de to gymnasier, er der mulighed for at komme ind i flere klasser med forskellige dynamikker, da der typisk vil være forskellige miljøer på skolerne. Derved er der en mulighed for større diversitet i besvarelserne på spørgeskemaet, og dernæst større mulighed for forskellige respondenter til interviews (Andersen, Binderkrantz og Hansen, 2012: 66-74).

I undersøgelsen bliver der arbejdet deduktivt, idet der dannes nyt empiri med udgangspunkt i den eksisterende teori (Andersen, Binderkrantz og Hansen, 2012: 73-74). Vi laver et single case studie, hvor vi undersøger en gruppe HF-elever fra to forskellige skoler. Vi undersøger

fænomenet trivsel, som danner rammerne for vores casestudie. Der er to klasser fra Nørresundby Gymnasium og HF, samt en klasse fra Viborg Gymnasium. Vi ser dem som en helhed, da vi gennem dataindsamling har lavet en fejl, hvorved vi ikke har kunne sammenligne de to skolers elevers svar med hinanden. Derudover er Nørresundby Gymnasium og HF overrepræsenteret, og derfor ville en sammenligning ikke være mulig (Andersen, Binderkrantz og Hansen, 2012: 85-86).

Planen for udførelse af undersøgelsen har været, at først udsende spørgeskemaet til de tre pågældende klasser, hvorefter der ud fra svarene ville blive udvalgt elever til interviews. Ideelt set havde vi kunne vælge frit mellem eleverne, desværre har dette ikke været en mulighed, da interview-delen er baseret på frivillighed. Ved stor tilslutning til interviews, har vi kunne udvælge, og ellers er der blevet gjort brug af de elever der havde lyst til at deltage (Andersen, Binderkrantz og Hansen, 2012: 70-71).

Videnskabsteori

I de følgende afsnit vil denne rapports videnskabsteoretiske overvejelser for undersøgelsen blive præsenteret og uddybet.

Da trivsel i sig selv kan opfattes og opleves forskelligt fra individ til individ, så anser vi det som et fænomen. Da det kan være svært at forstå, hvad trivsel betyder for den enkelte person, så ligger fænomenologien nærliggende, idet den gør det muligt at undersøge betydningen af, hvordan eleverne oplever og opfatter deres egen trivsel. Altså undersøges, hvad der har betydning for de enkelte elevers trivsel, for derigennem at kunne forstå hvad der går igen blandt hf-eleverne (Jacobsen, Tanggaard og Brinkmann, 2015: 217-239).

Til vores undersøgelse af trivsel er det målet at danne en forståelse af hvordan hf-elever trives. Hvor vi har en forståelse om, hvordan trivsel før er blevet defineret og undersøgt, så er det her målet at forstå, hvordan specielt hf-elever trives og hvilke elementer der spiller ind for deres trivsel. For bedre at kunne forstå elevernes trivsel, så er det nærliggende at kunne forstå, hvorfor de gør som de gør, altså deres prioriteringer i deres hverdag. For at danne vores forståelse er det vigtigt at få indblik i individets livshistorie, hvilket kan være med til at begrunde, hvorfor eleverne gør som de gør. Samtidig er det nødvendigt, så vidt det er muligt, at opholde sig i vante omgivelser for det, der ønskes at forstå (Pahuus, 2022: 19-24, 99). For at kunne forstå trivsel bliver vi nødt til at sætte os ind i hvordan eleverne forstår deres egen trivsel. Altså hvad betyder trivsel for eleverne. Samtidig forsøger vi at danne forståelsen i deres vante omgivelser, hvilket betyder at vi har måtte komme til hf-eleverne imens de er på gymnasiet.

For bedst muligt at kunne forstå hvad trivsel er for de enkelte elever handler det ikke kun om at beskrive deres egen opfattelse af hvordan de har det, men det er nødvendigt at grave dybere ind. Det er vigtigt at have en forståelse for, hvad det er der ligger rundt om elevernes trivsel, altså hvad det er der påvirker eleven. Som nævnt tidligere er det vigtigt for vores måde at forstå hf-elevs trivsel, som fænomen, at vi danner os viden om deres livshistorie. Dette gør vi ved at spørge ind til deres privatliv og generelt deres liv uden for gymnasiet. Vi ønsker at forstå hvordan deres privatliv kan påvirke deres gymnasietid og trivsel generelt. Gennem undersøgelsens arbejdsspørgsmål bliver der samtidig sat fokus på, om eleven er hjemme- eller udeboende, og om de har arbejde ved siden af deres HF-uddannelse. Altså er det vigtigt at blive klog på elevernes positive og negative påvirkninger af deres trivsel og hvor de kommer fra (Jacobsen, Tanggaard og Brinkmann, 2015: 217-239).

Det er blevet valgt at bruge den fænomenologiske videnskabsteoretiske tilgang for bedst muligt at komme tæt på elevernes verdenssyn, men også for at skabe en bedre forståelse af trivsel som fænomen. Som tidligere nævnt i rapporten, så har der generelt været stor fokus på STX og gymnasieskolen som helhed, derfor er det nærliggende at forstå hf-elevs trivsel som sit eget fænomen.

Dataindsamling

Spørgeskema

Der er blevet valgt at gøre brug af spørgeskemaundersøgelse som en del af dataindsamlingen. I det følgende afsnit vil det valgte format for spørgeskemaet blive uddybet, samt hvordan spørgeskemaernes data bliver brugt i undersøgelsen.

Det er valgt at bruge gruppe-enquete spørgeskemaer, hvor uddelingen af spørgeskemaet sker i forbindelse med undervisning, da vi derigennem sikre en højere svarprocent (A: Hansen, 2012: 289-291). Spørgeskemaerne vil blive bygget op på den måde, at eleverne skal vurdere deres egen trivsel ud fra forskellige variabler. De vil hovedsageligt blive mødt af udsagn vedrørende trivsel, hvor de skal vurdere, hvor enige eller uenige de er. Udsagnene er bygget op ud fra undersøgelsens problemformulering og arbejdsspørgsmål, samt teori, for at komme rundt om blandt andet elevernes generelle trivsel, deres deltagelse i undervisningen og deres sociale liv både indenfor og udenfor gymnasiet. Foruden udsagn, vil der blive spurgt ind til, hvorvidt de bor hjemme eller ude, om de har fritidsarbejde og hvordan deres skærmtid er.

Som en del af spørgeskemaet får eleverne mulighed for at deltage i et opfølgende interview. Da interviewet er frivilligt, vil informanterne blive valgt ud fra de elever, som melder sig. De svar som eleverne har afgivet vil blive de afgørende faktorer for hvem der i sidste ende bliver udvalgt til de efterfølgende interviews. Dernæst vil alle elevers svar blive brugt til dataanalyse, der vil kunne bakke op om informanternes interview svar.

Forud for selve dataindsamlingen bliver der gjort brug af en pilotundersøgelse, hvor en anden års HF-klasse bliver testet i de forløbne spørgsmål. Formålet med pilotundersøgelsen har været at finde eventuelle punkter i spørgeskemaet, der krævede forbedring eller præcisering i formuleringen. Dette blev gjort for at styrke spørgeskemaet ved den egentlige undersøgelse, hvor spørgsmålene står mere klart og respondenterne ikke er i tvivl om, hvordan de skal besvare de enkelte spørgsmål.

Interview

Interviewmetoden er med til at bringe forskningen tættere på menneskets og dets livsverden. Denne metode er velegnet til at frembringe det enkelte individs dagligdags verden og beskrive den i detaljer. Interviewmetoden kan dernæst fungere godt sammen med andre metoder og passer derfor godt sammen med vores case-studie og ønsket om at undersøge fænomenet trivsel (Harrits, Pedersen og Halkier. 2012: 145-146). Da denne undersøgelse ønsker at komme helt tæt på HF-elevernes opfattelse af deres egen trivsel, så er interviewmetoden oplagt til besvarelsen af vores problemstilling. Interviewmetoden, i samarbejde med spørgeskemaer, gør at der kan åbnes for mere dybdegående svar ud fra respondenters besvarelser. Gennem interviewet er det ønsket at kunne forstå hvordan den enkelte elev ser deres trivsel på HF-uddannelsen og hvad de mener der påvirker deres trivsel.

Vi vælger at gøre brug af et semistruktureret interview, for at gøre plads til eventuelle opfølgende spørgsmål, og for at kunne få et nuanceret billede af eleverne. Et fuldstændigt struktureret interview ville her også kunne have gjort sig gældende, men ulempen ved dette ville have været, at vi ikke ville have fået et lige så nuanceret billede. Samt ville det ikke kunne tage højde for hver elevs historie. Et ustruktureret interview ville ikke kunne have givet den reliabilitet som et semistruktureret ville kunne give (Harrits, Pedersen og Halkier. 2012: 149, boks 6.2). Vores interviewguide er til at finde som bilag (Bilag 10).

De to store interviewmetoder som var overvejet for denne undersøgelse, var 'fokusgruppe' og individuelle interviews, hvor begge har sine fordele og ulemper. Fokusgruppeinterview er velegnet til at danne et billede af gruppens interaktioner og hvordan individet fungerer i socialt

samvær. Her ville det være muligt at observere HF-elever i sammenspil med deres klassekammerater. Her er det ikke den enkelte elev der er i fokus, men elevgruppen som helhed. Det individuelle interview giver bedre mulighed for at komme tættere på det enkelte individ og emnerne kan blive mere følsomme end ved et fokusgruppeinterview. Derfor er det det individuelle interview, der er mest oplagt for denne undersøgelse, da det er ønsket at komme tæt på den enkelte elev og deres oplevelse af deres trivsel (Harrits, Pedersen og Halkier, 2012: 149-152).

Personer der er blevet udvalgt til interview, bliver givet dæknavne i rapporten. Personer der trives bliver givet navne med T og personer der er, i mindre trivsel bliver givet navne med M.

Undersøgelses kriterier

Til denne undersøgelse vil der blive lavet spørgeskemaundersøgelser og interviews med HF-elever. Disse elever kommer fra to gymnasier, nemlig Nørresundby Gymnasium og HF, og Viborg Gymnasium. Det er blevet valgt at lave undersøgelsen med 1.års hf-klasser, da der som nævnt tidligere er en stor andel af hf-elever, der afbryder deres HF-uddannelse. På denne måde forsøger vi at fange de elever som ikke trives inden de afbryder uddannelsen. Derudover ønsker vi at fokusere på elever, der er i alderen 16-25 år. Der er store dele af eleverne på HF har haft en længere vej gennem uddannelsessystemet inden de rammer HF, hvor nogle elever kan være direkte fra folkeskolen, mens andre har forsøgt sig med andre uddannelser, men fejlede. Dette kan derfor give en større spredning i elevernes alder, hvilket ligger til grund for vores forholdsvis brede aldersgruppe (EVA, 2015: 15). Dog har vi fravalgt HF på VUC, da vi gerne vil fokusere på HF, der ligger i forbindelse med anden gymnasial uddannelse. Dertil ønsker vi elever indenfor den specifikke aldersgruppe og der fravælges elever, som er ældre end 25 år. Dette er kriterierne for at de elever, der er en del af spørgeskemaundersøgelsen.

Efter eleverne besvarer spørgeskemaerne, så vil der blive valgt, hvem der skal interviewes. Da det var frivilligt at deltage i interview, har vi et begrænset antal elever at vælge imellem. Derfor tager vi udgangspunkt i vores begrebsdefinition og teori til at vurdere, om eleverne virker til at trives eller ej. Vi fravælger at lade de enkelte lærere udvælge elever til interview, da vi gerne vil undgå eventuelle subjektive vurderinger fra lærerne om elevernes trivsel. Samtidig vil det give eleverne bedre mulighed for at forblive anonyme. Derudover tager vi højde for at de elever som melder sig, kan være i højere trivsel. Det er ud fra denne vurdering at informanterne blev valgt.

Validitet og reliabilitet

I de følgende afsnit vil overvejelser om undersøgelsens validitet og reliabilitet blive uddybet. Hvor der bliver lagt ud med validerings overvejelser efterfulgt af vores reliabilitet.

Validitet

Overvejelser om vores validering sker for at sikre gyldigheden af undersøgelsens resultater og konklusion. Først og fremmest har vi overvejet undersøgelsens økologiske validitet, hvor vi søger at sikre at vores resultater kan sættes ind i hverdagen. Vores undersøgelse vil kunne vurderes til at have en høj økologisk validitet. Dataindsamlingen er så vidt muligt sket i hf-elevernes naturlige omgivelser, da vi er taget hen på elevernes eget gymnasium - både ved spørgeskemaundersøgelserne, men også ved interviews. I det at vi spørger ind til deres egne oplevelser og hverdagsliv kan vores resultater relateres til den samfundsmæssige hverdag (Meltzoff og Cooper, 2018: 125-126).

Et andet perspektiv for vores undersøgelses validitet er stikprøve validiteten, da vi har lavet en spørgeskemaundersøgelse. Vi har samarbejdet med to skoler, hvor vi henholdsvis har fået adgang til tre klasser tilsammen. Her er spørgeskemaet blevet sendt ud til 70 elever, fordelt på de tre klasser, hvoraf 63 elever har besvaret spørgeskemaet fuldt ud. Derefter blev der valgt 7 elever ud af de 63, der var med til uddybende interviews. Repræsentativiteten for interviewpersonerne i hele elev-puljen er høj, da vi har fået mellem 2-3 elever per klasse til interviews. Derfor vil det kunne argumenteres, at der er en vis form for stikprøve validitet. Men for stikprøvens repræsentativitet på alle HF-uddannelser i hele landet, kan det være svært at sige noget konkret. Dette skyldes et relativt lavt antal elever på et nationalt grundlag. Dog vil det være muligt at give et indblik i trivsel på HF-uddannelserne. Både den økologiske validitet og stikprøve validiteten er med til at styrke undersøgelsens eksterne validitet, der omhandler resultaternes generaliserbarhed og evne til at sige noget generelt indenfor emnet (Meltzoff og Cooper, 2018: 125-126).

Ved at den eksterne validitet bliver underbygget af både den økologiske validitet og stikprøve validiteten, så er det muligt derigennem at vurdere vores undersøgelses eksterne validitet. På baggrund af vores vurderinger af undersøgelsens økologiske validitet og stikprøvens validitet, så vil det kunne argumenteres, at den eksterne validitet er middel god. I det at der er en høj økologisk validitet giver en fordel, men sammen med stikprøvens validitet, så bliver det sværere. Idet stikprøven har mulighed for at give et indblik i trivsel hos elever på en HF-uddannelse, så vil det samtidig være svært at sige noget helt generelt for alle landets HF-elever. Endnu

et aspekt til validitetsspørgsmålet omhandler undersøgelsens resultaters troværdighed. Troværdigheden af vores resultater er overvejende høj i den forstand, at vi har haft mulighed for at komme tæt på de individer, som trivsels-spørgsmålet omhandler. Idet vi har kunne lave både spørgeskema og interview med HF-elever gør at vi kommer så tæt på undersøgelses-fænomenet som muligt. Troværdigheden af vores resultater er med til at styrke vores interne validering. Dette betyder, at vores interne validering bliver styrket af undersøgelsens evne til at svare på, hvad der påvirker trivsel (Meltzoff og Cooper, 2018: 125-126).

Reliabilitet

Foruden validiteten, så er det nærliggende at overveje undersøgelsens reliabilitet. Her er det muligt at komme ind på undersøgelsens pålidelighed og konsistens, samt vores resultaters nøjagtighed. Spørgsmålet om undersøgelsens stabilitet og mulighed for at opnå samme resultater kommer sig af respondenterne. Der er mulighed for at gentage undersøgelsen med de samme typer respondenter, men der er usikkerhed om hvorvidt de helt samme resultater vil kunne opnås (Meltzoff og Cooper, 2018: 125). Idet undersøgelsen omhandler mennesker og spørger ind til de enkelte individers livsverden, så kan der være uligheder i gentagne undersøgelser. Der skal tages forbehold for at et andet hold HF-elever ikke umiddelbart har den samme oplevelse, specielt hvis det er respondenter, der geografisk ligger langt fra denne undersøgelse. Dog skal det pointeres, at der er stor mulighed for at få lignende resultater, i det antallet af respondenter i denne undersøgelse gør det muligt at få et indblik i trivslen blandt HF-elever. Ud fra undersøgelsens metode og forskningsdesign, samt type af data, så vil der være en høj ekstern reliabilitet. Dette kommer sig af at grundlaget for at gentage selve undersøgelsen eller lave en lignende er stor (Meltzoff og Cooper, 2018: 125). Det vil være muligt at tage undersøgelsens forskningsdesign, samt gøre brug af samme begrebsdefinition, og dermed eksekvere undersøgelsen i andre sammenhænge, hvor der ønskes at undersøge trivsel i forbindelse med gymnasieelever.

Resultater fra spørgeskemaet

I dette afsnit vil der komme en præsentation af resultaterne fra spørgeskemaet. Vi gør opmærksomme på, at grundet en fejl i dataindsamlingen har det ikke været muligt at dele resultaterne fra spørgeskemaet op efter gymnasierne, så derfor kan vi ikke gennem spørgeskemaerne fortælle om der er en forskel mellem de to gymnasier. Resultaterne vil blive delt op i forskellige

variabler, for at få et indtryk af om der er forskel på kønnene, om eleverne er ude- eller hjemmeboende, samt om de har et fritidsarbejde eller ej.

Alle resultater ses nede i bilagene.

Overblik

Spørgeskemaet er blevet sendt ud til 70 elever fordelt på de to gymnasier, Nørresundby Gymnasium og HF, samt Viborg Gymnasium. Heraf har tre elever ikke besvaret, og en elev har ikke gennemført hele spørgeskemaet, samt har vi valgt at hive en enkelt elev ud, da eleven var en del ældre end gennemsnittet. Samtidig var personen voksen og faldt derfor uden for vores valgte målgruppe. Dermed indeholder datasættet 64 besvarelser, hvor procentfordelingen af kønnene er fordelt således, at der er 32% mænd, 66% kvinder og 2% nonbinære.

Vi ser generelt at elevernes forældre enten har en mellemlang videregående uddannelse eller er erhvervsuddannet. Så ud fra det vil vi vurdere at de fleste af eleverne kommer fra en høj socioøkonomisk baggrund og dermed har en høj socioøkonomisk kapital. Vi antager ud fra dette, at den socioøkonomiske kapital derfor ikke har en stor indflydelse på, hvorvidt de trives eller ej. Endvidere vælges der at have fokus på de sociale relationer samt rammer. Herudover ser vi at 73% af eleverne har et fritidsarbejde, og gennemsnit bruger ca. et sted mellem 10-15 timer på dette om ugen. Vi ser derudover at 11% procent er udeboende, hvoraf resten er hjemmeboende og derfor vurderes deres socioøkonomiske kapital ud fra deres forældres.

61% af eleverne har en fritidsaktivitet, som viser os, at eleverne enten har tid eller prioriterer at have en aktivitet. De som har en fritidsaktivitet bruger ca. i gennemsnit 5-10 timer på dette om ugen. Samtidig har 45% af eleverne 2-5 timers skærmtid om dagen, hvor 41% har 5-8 timer og 8% har mellem 8-10 timer.

Til spørgsmålet om eleverne ser skolen som et frirum, svarer 40% 'Hverken/eller', 24% har både svaret 'Delvist uenig' eller 'Helt uenig', de sidste 13% svarer at de er 'Delvist enige'. I og med at der en så stor andel der svarer 'Hverken/eller', kan det være svært helt præcist at sige om de finder skolen som et trygt sted, eller om de ser det som "en sur tjans". Men de 24% der enten har svaret 'Delvist uenig' eller 'Helt uenig', fortæller os til gengæld at størstedelen af de unge ikke ser deres respektive skoler som et frirum, men snarere ser deres hjem mere som et frirum. Det ses i det at 51% af eleverne har svaret at de er 'Helt enig' i at de ser deres hjem som et frirum, hvor 33% procent har svaret 'Delvist enig'.

43% af eleverne svarer at de er 'Delvist enige' i at deres privatliv påvirker deres skolegang, hvor 10% svarer at de er 'Helt enige' i udsagnet. Hvilket viser os, at over 50% af de adspurgtes skolegang bliver påvirket af de problemer, de har i deres privatliv.

Vi ser at eleverne overordnet generelt har det godt i deres klasser og har nemt ved at blive en del af fællesskabet i klassen. Her svarer sammenlagt 64% at de er uenige i at det er svært at blive en del af klassen, hvor 25% svarer 'Hverken/eller', og sammenlagt svarer 11% at de er enige i det førnævnte udsagn.

60% har sammenlagt svaret at de ikke har overskud til at lave lektier, hvilket vi gennem spørgeskemaet kan se flere grunde til. Sammenlignes det med deres skærmtid, mængden af tid de bruger på fritidsarbejde samt aktiviteter giver det et indtryk af, at eleverne prioriterer det over skolearbejdet/lektier. Der er også en tendens der viser at de unges fritidsarbejde/-aktiviteter tager for meget af deres tid. Sammenlagt svarer 39% at deres aktiviteter samt arbejde tager for meget af deres tid, hvor der samtidig sammenlagt er 50% der svarer at de ikke prioriterer deres skolearbejde over førnævnte. Det ses derudover, at eleverne ikke lader sig påvirke af at de ikke har lavet lektier til undervisningen.

Vi ser til gengæld også, at eleverne har muligheden for at få hjælp til lektier. Hvilket kan lægge op til en undren om, hvorfor overskuddet så ikke er der. Samtidig ser vi også at de unge har roen og pladsen derhjemme til at lave lektierne. Derfor udelukker vi de to variabler til at påvirke deres overskud.

Det ses også, at for at eleverne trives i skolen, skal eleverne også trives derhjemme. Sammenlagt har 57% svaret at de er enige i udsagnet "Jeg trives bedst i skolen når jeg trives derhjemme".

Vi ser igen at eleverne generelt føler sig tilpasse i deres klasser, da samlet set 52% har svaret at de er uenige i at de ikke tør svare forkert på klassen, samtidig med at der sammenlagt er 71% der svarer at de er uenige i udsagnet "Jeg tør ikke række hånden for meget op, for jeg vil ikke ses som en stræber/"Try-harder"".

Hvad det angår svaret på udsagnet "Mine venner, min familie og samfundet, ser ned på mig fordi jeg tager en HF-uddannelse", ser vi en variation, der er samlet set 52% der svarer at de ikke mener at de bliver set ned, men samtidig ser vi også at der er 27% der er enige i udsagnet.

Vi ser på de unges deltagelse i undervisningen, som viser sig at være svingende. Eleverne vurderer selv deres eget deltagelsesniveau, som ligger omkring 50/50 til hver side, om de deltager eller ej. Hvor vi samtidig ser, at de klart har nemmest ved at deltage i timerne med deres stamklasse, samt når de har det godt.

På trods af en tendens til ikke at lave lektier, samt have overskud til det, og deres prioriteringer, ser vi at eleverne lader sig påvirke af hvordan det går i skolen. 54% af eleverne svarer sammenlagt på udsagnet "Når jeg klarer mig dårligt i skolen, påvirker det hvordan jeg har det", at de er enige.

Det ses at de unge har en rimelig social kapital, i og med at over 60% svarer at de har mange venner både inden- og udenfor skolen. Men det viser sig så at størstedelen af elevernes venner ikke kommer fra deres klasser, men derimod uden for skolen. Eleverne giver udtryk for at der er et godt miljø i deres klasse, samtidig med at de tidligere har svaret at de ikke synes det er svært at blive en del af fællesskabet i klassen. De giver derudover udtryk for, at det er vigtigt for dem, at der er et godt socialt miljø omkring dem, for at de netop har det godt. Her svarer over 70% at det er vigtigt for dem. Vi ser også at eleverne overvejende prøver at deltage i de sociale arrangementer som skolerne holder.

Når de unge har problemer, ses der en tendens til at de ikke søger hjælp hos nogle af de ressourcer skolen stiller til rådighed, såsom lektiecafe, studievejleder eller underviseren. Vi har tidligere set at eleverne har svært ved at finde overskuddet til at lave lektier, men de gør til gengæld heller ikke brug af lektiecafeen. Samtidig ser vi os, at hvis eleverne skal snakke om deres problemer, henvender de sig primært til deres venner. Men noget tyder på, at grundet resultatet ligger mere eller mindre ligeligt fordelt, at eleverne også går med deres problemer selv eller bruger andre ressourcer, vi ikke har haft som mulighed.

Så overordnet ser vi nogle rigtig fine tendenser, og ud fra disse svar vurderes at eleverne trives socialt. Hvad det angår skole, og specielt med henblik på lektier og generelt skolearbejde, så viser eleverne, at de lægger deres kræfter andetsteds.

Køn

Bliver resultaterne set ud fra køn, så er det muligt at se nogle forskelle.

Det er blandt andet muligt at se, hvordan langt flere af drengene har arbejde (80%) og fritidsaktiviteter (85%) ved siden af deres HF-uddannelse, kontra pigerne. Hos pigerne er det 72%, der har et fritidsarbejde og 49% af dem, der har en fritidsaktivitet ved siden af HF. Samtidig kan det ses, at 95% af drengene bor derhjemme, mens det kun er 86% af pigerne. Dertil er det interessant at se, hvordan både piger (53%) og drenge (55%) mener, at deres privatliv har en større eller mindre påvirkning på deres skolegang. Dog kan det ses, at 20% af drengene er 'Helt enige' i, at deres privatliv påvirker deres skolegang.

Når der kigges på elevernes prioritering i forhold til lektier, mellem kønnene, så er det muligt at se nogle lignende tendenser, men også nogle forskelle. Overskuddet til at lave lektier er meget det samme om det er piger eller drenge, dog med et lille overtal af drenge. Det er 80% af drenge og 64% af pigerne, der ikke har overskud til at lave deres lektier. Samtidig ser vi, hvordan størstedelen af begge køn mener, at de har pladsen og roen til at lave lektier. Her er det 80% af pigerne og 85% af drengene. Samtidig har stort set alle piger og drenge svaret, at de ikke gør brug af tilbud som lektiecafé til hjælp med deres lektier. Dernæst ses der en ulighed i forhold til kønnenes prioritering af arbejde over skolearbejde. Mens 34% af pigerne mener, at deres arbejde ikke tager for meget tid, så er det op til 45% af drengene, der mener at deres arbejde tager for meget tid. Det stemmer dog ikke helt overens med det faktum at 35% af drengene ikke mener, at de er gode til at sige fra over mere arbejde, samtidig med at 45% af pigerne.

For kønnene er det meget det samme i forhold til om de har mange venner både inden- og udenfor skolen. Dog er der en lille forskel. Her ser vi hvordan 70% af drengene, kontra 62% af pigerne, mener, at de har mange venner. Den helt store forskel skal ses i andelen, der mener, at de ikke har mange venner. Her ser vi, hvordan 17% af pigerne og 5% af drengene mener, at de har mange venner, både inden- og udenfor skolen. Dette stemmer overens med, at det er drengene, der oftere deltager i sociale arrangementer på skolen. Det er hele 65% af drengene, der har svaret at de deltager i skolens sociale arrangementer, modsat 41% af pigerne. Samtidig ser vi en stor forskel blandt kønnene, når det kommer til hvem af dem, der bruger deres venner, når de har diverse problemer. Her ser vi at 50% af pigerne går til deres venner, men hele 60% af drengene går ikke til deres venner med deres problemer. Der tages dog forbehold for, at ved pigerne er der 26%, der har svaret hverken/eller, hvilket giver en vis uklarhed.

Ude- og hjemmeboende

Størstedelen af eleverne bor hjemme, hvor 89% er hjemmeboende og de sidste 11% er udeboende. Vi ser på forskellen mellem de hjemme- og udeboende, for at se om de forskellige rammer har indflydelse på deres svar. Vi ser at 57% af de udeboende har et fritidsarbejde, hvor 75% af de hjemmeboende der også har et fritidsarbejde.

Der ses langt hen af vejen ikke de store forskelle på svarene blandt de ude- og hjemmeboende elever, dog støder vi på at de udeboende vurderer deres egen deltagelse i undervisningen højere end de hjemmeboende.

Der ses også en lille forskel i forhold til hvor meget de udeboende elever føler deres fritidsarbejde og -aktivitet fylder, hvor 43% af de udeboende har svaret at det fylder for meget, kontra de sammenlagt 38% af de hjemmeboende der har svaret at deres fritidsarbejde og -aktiviteter fylder for meget.

De udeboende har også en tendens til at synes det er vigtigere at følge med i hvad der sker på de sociale medier end de hjemmeboende har. Det viser at de udeboende formentlig har et større behov for at vide hvad der foregår ude i verden, og har flere hensyn at tage.

Det ses også, at de udeboende generelt bliver mere påvirket af, hvordan det går i skolen, end de hjemmeboende gør. Det ses også efterfølgende, at de udeboende i højere grad prioriterer deres skolearbejde over deres fritidsarbejde. Sammenlagt svarer over halvdelen af de udeboende, at de prioriterer deres skolearbejde over deres fritidsarbejde og -aktiviteter, modsat de sammenlagt 51% af de hjemmeboende, der ikke gør.

Vi ser derudover at de hjemmeboende umiddelbart har en højere social kapital end de udeboende. Der er 43% af de udeboende som har svaret at de ikke har så mange venner inden og udenfor skolen, hvor sammenlagt 68% af de hjemmeboende har svaret at de mange venner generelt. Samtidig svarer de udeboende primært 'Hverken/eller' til at vennerne kommer fra skolen.

Der ses generelt ikke nogen forskel blandt de ude- og hjemmeboende i forhold til om hvorvidt de bruger de ressourcer der er sat til rådighed eller ej. Det samme med hvilken betydning det sociale miljø har for dem. I og med der ikke er en den store forskel på om eleverne er ude- eller hjemmeboende, kan vi umiddelbart udelukke at dette skulle have en påvirkning på deres trivsel og gymnasietid. Dog lægger vi vægt på, at der er en overvægt af hjemmeboende, og derved kan vi ikke sige noget konkret om denne tendens.

Fritidsarbejde og -aktiviteter

I denne del ses der på variabelen fritidsarbejde og -aktiviteter, og hvordan det påvirker elevernes svar på de forskellige udsagn. Først og fremmest har vi delt denne variabel op i fire, hvor den første variable er elever med både fritidsarbejde og -aktivitet, den næste elever uden fritidsarbejde og -aktiviteter og to variabler hvor eleverne kun har en af delene.

Med fritidsarbejde og -aktiviteter samt dem uden

Vi ser at 7 ud af de 64 elever, der har deltaget i undersøgelsen, er kvinder der hverken har arbejde eller fritidsaktivitet, hvor vi derimod ser en mere ligelig fordeling blandt kønnene hos

dem som har begge dele. Hos dem som har begge dele er der 7% der er udeboende, hvor hos dem som har ingen af delene primært er hjemmeboende.

Skærmtiden hos dem, som hverken har fritidsarbejde eller fritidsaktiviteter, ligger procentvis højere, end hos dem som har begge dele. Her er der 86% der ligger mellem de 5-8 timer dagligt, hvor 66% af dem med begge aktiviteter ligger på 2-5 timer om dagen.

Der ses ikke nogen forskel på om de to variabler ser deres skole som et frirum, og vi ser heller ikke nogen forskel i om de synes det er svært at blive en del af fællesskabet i klassen. Samt ses der heller ikke nogen forskel på, hvorvidt de synes deres hjem er et frirum eller ej. Her ser størstedelen af eleverne, at deres hjem er et frirum. Der ses at eleverne uden fritidsarbejde, samt aktiviteter, ikke mener at der er et godt socialt miljø i klassen, som samtidigt også kan hænge sammen med at de ikke ser skolen som et frirum. Elever med fritidsarbejde og -aktiviteter synes til gengæld at der er et godt miljø i deres klasse. Begge grupper siger at det sociale miljø er vigtigt, så her er der igen ingen forskel.

Dog ser vi en forskel i hvorvidt de elever uden fritidsarbejde samt -aktiviteter ikke mener at deres privatliv påvirker deres skolegang, hvor sammenlagt 39% af dem som har begge dele mener at deres privatliv påvirker deres skolegang.

Der ses en overraskende forskel på hvorvidt om eleverne er bange for svare forkert på klassen, hvor de som intet fritidsarbejde og -aktivitet har sammenlagt 43% der er enige i udsagnet "Jeg er bange for at svare forkert på klassen, fordi de andre griner af mig". Hvor de som har begge dele sammenlagt ligger på 4% der er bange for at svare forkert på klassen. Samtidig er der ingen forskel på, hvorvidt de er bange for at fremstå som "try-harder" eller "stræbere".

Eleverne i de to variabler vurderer deres egen deltagelse i undervisningen nogenlunde lige, så derfor ses der igen ikke en forskel på om eleverne med begge aktiviteter ser sig anderledes i modsætning til dem uden begge aktiviteter.

Vi ser ikke en forskel på om de to grupper føler at det er vigtigt for dem at holde sig opdateret på de sociale, ligesom vi heller ikke ser nogen forskel på om de bruger de sociale medier i undervisningen. Der ses en forskel på, hvorvidt eleverne bliver påvirket af, hvordan det går i skolen. Her ses det blandt andet at de elever som ikke har fritidsarbejde og -aktiviteter bliver mere påvirket end dem som har begge dele.

Vi ser en forskel hvor eleverne har deres venner, hvor de som har fritidsarbejde og -aktiviteter, har flere venner uden for skolen. Og dem som har ingen af delene, har de fleste af deres venner inden for skolen. Derudover ser vi også, at de med begge dele vurderer, at de har flere venner, end de elever uden arbejde og aktiviteter. Vi ser også at variabelen ingen betydning har for

hvorvidt eleverne bruger de ressourcer som skolen tilbyder til at hjælpe dem. Skulle de snakke med nogen om deres problemer, henvender begge grupper sig primært til deres venner.

Elever enten med arbejde eller med fritidsaktivitet

I vores resultater skelner vi mellem om eleverne kun har fritidsarbejde eller fritidsaktivitet. Derfor vil vi se, hvilke forskelle og ligheder der er mellem disse respondenter. Til at starte med skal det nævnes at der er et større antal elever kun med fritidsarbejde end elever kun med en fritidsaktivitet. Der er 18 elever, der har et fritidsarbejde, men ingen fritidsaktivitet. Mens der kun er 10 elever, der har en fritidsaktivitet og intet arbejde. Dette gør, at vi tager forbehold for at fordelingen af eleverne er skæv, men at vi i stedet tager højde for andelen af de enkelte variabler. En lighed mellem de to variabler er at de begge har en høj skærmtid, hvor vi ser at ved de elever der kun har fritidsarbejde, er det 50 % af dem, der har 5-8 timers skærmtid og 6 % af dem har 8-10 timer. Modsat ser vi at 39 % af dem med fritidsarbejde har 2-5 timers skærmtid. Dernæst ser vi at de elever, som kun har fritidsaktiviteter, der har 40 % af eleverne 5-8 timers skærmtid, 20 % har 8-10 og 10 % har 10+ timer. Vi har taget det forbehold til at skærmtid fokusere på respondenternes skærmtid på mobilen, hvortil det er relevant at se på deres behov for at være på sociale medier i undervisningen. Her ser vi hvordan der er en lille forskel mellem de to hold. De respondenter med arbejde, der ser vi at 39 % er enige i at de er på sociale medier i undervisningen, mens 70 % af elever med fritidsaktiviteter er uenige. Dertil er det nærliggende at se på respondenterne og deres selv vurdering af egen deltagelse i undervisningen. Her ser vi hvordan respondenter med arbejde er mere eller mindre enige i at de deltager aktivt i undervisningen. 44 % af dem med arbejde svarede 'Delvist enig', mens 11 % svarede 'Helt enig'. Modsat er respondenter med fritidsaktiviteter lidt mere fordelt. Her har 40 % svarede 'Delvist uenig', 30 % svarede 'Hverken/eller', 20 % svarede 'Delvist enig' og 10 % svarede 'Helt enig'.

Følelsen af at være med i fællesskabet i deres klasse er meget ligedan for både elever med arbejde og med fritidsaktiviteter, hvor begge hold respondenter mener, at det er nemt at blive en del af fællesskabet. Her er der tale om 66 % af de elever med fritidsarbejde og 50 % af de elever med fritidsaktiviteter. Dog kan vi se at der er en forskel i meningen om det sociale miljø i klassen. Her mener 56 % af respondenter med arbejde, at der er et godt socialt miljø i deres klasse, hvor det er 50 % af respondenter med fritidsaktiviteter, der er uenige og mener, at der er et dårligt socialt miljø i deres klasse. Dertil er begge hold meget enige i, at det sociale miljø har en stor betydning for, om de har det godt.

Betydning af variabler

I vores gennemgang af de forskellige variabler for elevernes trivsel, finder vi at der ikke er den store betydning for hvilke af variablerne, der trækkes på. Derfor vil vi ikke kunne sige noget konkret om det har en betydning for eleverne, om de eksempelvis er udeboende eller har arbejde. Dog så vi en differentiering mellem kønnene, hvor drengene typisk ikke går til deres venner med deres problemer modsat pigerne.

Analysestrategi

Til analysen af vores datasæt har vi set det mest hensigtsmæssige er, at dele analysen op i mindre dele. Dette gør vi for bedst muligt at komme hele vejen rundt om emnet, hvor igennem vi ønsker at både teori og begrebet trivsel skal komme i brug. Først i analysen kommer der en introduktion af de enkelte elever, som der har været med til interview. Her vil vi præsentere eleverne imens vi samtidig kommer ind på deres spørgeskema og interview svar, samt hvordan vi har vurderet deres trivsel, på baggrund af vores begrebsdefinition.

Efterfølgende vil vi lave en deduktiv analyse, hvor der laves en teoretisk gennemgang af det empiriske materiale. Der er som nævnt valgt at gøre brug af Erving Goffman og Hartmut Rosa, så den teoretiske analysedel vil blive opdelt i de to teoretikers begreb. Selve analysen af vores interview svar sker ved at bruge trivselsbegrebet og fastsatte begreber fra teorierne, som koder der identificerer elevernes opfattelser, samt oplevelser af deres trivsel. Dermed bliver elevernes svar kodet ud fra flere perspektiver, nemlig tidsaspektet, stigmatisering, front- og backstage, samt vores trivselsbegreb (Jakobsen, 2012: 174-175).

Analyse

I denne del af rapporten kommer selve undersøgelsen af HF-elevernes trivsel. Vores data om eleverne kommer fra udleverede spørgeskemaer og interview, som nævnt i metodeafsnittet. Først i denne del vil være vores introduktion af eleverne og en analyse af deres trivsel, set ud fra vores trivselsbegreb. Derefter kommer der en analyse, der tager udgangspunkt i vores teorier. Først vil vi lave vores analyse ud fra Goffmans teori om stigmatisering, frontstage og backstage. Efterfølgende vil der komme en analyse ud fra Hartmut Rosas teori om tid og accelerations-samfundet. I løbet af analysen vil der være opsummeringer af vores resultater, der vil være med til at understøtte vores konkluderende diskussion.

Analyse del 1

Introduktion af elever

I denne narrative del af analysen vil vi komme nærmere ind på hvordan eleverne vurderes ud fra den måde, som vi har valgt at definere trivsel på. Eleverne har alle fået dæknavne, som indikerer, om de er vurderet til at trives eller ej. Navne der starter med T, er vurderet til at trives, navne der starter med M er vurderet til at trives mindre.

Trine

Trine er en af HF-eleverne fra Nørresundby Gymnasium og HF, der som udgangspunkt kan vurderes til at trives. Trine bruger i gennemsnit om ugen 12 timer på sit arbejde på en lokal restaurant i Dronninglund. Samtidig bruger Trine omkring 5-8 timer på sin mobil dagligt (Bilag 12).

Trine fortæller at hendes forældre er skilt, samt at hun har en enægget tvilling, og de begge bor hos deres mor og har minimal kontakt med deres far. Trine fortæller at hun er påvirket af ikke at have mere kontakt til sin far, men har samtidig også vænnet sig til situationen. Vi får forståelsen af at skilsmissen ikke har været nem, og at de gennem deres barndom indtil 7. klasse har haft en 7/7 ordning. Under den tid har det ikke været nemt for Trine at finde ud af, hvad reglerne var hos de to forældre, da der gjaldt andre regler hos far, end der gjorde hos mor. Samtidig påvirkede det Trine, da hende og hendes tvilling blev sat i to forskellige klasser, grundet at deres lærere ikke kunne kende forskel på de to. Da de når 7. klasse bliver de sat i samme klasse igen.

Der bliver spurgt ind til hvordan Trine har det, hvortil hun starter svaret ud med; “*Ja. Uha, den er sådan lidt risky, kan man sige.[...]*” (Bilag 11: 3), som egentlig kan tolkes lidt som, at hun har svært ved at snakke om hvordan hun egentlig har det. Hun fortæller at hun går med mange ting, og at hun har svært ved at henvende sig hos sin mor, som hun nu udelukkende bor hos sammen med sin tvillingesøster. Hun fortæller at det er svært for hende, da hun føler at hendes mor har nok at se til i forvejen, idet at hendes tvillingesøster er diagnosticeret med både ADHD og Tics. Trine viser stor omsorg for de mennesker hun har omkring sig, men lægger derimod låg på hendes egne problemer. Dog går hun nu hos skolens mentorordning. Dette skete i forbindelse med at hendes mor havde lagt mærke til at Trine havde det svært og kontaktede derfor studievejlederen. Herefter tog studievejlederen fat i Trine, som startede hende op hos mentoren. Efter Trine er kommet på mentorordningen, har hun fortalt at hun har det bedre. Hun fortæller gentagende gange, at hun tidligere har følt sig overset, da hun følte at hendes tvillingesøster krævede mere opmærksomhed. Hvilket efterlader et indtryk af at Trine egentlig i lang tid ikke har trives, men det kan muligvis også kaldes for det som vi nævner oppe i begrebsdefinitionen et “livsproblem”. Trine har efterfølgende lært at tage sig af sine problemer og følelser, men hun går stadig med meget af det selv. Men den dårlige periode har også sat sine spor på Trines skole, hvor hun blandt andet fortæller; “[...] *jeg har været helt det laveste, fuldstændigt. [...]*” (Bilag 11: 4), så det vil sige at der har været nogle aspekter fra funktionsdimensionen, som her ses der har været nedsat, f.eks evne til daglige gøremål osv. Vi vurderer Trine til at trives, ud fra hendes gode sociale evner. Hun har nemt ved at blive en del af fællesskabet, og er lidt det som vi vil kalde for en social sommerfugl. Når vi ser på de to dimensioner, samt tager højde for de almindelige ungdomsproblemer, ser vi at hun er god til at identificere hendes følelser. Vi hører hende samtidig fortælle at hun oftere føler sig glad og tilpas, og føler at hun er i trygge rammer, både inden og uden for skolen. Dette gør hun også på trods af at hun i skolen kan tage hendes problemer fra privatlivet med. Det sætter også sine spor i undervisningen, når hun har dårlige dage, men det er kun for en kort stund, eftersom hun gør brug af sin mentor samt hendes veninder, når hun rammes af dette.

Der hvor vi kan se at Trine bliver lidt udfordret af en følelse af tidsmangel, er når hun fortæller at hun ikke har meget overskud at give af. Men hun er god til at tage sig af de følelser som det manglende overskud kan give hende. Hun gør brug af strategier, som kan hjælpe hende med at komme gennem ugen. Så som at hun bruger 20 minutter hver dag på at lave lektier, laver ting der interesserer hende, og generelt prioriterer aktiviteter der øger hendes humør. Så på trods af at hun egentlig har en følelse af et stort pres fra specielt skolen, så vil både vi og hende selv

vurdere, at hun trives, igen fordi hun arbejder med sine problemer på en god måde, samt får den hjælp hun har brug for og selv opsøger den.

Ud fra Trines svar i spørgeskemaet (Bilag 12), vurderer vi også ud fra vores begrebsdefinition, at hun umiddelbart opfylder flere dele af både oplevelse- samt funktionsdimensionen.

Troels

Troels er elev på Nørresundby Gymnasium og HF, hvor han er i gang med sin HF-uddannelse. Han bor hjemme sammen med sine forældre, der henholdsvis arbejder som socialrådgiver og programmør. Derudover har han en storebror, der ikke bor hjemme. Troels arbejder på en restaurant i Blokhus, hvor han arbejder omkring 10 timer om ugen, men gerne mere i hans sommerferie. Samtidig træner han gerne 8-12 timer om ugen, hvor han styrkeløfter. I første omgang og ved kun at se på hans spørgeskema, så vurderede vi Troels til ikke at trives, idet han i spørgeskemaet gav udtryk for at han kunne arbejde mellem 10-65 timer om ugen (Bilag 13). Gennem interviewet kom vi frem til at de 65 timers arbejde “[...] *det er i min ferie.*” (Bilag 11: 22). Ved at få belyst punkter som hans arbejdstimer, som vi vurderede til at måtte påvirke hans trivsel, så har det været muligt at se hans trivsel som god, idet han opfylder stort set alle aspekter af god trivsel. Han beskriver selv, hvordan han har det godt og synes at trives på sin HF-uddannelse og generelt. Som noget nyt har han valgt at prioritere sin døgnrytme og forsøge at få et minimum af syv timers søvn hver nat. Troels vil gerne kunne nå både skole, arbejde og fritidsaktivitet, da han godt kan lide følelsen af at have lidt travlt i hverdagen. Han vil helst ikke sidde for meget stille i løbet af dagen, men holde sig aktiv. Troels oplever sin egen trivsel til at være god og giver udtryk for, at han “[...] *har det godt, synes jeg. Jeg trives.*” (Bilag 11: 23). Troels finder ikke skolen i sig selv interessant og har derfor problemer med at koncentrere sig og holde fokus i undervisningen og til at lave lektier, samt afleveringer. Han vil gerne læse til politikadet efter sin HF, hvorefter han ønsker at søge ind på politiskolen når han er gammel nok. På grund af denne drøm om at komme på politiskolen, så har han givet udtryk for at han ikke har en større interesse i sin skolegang. Hvortil det kan undres hvorfor han har valgt at melde sig ind på en uddannelse, da han selv giver udtryk for “[...] *ikke rigtig noget mål med det lige nu.*”, samt “[...] *Jeg tror aldrig, jeg har været vildt engageret i min skole.*” (Bilag 11: 26). Dog som han selv giver udtryk for, så har han et behov for at lave noget i løbet af dagen for at kunne trives, hvilket kan ligge til grund for at han har valgt at tage en HF-uddannelse, nemlig at have noget for hånden. Dette kommer også til udtryk som følgende: “[...] *Jeg kunne virkelig godt lide at være sådan lidt presset, være sådan lidt træt, når jeg kom hjem.*” (Bilag 11: 28).

Samtidig kunne vi se i spørgeskemaet, hvordan han både gav udtryk for ikke at føle sig en del af fællesskabet (Bilag 13). Samtidig giver han udtryk for, at han ikke har det store behov for at være en del af det sociale fællesskab i klassen, da han har tætte venner og kæreste uden for skolen. Dertil lægger han vægt på, at der ikke er det bedste sociale miljø i hans klasse. Med det in mente, så kan det forklare hvorfor han ikke udviser en større interesse i klassens fællesskab. Da tryghed og socialt miljø har stor betydning for trivsel, så kan det argumenteres at Troels har trukket sig fra fællesskabet på grund af det lidt dårlige sociale miljø i klassen. Dermed har Troels fundet en måde, hvorpå han kan regulere sin egen oplevelse af, hvad han trives i.

Thor

Thor er endnu en af de mandlige elever fra Nørresundby Gymnasium og HF, som der som udgangspunkt er vurderet til at trives, ud fra hans svar i spørgeskemaet. Thor har generelt gennem spørgeskemaet givet et indtryk af, at han socialt godt kan begå sig, i hvert fald uden for skolen. Han svarer generelt til alt, hvad der har med selve klassen at gøre, at der generelt ikke er et godt socialt miljø i klassen og at han ikke er interesseret i at arbejde sammen med sine klassekammerater.

Thor har et fritidsarbejde hvor han i gennemsnit om ugen bruger 10-15 timer, samtidig med at han har fritidsaktiviteter ved siden af. Thor bruger omkring 5-8 timer om dagen på sin telefon (Bilag 14), og giver samtidig udtryk for at det er vigtigt for ham at holde sig opdateret. Thor bruger mest sin skærmtid på eksempelvis Facebook, Instagram, TikTok og Snapchat.

Thor kommer fra en familie på fem, hvor begge forældre arbejder som sosu-assistent. De er generelt tætte i deres eget hjem, men han har ikke en god relation til andre familiemedlemmer, hvilket han fortæller førhen har påvirket ham. Vi får generelt et indtryk af, at Thor har det godt, han fortæller selv at han har det godt, med mange gode venner, men til gengæld føler sig presset i forhold til skolen. Han fortæller selv, at presset kommer fra, at han gerne vil have gode karakterer, og at det hele godt kan være lidt svært at få til at hænge sammen med både venner, arbejde og familie. Vi ser også at Thor svarer at han ikke altid har overskud til at lave lektier, hvilket hænger sammen med at han tit føler at der skal laves nogle større prioriteringer, som ikke altid er lette at tage. Han føler generelt at han ikke når alt det han skal, han siger f.eks.: *“[...] Jeg synes, at der er for lidt timer på døgnet. [...] Så tænker jeg, at så skubber man bare lige måske lektierne til næste dag”* (Bilag 11: 45), samtidig svarer han at han ikke bliver stresset over altid at føle at han er lidt bagud.

Thor fortæller i sit interview, at han ikke altid føler at han kan være helt sig selv når han befinder sig på skolen. Han fortæller blandt andet at han føler sig mere som sig selv, når han er

sammen med sine venner og familie, end når han befinder sig på skolen. Han fortæller blandt andet at han har svært ved at arbejde med klassekammeraterne, fordi han har andre holdninger end dem og kan generelt bedst lide selv at have kontrollen. Så hvis det holdes op imod begrebsdefinition på at trives, så udviser han trivsel på nogle punkter. For eksempel viser han at kan indgå i fællesskaber uden for skolen. Så der hvor han viser tegn på ikke at trives, er når han befinder sig i skolen.

Han har samtidig også et sundt forhold til de sociale medier, han lader sig umiddelbart ikke påvirke af det han ser, og kan fint distancere sig selv fra det han ser. Som nævnt tidligere bruger han mest de sociale medier til at holde sig opdateret, og han udviser egentlig stor interesse i samfundsproblemer. Hvilket viser at han har overskud til at følge med, og at de her prioriteringer han gør sig, ikke er med til at nedsætte hans trivsel.

Thor er i og for sig en dreng i trivsel, vi ser ikke nogle store udfald i hverken oplevelse- eller funktionsdimensionen. Det eneste bekymrende er det forhold, han har til sine klassekammerater og generelt den måde han beskriver at være i skole på. F. eks fortæller han her:

“[...] Men jeg synes altid, man skal lige, du ved... Man skal altid passe på hvad man siger og sådan noget der. Der er også mange forskellige mennesker. Og der er mange, der har en anden holdning end en selv og sådan noget der. Der er meget, man skal tage hensyn til. Og så fordi, det er Nørresundby Gymnasium, der er mange folk fra forskellige steder. Vi har også nogle, der har det sværere, nede i kælderens. Jeg synes, lærerne... Det er ikke som om, der bliver lyttet så meget til os elever på den her skole.” (Bilag 11: 48)

Der er elementer som kan antyde til at Thor ikke altid trives oppe i skolen, men det som så gør udfaldet for at vi mener at han trives er, at han er selv fortæller, at han har det fint med den måde hans hverdag er på, og kan finde “glæden” andetsteds.

Milas

Den næste elev er Milas, der går på 1.HF hos Nørresundby Gymnasium og HF. Ved siden af sin HF arbejder han som afløser på et sygehus, hvor han om ugen arbejder cirka 20 timer (Bilag 15). Dertil bruger han 5-10 timer på boxing. Hans far arbejder som lastbilchauffør og hans mor arbejder ikke. Vi har ud fra Milas' svar på spørgeskemaet vurderet ham til at ikke at trives, da det virkede til at han havde travlt, hvor han ikke har overskud til at lave sine lektier og prioriterer sit fritidsarbejde over hans skolearbejde. Samtidig kunne vi se at han ikke mente, der var et godt socialt miljø i klassen, der vurderede vi, ud fra trivselsbegrebet, at han ikke måtte trives. Dette vurderede vi, da trivsel bliver påvirket af et trygt og godt socialt miljø og evnen til at

kunne klare dagligdagens gøremål. Idet han ikke har overskud til at lave lektier og prioriterer det, så vurderede vi at han måtte arbejde for meget eller bruge for meget tid på sin fritidsaktivitet for at kunne nå at lave hans skolearbejde.

Milas' forældre blev skilt da han var 7 år gammel, hvor han i første omgang boede hos sin mor. Dog blev hans mor syg og hans far arbejdede for meget, hvilket resulterede i at han flyttede hjem til sin mormor og har boet der lige siden. Derudover har han en stor blandet søskendeflok, hvor han har to hele søskende, to halvsøskende fra hans mors tidligere forhold og så har han to papsøskende gennem faderens nye ægteskab. På grund af hans opvækst ved hans mormor og hans forældres skilsmisse, så har han gået til psykolog som barn. Dernæst giver han udtryk for, at det nu er ham, der tager sig af sin mormor. I interviewet gav Milas udtryk for at være stresset, hvor han selv satte ord på hvorfor:

“[...] det er bare, på grund af gymnasiet, arbejde, tage sig til mormor, og så have en kæreste, og så også have tid til venner og hobbyer, og sådan noget. Og så er det bare en masse at vælge til og fra [...]” (Bilag 11: 64)

Det er derfor tydeligt at Milas har mange ting på hans tallerken og det kan være svært for ham at nå alle sine daglige gøremål. Samtidig giver han udtryk for at det er begyndt at påvirke ham på andre måder end følelsen af stress. Han har nemlig *“[...] mere brug for søvn for nyligt. Det kan godt være, fordi jeg er stresset. [...] Det kan jeg ikke holde til mere, nu jeg har brug for mere søvn.”* (Bilag 11: 65). Dertil er det tydeligt, da vi snakkede med ham, at denne stressende følelse og travlhed påvirkede hans humør, *“[...] jeg bliver også nemmere irriteret på mig selv eller folk omkring mig, [...]”* (Bilag 11: 67). Alt dette er med til at bekræfte vores vurdering af at Milas har meget travlt og derfor har svært ved at nå alt på en dag, hvilket leder til at han ikke trives så godt. Det er tydeligt at hans privatliv har en stor indvirkning i hans trivsel og det ender med at gå ud over hans skolegang på den måde, at han ikke kan koncentrere sig i undervisningen.

Et andet aspekt af trivselsbegrebet er det gode og trygge sociale miljø, hvilket vi tidligere har nævnt, og har en delvis stor betydning for Milas. Størstedelen af hans venner kommer udenfor skolen, hvortil han lægger stor vægt i at hans venner her betyder for hans trivsel, *“Hvis jeg skulle bruge ressourcer på sådan trivsel, så skulle jeg bruge mine venner, eller min søster.”* (Bilag 11: 75). Men samtidig giver han udtryk for, at han mærker en ensomhed, når han ikke holder sig i gang, enten aktivt eller gennem sociale medier. Han giver udtryk for, at han er bange for at være alene (Bilag 11: 75). Det er tydeligt, at han bliver påvirket af det sociale miljø omkring ham både positivt og negativt.

Maja

Maja er den anden pige fra Nørresundby Gymnasium og HF, som vi inden interviewet har vurderet til at trives mindre.

Maja bor hjemme sammen med begge sine forældre, og arbejder hos den lokale Spar, hvor hun har et sted mellem 6 og 16 timer om ugen, og bruger et sted mellem 2-5 timer i gennemsnit om dagen på telefonen.

Resultatet fra hendes spørgeskema viser, at Maja ikke ser skolen som sit frirum, samtidig med at hun synes at det er svært at blive en del af fællesskabet i klassen. Hun har trykket hverken eller til at hendes privatliv påvirker hendes skolegang, men til gengæld har hun svaret, at hun trives bedst i skolen når hun også trives derhjemme. Maja skriver herudover også at hun ikke har overskud til at lave lektier, som kan være indikator på at Maja har meget at se til eller at hendes funktionsdimension er udsat. Ud fra svarene får vi generelt et billede af at Maja ikke altid har det nemt i skolen, hun svarer derudover meget "Hverken/Eller" til mange af spørgsmålene, og derfor har det været svært herudfra at vurdere hendes trivsel.

Maja fortæller at hun har et godt familieliv, og har en god relation til sine forældre og hendes søster. Da vi spørger Maja om hun har det godt, svarer hun, at hun har det fint i øjeblikket, men for nylig har været en del stresset. Hun fortæller også, at hun er startet hos den mentorordning som skolen tilbyder, grundet at hun har været igennem et hårdt brud med en daværende kæreste og samtidig døjede med en vinterdepression. Maja fortæller her hvorfor hun startede i mentorordningen:

"Om vinteren får jeg altså lidt vinterdepression. Alt er mørkt, sort, gråt, og jeg kan ikke se lyset for enden af tunnelen på en eller anden måde. Og så gik mig og min kæreste fra hinanden, så jeg var bare langt nede i sådan en periode. Så hjalp det lidt, at der også kom lysere dage, og så få snakket med hende. Det er noget, jeg ikke kan snakke med mine forældre eller mine venner om" (Bilag 11: 80)

Så når hun kommer ind i perioder hvor hun har det dårligt, lukker hun andre mennesker ude. Til tider vil det vurderes at være en god tilgang, men som hun beskriver det her, ser det ud til at før hun fik hendes mentor, holdt mange ting inde og gik med det selv. Hun fortæller også længere inde i interviewet, at hun tit har brug for at trække sig fra det sociale, og til tider må huske sig selv på, at hun er nødt til f. eks at sove hos en veninde fra klassen, for ikke at trække sig for meget ind i sig selv. Hun fortæller også at hendes sociale batteri aflades nemt, og derfor skal der også tages højde for at hun har brug for alenetid.

Maja fortæller også, at hun til tider godt kan have svært ved at finde en balance mellem at føle sig for voksen og ung. Hun bruger mange kræfter på at hun føler at hun skal opføre sig mere voksent, og ligger et stort ansvar over på hendes egne skuldre. Hun fortæller det blandt andet her:

“Jeg er den yngste i klassen. Det påvirker mig lidt, at folk ser mig som den barnlige type. Når jeg egentlig selv opfatter mig selv som meget voksen, fordi jeg skal være voksen. Så påvirker det mig lidt, at andre ser mig som et barn. Selvom jeg ved godt, at jeg er et barn. At de kan se, at hun godt måske er her. Hun laver sine ting. Men de kan ikke se alle de positive ting ved mig. Og de kan se de negative ting. Det rammer mig nogle gange.” (Bilag 11: 96)

Herudover viser hun også at andres syn på hende påvirker hende i en negativ retning, så det efterlader et indtryk af, at hendes oplevelsesdimension bliver påvirket en del. Udover at hun bliver påvirket af andres syn på hende, så bliver hun også nemt påvirket af hendes skolearbejde, og hvorvidt hun klarer sig godt eller dårligt. Som nævnt lige før lægger hun et stort pres på sig selv, og derfor har hun også høje forventninger til sig selv. Hun fortæller blandt andet her;

“Det kunne måske påvirke mig et stykke tid, ja. Men måske er det ikke sådan, at det er sådan en lille blanding af mig selv. Men det er jeg tror, fordi jeg har høje forventninger til mig selv. Men jeg ved også, at mine forældre har en forventning. Det er ikke fordi, de regner med, at jeg var på 12 hele vejen igennem. Men de forventer, at jeg gør mit bedste. Og hvis jeg selv føler, at jeg kunne godt have gjort det her bedre, og jeg så får en dårlig karakter, så er det måske en blanding af den skuffelse, jeg tror, jeg skal give dem.” (Bilag 11: 93)

Hun giver selv udtryk for at være i trivsel, men med det bagvedliggende, vil vi vurdere hende til at være i mindre trivsel, end det vi har set hos de andre elever i undersøgelsen.

Tilde

Tilde er den eneste pige vi har fået til undersøgelsen, der går på Viborg Gymnasium. Her er hun i gang med første år af hendes HF-uddannelse. Hun bor hjemme hos sine forældre og storesøster. Hun beskriver sin familie som den klassiske kernefamilie uden de store udfordringer. Tilde arbejder ved siden af sin HF, hvor hun arbejder ca. 15 timer om ugen ved en købmand. Hendes mor er uddannet skolelærer, men er nu flexjobber, hvor hun arbejder som privat underviser i matematik og laver noget regnskab. Faderen arbejder som landmand. Tilde har tidligere gået på STX, men mærkede et for stort pres og droppede derfor ud, hvilket ledte hende til at starte på en HF. Dette er med til at danne den ide om at Tilde har en god fornemmelse for

hendes egen trivsel og har evnen til at gøre noget ved negative effekter på hendes trivsel. Den sidste tids velvære og trivsel har været meget præget af at Tilde har fået diagnosen ADHD og nu bliver medicineret for det. Dette beskriver hun selv som at have givet noget mere ro i hverdagen. Hendes ADHD-udredning kan derfor have været med til at forbedre hendes trivsel på længere sigt. Diagnosen har for Tilde ikke været det som var det store forstyrrende element i hendes liv. Hun har været bevidst om det i længere tid, da det er noget som hendes familie har været opmærksom på. Hendes mor er nemlig også blevet udredt for ADHD og de er sikre på at hendes far har samme diagnose. Tilde har selv anset hendes udfordringer med skolearbejdet har været:

“[...] fordi jeg har haft svært ved at koncentrere mig. Det er meget det der med at få planlagt og få lavet alle mine ting, der virkelig har været et problem. Så det udfordrer mig lidt oppe i skolen med sådan at få struktur og planlagt med alting.” (Bilag 11: 103)

Så det er nærliggende at tænke, hun må have en følelse af tidspres, når det er svært at danne overblikket og derigennem få overskud til at nå alt hun skal i løbet af dagen, samt i ugen. Mellem skole og arbejde, føler hun ikke der er plads til en fritidsaktivitet og samtidig føler hun heller ikke at have overskud til at lave lektier - i hvert fald ikke de dage hvor hun skal arbejde. Dog erkender hun selv, at hun i perioder kan være for god til at tage lidt mange vagter på hendes arbejde i forhold til hvor meget skolearbejde hun har. Hun er derfor bevidst om at hun er med til at gøre det svært for hende selv at nå alt. Hun er derfor bevidst om, hvad der kan være med til at forbedre hendes følelse af tidspres, men uden egentlig at gøre noget ved det.

For Tilde betyder det sociale miljø meget for hendes trivsel og hun giver udtryk for at der er et godt, samt trygt, miljø i hendes klasse. Dette er på trods af at hun godt kan blive lidt socialt træt i længden af at gå i skole. Det gode miljø i klassen kommer til udtryk igen ved at de læner sig op ad hinanden ved deres deltagelse i undervisningen. Tilde beskriver det selv som at *“[...] det er rarere, når alle gider at være med. Fordi så føler man også, at der er nogle andre, der også lytter.”* (Bilag 11: 108), samt giver hun udtryk for at hun sammen med sine veninder i klassen kan støtte hinanden, *“[...] vi er veninder, og vi er gode til at deltage tit sammen.”* (Bilag 11: 108). Det er derfor tydeligt at Tilde har det socialt godt i hendes klasse og føler sig tryk til at deltage i undervisningen. Dermed kan det argumenteres at det sociale miljø har meget at sige, når det kommer til hendes trivsel. Men hun kan sagtens se muligheder for at klassens sociale miljø kan forbedres, *“Vi kan sagtens være sammen i skolen, men det der med at få aftale, at nu tager vi til noget café, det er der ikke den største opbakning for alle i klassen.”* (Bilag 11: 111). Så selvom Tilde ikke altid trives lige godt på nogle punkter, så vejer hun op

på andre punkter og hun er samtidig bevidst om, hvad der kan være med til at forbedre, ikke bare hendes egen trivsel, men også andres trivsel:

“Måske, at man deltager lidt mere i nogle ting. [...] Nu er jeg også med til at arrangere nogle ting, og i klasserådet, hvor vi prøver at få arrangeret noget. Det kunne altid blive bedre, hvis vi lavede noget mere i klassen.” (Bilag 11: 113)

Med dette in mente er det tydeligt at se hvordan Tilde trives i skolen og formår at have et socialt overskud, der gør hende i stand til at varetage andres trivsel. Modsat mange af de andre elever, vi havde til interview, så udviser Tilde en relativ høj trivsel med nogle enkelte punkter hvor hun i perioder kan have det svært. Hun viser derimod evne til at regulere sin egen trivsel, selvom hun til tider kan føle, at der er meget på hendes tallerken.

Morten

Morten er den anden 1. års elev, vi har fra Viborg Gymnasium. Morten har intet fritidsarbejde, men bruger til gengæld ca 12 timer om ugen på styrketræning og gaming, samt er sammen med venner og kæreste. Herudover har han en skærmtid på telefonen på 8-10 timer om dagen (Bilag 17).

Ud fra Mortens besvarelser i spørgeskemaet, samt det indtryk han har efterladt, er han vurderet til ikke at være i lige så god trivsel som de andre.

Resultaterne fra spørgeskemaet har vist at det har været svært at vurdere om Morten har været i trivsel eller ej. Umiddelbart kunne der ud fra spørgeskemaet vurderes, at han er i mindre trivsel set i forhold til sin klassekammerat Tilde. Han svarer generelt “Hverken/Eller” til spørgsmål, der omhandler, hvorvidt han synes det er nemt at blive en del af fællesskabet, samt de spørgsmål der omhandler hans vennekreds. Han efterlader et indtryk af at han har svært ved at vurdere sin egen oplevelsesdimension, samt funktionsdimension. Så derfor kan der ud fra det vurderes at han muligvis ikke trives lige så godt.

Morten fortæller, at hans forældre er skilt, og at han ikke rigtig har kontakt med sin mor. Samtidig fortæller Morten også, at han har nogle forskellige diagnoser, som han kæmper, heriblandt ADHD, som han ikke medicineres for, samt bliver han behandlet for en depression. Det kommer til udtryk, at Morten kæmper lidt med de her diagnoser, samtidig med at han har lidt familieproblemer. Han fortæller blandt andet at han valgte at droppe kontakten til sin mor, da han forbandt hende med en del mistrivsel, og fordi hun ikke var opmærksom på ham og hans behov. Han siger blandt andet: *“Det fylder jo stadigvæk lidt, fordi hun er jo min mor, men jeg har valgt med vilje at acceptere det, for at det ikke skal gå ud over mit humør.”* (Bilag 11: 116).

Så selvom han egentlig har valgt at acceptere det som det er, ses det flere steder i interviewet, at hans forhold til hans mor påvirker hvordan han har det. Da han bliver spurgt ind til hvordan han har det, fortæller han at han tager tingene meget stille og roligt, netop også for at undgå at blive stresset. Hvilket viser at han er meget bevidst omkring hans oplevelsesdimension, og nok til tider har det med, at have flere dårlige dage end gode. Endvidere fortæller han også at når han oplever at blive for stresset, så får han fysiske konsekvenser, såsom migræne.

Noget andet, der kan påpege, hvorfor hans trivsel muligvis ikke ligger i den høje ende, er hans måde at håndtere ting på. For eksempel fortæller han, at han arbejder bedst under stress, så han skubber gerne f.eks. afleveringer til sidste øjeblik. Samtidig ses det i spørgeskemaet, at Morten har trykket "Hverken/Eller" til om han går til venner, studievejleder og lærer med sine problemer, og under interviewet giver han heller ikke udtryk for, at han går til nogen med sine personlige problemer. Morten bliver til gengæld understøttet af en SPS/mentor som er tilknyttet til skolen, men det er uvist hvor meget han egentlig gør brug af hende.

På trods af at han egentlig fortæller at han for det meste har det godt, og at de gode dage fylder mere end de dårlige, kan der argumenteres for at hans diagnoser og familieforhold sætter et spor på hans trivsel. Han fortæller, at hans søster også tit regner med hans hjælp, og at han generelt får lagt en del ansvar på sig.

I spørgeskemaet svarer Morten også, at han ikke rigtig har overskud til at lave sine lektier, og fortæller også i interviewet, at han ikke kan overskue et fritidsarbejde. Dette forklarer han primært med at han ikke får medicineret sin ADHD, som han føler er med til at hæmme nogle af dagligdagens gøremål. Hvis det sættes op imod funktionsdimensionen, kan der ses at Morten til tider kan have svært ved at overskue nogle af de krav som skolen sætter op for ham. Han fortæller egentlig, at han godt kan begå sig socialt i klassen, og at de har et godt fællesskab. Men vi får et indtryk af, at han er tilbageholdende og holder mange ting for sig selv.

Det har generelt været svært at vurdere, hvorvidt Morten egentlig er i trivsel, både fordi han gennem interviewet, som sagt, virker tilbageholdende. Dog vil vi ud fra det vi har og det indtryk Morten giver, og specielt med hans diagnoser og familieforhold taget i betragtning, vurderer at han ikke trives lige så godt, som resten af eleverne i undersøgelsen.

Opsamling

I forbindelse med interviewene ses der nogle tendenser hos både de elever som trives, men også hos dem som ikke trives i lige så høj grad.

Blandt dem alle ser vi, at presset fra skolen skaber en del uro hos eleverne. Specielt det med at få karakterer, afleveringer, lektier og fritid til at hænge sammen, kan være svært. Dernæst ser vi en lille tendens, hvor uro uden for skolen ofte kommer fra hjemmet. Samtidig ses det, at når der så er problemer uden for skolen, påvirker det, hvordan de agerer oppe i skolen. For eksempel påvirker det, hvor meget de har lyst til at deltage i undervisningen, men også deres humør når de er i skole. Der hvor vi ser forskellen mellem de elever, der trives og dem, som trives mindre, er deres evne til at regulere deres oplevelse. Her menes det, at de elever der trives, men oplever uro, eksempelvis fra hjemmet, er bedre til at tage sig af dem selv eller har mere overskud til at finde andre måder at bearbejde deres problemer. Vi ser blandt andet, hvordan Thor ikke trives på samme måde i skolen, som han gør uden for skolen. Dette skyldes at han har et godt socialt netværk uden for skolen, der kan hjælpe med at afveje hans problemer med skolen. Samtidig ser vi Tilde, der på trods af problemer med manglende tid og hendes ADHD stadig har et overskud til at være med til at arrangere klassearrangementer og være i diverse udvalg. Det der så adskiller dem, der er vurderet til at trives mindre fra dem der trives er, at de typisk vil gå med deres problemer selv, og generelt ikke har det vi vil vurdere som en god måde at håndtere deres problemer på.

En tendens der er blandt alle eleverne vi interviewede var, at de alle prioriterer deres skolearbejde lavt i forhold til andre ting, såsom fritidsarbejde, fritidsaktiviteter og venner. De nævner alle, at det at de ikke kan nå alt hvad de gerne vil kunne være en svær prioritering, men de mener samtidig, at de laver den prioritering der er bedst for dem.

Analyse Del 2

I denne del af analysen vil der være fokus på den teoretiske del. Interviewene stilles op imod teorien samt problemformuleringen, samt de arbejdsspørgsmål der er lavet i forbindelse med problemformuleringen. Samtidig bliver datamaterialet fra spørgeskemaundersøgelsen brugt til at understøtte elevernes svar i interviewene.

Trivsel og scenerne

Gennem det billede der ses i de syv interviews, der er blevet udført, fremstår der et billede af at de scener, frontstage og backstage, bliver mere flydende. Der opstår tre aspekter, som både modsiger hinanden, men også bakker hinanden op. Derfor er det vigtigt at forholde sig til det, som de unge giver udtryk for, og hvad selve teorien siger. Det ene aspekt er, at de unges backstage er mere eller mindre forsvundet, i det at eleverne bruger deres mobil, og konstant er i

kontakt med hinanden og samtidig stadig skal spille en rolle. Det andet lyder derimod på, at de to scener er blevet mere flydende, at de sociale medier ikke ses som værende at være i frontstage for eleverne, men derimod er det deres backstage. Det tredje aspekt sker i forbindelse med at elevernes trivsel bliver udfordret af de skiftende sociale rammer, hvor de hele tiden skal forholde sig til hvilken rolle de nu skal sætte sig ind i.

Et udfordret Backstage

Som det første, der bemærkes i interviewene, og samtidig går igen hos de unge, er deres store forbrug af deres mobiler og de sociale medier. Det er ikke fordi eleverne bruger sociale medier til at udstille deres liv, i hvert fald ikke på instagram som influencers gør, men de bruger dem primært til at se sjove videoer eller holde sig opdateret på hvad der sker ude i samfundet. De bruger dem også til at kommunikere med hinanden, og specielt Snapchat var en populær genganger hos de deltagende elever.

Der bliver spurgt ind til hvordan elevernes forhold er til de sociale medier, hvortil flere af dem svarer at de har et godt forhold til dem, og ikke sammenligner sig selv, og hvis de kommer til det, kommer de hurtigt videre og husker dem selv på, at det ikke er den fulde sandhed de ser gennem billederne.

Når de bliver spurgt ind til om de føler der er noget de skal leve op til gennem de sociale medier, svarer de typisk at der ikke er noget de skal leve op til. De typiske svar fra de af drengene som går meget op i deres træning, fortæller at de finder inspiration i at sammenligne sig med nogle af dem de ser på f. eks. Instagram eller TikTok, men at de til tider også kan lade sig påvirke af det negativt.

Drengene siger følgende da de bliver spurgt indtil det med at lade sig påvirke af det de ser på de sociale medier:

“Jeg tror helt klart også, at jeg blev påvirket af det, jeg så. [...] Man kan også sammenligne sig selv med en hel masse ting. Specielt når man træner også, der er rigtig mange, så kan man sige, så kommer der nogle med større muskler, eller hvad end det kunne være, ikke også? Som man så måske ikke engang bevidst kommer til at sammenligne sig selv med. Det tror jeg heller ikke, er sundt. Så det tror jeg også, at har været rigtig godt.” - Troels, 1. års,

Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 32)

“Jo, altså på det punkt, jo. Så kan man godt, altså sådan. Men det er jo igen. Det der med... Det kan jo nok godt påvirke en lidt. Det der med, når man ser folk, der ser bedre ud end en.

Lige på de områder, der er i hvert fald, når det er ting, man interesserer sig for. Så vil man jo altid gerne være den bedste til det, man laver.” - Thor, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 50)

“Jo, lidt. Men det er det, jeg prøver at holde mig fra. At få den der følelse. Så det påvirker mig ikke rigtigt, fordi jeg ved, at alle mennesker kan have det dårligt, og at det meste er falsk. Og det siger alle jo også.” - Milas, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 72)

“Egentlig ikke.” - Morten, 1. års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 124)

Som nævnt foroven lader de sig påvirke en smule, specielt ses det at Troels, Thor og Milas kan lade sig påvirke af hvad de ser. Det viser også at deres Frontstage bliver påvirket af hvad de ser. Samtidig med at de føler at de skal performe mere, så de fremstår ligesom dem de ser på de sociale medier. Den måde det påvirker deres frontstage, er at de pludselig ikke fremstår som den typiske fitness type, som de måske identificerer sig med, hvilket resulterer i at de “taber ansigt”.

De fortæller jo egentlig at de slapper af, når de sidder på de sociale medier, men alligevel kan der argumenteres for, at når de lader sig påvirke, så arbejder de stadig på deres fremtrædende, samt deres indtryksstyring. De vil vise, at de på samme måde kan se ud som dem de ser på Instagram, og som Thor siger, så vil de jo gerne fremstå bedre end andre. Troels fortæller også, at for at han ikke lader sig påvirke for meget, har han valgt at slette de apps hvor der er mulighed for at kunne sammenligne sig. Det giver et indtryk af, at i hvert fald drengene lader deres frontstage påvirke deres humør, og dermed også deres oplevelsesdimension.

For pigerne ser vi nogle lidt anderledes svar på samme spørgsmål:

“Nej, egentlig ikke. [...] Altså, det burde ikke lave om på, hvordan jeg er som person. Fx influencers og sådan noget. Altså, jeg føler ikke rigtig, at... Jeg føler bare, at de viser en anden side, end hvad de er. Så det har ikke rigtig noget med mig at gøre, tænker jeg.” - Trine, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 12)

“Jeg kan ikke sige, at jeg ikke gør. Jeg vil heller ikke sige, at jeg har en idol, og at jeg bare ser op, og vil være som den person. Jeg vil sige, at jeg kigger det, og tænker, at det kunne være fedt, hvis man kunne prøve det. [...] På en måde giver det også lidt et håb. Et håb, hvor man faktisk kan lade sig gøre. Sådan lidt motiverende på en eller anden måde. Selvfølgelig er der også nogle ting, hvor man får det negativt. Fx modeller, hvor de kun gør det for at få penge ud af det. [...] Ja, på en måde nogle gange. Men jeg føler også, at jeg får det vendt om

til noget positivt. At det er noget, jeg kan. Sådan en vilje styrke, man får, når man har tænkt det igennem.” - Maja, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 88)

“Nej, jeg synes, at jeg har sådan, du ved... jeg synes det er fair nok, at vi alle er forskellige. Jeg synes ikke, at det er noget, jeg tager ind til mig selv. Jeg synes, at jeg er god til at holde det adskilt, hvis man skal sige det sådan.” - Tilde, 1.års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 106)

Svarene mellem kønnene ligger ikke langt fra hinanden, dog ser vi en lille forskel i at pigerne er lidt bedre til at adskille, hvad de ser på Instagram, og hvordan de ser sig selv. De har ikke det samme behov for at skulle leve op til noget. Deres frontstage og facework bliver ikke på samme måde påvirket. Noget der til gengæld er spændende at bide mærke i, er det som Maja siger, at det faktisk kan give lidt håb. Det kan tolkes som, at hvis eleverne går gennem en hård periode, så kan brugen af de sociale medier være med til at give håb for bedre tider. Det kan tolkes som at det kan være denne måde at eleverne bruger deres backstage på, til at give sig selv lov til at drømme om bedre tider, og ikke at skulle tænke på deres fremtrædende og for en stund leve i en drømmeverden.

Om de sociale medier er med til at påvirke hvordan eleverne trives, samt de sociale rammer de befinder sig i, kan der overvejende argumenteres for. Netop fordi at vi ser at der på en eller anden måde bliver sat en standard, i hvert fald hos drengene, som de gerne vil opnå. Samtidig ser vi også at det sætter nogle krav til hvilket “ansigt” eleverne skal benytte, og hvordan de skal planlægge deres indtryksstyring. Svarene varierer som sådan ikke, for om eleverne er vurderet til at trives eller at være i mindre trivsel, hvor det ellers kunne have været forventet, at de som trives ikke blev lige så berørt af det, de ser på de sociale medier, som de der trives mindre gør.

Netop det at eleverne hele tiden sidder på f. eks. Instagram, kunne det forventes at det udfordrede deres backstage, hvor de kan trække sig tilbage uden at tænke over hvem de er, og hvordan de skal opretholde “ansigt”, samt bare slappe af. Men ud fra de udtalelser, der kommer specielt fra pigerne, så virker det ikke til at udfordrer deres backstage. Det kan som nævnt tidligere være grundet, at pigerne mere bruger det som en verden hvor de kan drømme sig hen, uden at de skal forholde sig til andre og deres egen tilværelse. Det ses lidt blandt drengenes udtalelser, specielt hvis der lægges vægt på det som både Troels og Thor fortæller. Det ses også i forbindelse med at drengene faktisk prøver at holde sig fra de her specifikke medier, hvor der er risiko for at de kan sammenligne sig. Både Milas og Troels fortæller, at de aktivt prøver at holde sig fra det, netop for at undgå følelsen af ikke at være lige så god som det de ser.

Ser vi på den kommunikative del af elevernes brug af sociale medier, ses det også, at det er det, de bruger dem mest til. Det kunne forventes at specielt det at være tilgængelig i alle døgnets 24 timer ville påvirke deres backstage. Det ses, at de unge nogle gange ikke helt kan få lov til at få den her alene tid. Eleven Morten fortæller f. eks at han bruger sin mobil et sted mellem 8-10 timer om dagen, hvortil han bruger det meste af den tid på at skrive med vennerne over Snapchat eller Messenger. Det samme gælder også for de andre elever. De bliver alle spurgt ind til om de føler at de skal tjekke beskederne med det samme, hvortil de svarer således:

“Nej, jeg kan godt lade det ligge. Jeg behøves ikke at svare med det samme.” - Morten, 1. års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 123)

“Så tror jeg, at mine venner tror, der er noget galt med mig. Der er tit, hvor de skriver, at jeg er sur på mig, fordi jeg ikke har svaret i måske 10 timer. [...] Ja, det er et must. Det skal jeg bare.” - Maja, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 89)

“Man plinger jo fandme næsten hele tiden. [...] Nej, faktisk måske ikke, fordi man vil jo gerne svare hurtigt. Jeg ved faktisk ikke, jeg kigger nærmest altid min telefon, når den plinger. Undtagen når jeg sover nærmest, sådan har det været i for lang tid.” - Thor, 1.års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 52)

“Øh, overhovedet ikke. Jeg bruger det jo udelukkende til at snakke eller skrive med folk, hvis jeg skal snakke eller skrive med dem. Jeg kan forstå på folk, at de sender snaps hele tiden. Det kunne være af en væg. Jeg forstår det ikke helt, når man gør det. Det har jeg også venner, der gør. Så sidder de og sender snaps. Jeg bruger det kun til, når jeg skal kommunikere.” - Troels, 1.års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 33)

“Fordi hvis jeg nu skulle gå glip af noget, eller hvis der er lige en, der skriver, at jeg ikke lige svarer hurtigt nok.” - Trine, 1.års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 14)

Med disse citater bekræftes antagelsen om at de unges backstage er mere eller mindre forsvundet, hvilket efterlader eleverne med en følelse af stress, og et press for hele tiden at skulle være tilgængelig. Meningen med at eleverne skal kunne bevæge sig tilbage backstage, er netop, at deres “publikum” skal være ude af sinde, og at de her kan tage deres masker af. Men med brugen af de sociale medier, ses det, at det ikke altid er muligt. Det påvirker selvfølgelig nogle af eleverne mere end andre, og det kan selvfølgelig spille ind, at eleverne har forskellige behov.

Morten giver f.eks ikke udtryk for at han bliver påvirket af at telefonen konstant vibrerer. Hvilket kan være et udtryk for, at han ikke føler at han skal "performe", hvor de andre elever der deltager i undersøgelsen, føler at de stadig skal være på og "performe".

Når de så kommunikerer med deres venner gennem diverse sociale medier, arbejder de også med deres "Facework". Hvilket der kan argumenteres for er med til at tilføje til det pres, som eleverne også beskriver i ovenstående citater. Presset kunne forbindes med en frygt for at "tabe ansigt" foran deres venner, og derved komme til at stå i en situation, hvor de føler sig pinligt berørt. Samt er scenen ikke længere kun i et rum, men derimod i to rum. Der er pludselig to frontstages, eleverne skal administrere. Hvilket resulterer i to steder hvor eleverne skal udføre indtryksstyring, "Facework" og sørge for at de ikke taber ansigt. Og i situationer hvor de to rum sker samtidig i sociale sammenhænge, kan det forventes at eleverne har sværere ved at styre deres facework, samt hvilken rolle de skal spille i øjeblikket. De skal pludselig forholde sig til både den fysiske sociale interaktion, samtidig med den virtuelle interaktion. Man kunne forestille sig, at de rum til tider mødes, og går godt i spænd sammen, da de efterhånden er så integrerede i de unges liv.

Ses det gennem det andet aspekt, kan der også argumenteres for at de to scener er blevet mere flydende. For på trods af at eleverne egentlig giver udtryk for at den konstante plingen kan give dem stress, så ser vi også at de bruger det til at slappe af med. Spørgsmålet er egentlig, om eleverne skal performe så meget som vi egentlig gerne vil tro. For ifølge Goffman, vil vi vurdere, at det at være på de sociale medier vil kræve en form for facework, men for eleverne virker det ikke altid til, at de føler der skal lægges lige så meget arbejde i det. Hvis vi tager og ser på svarene fra de to respondenter fra Viborg Gymnasium (Bilag 11: 99-113 og 114-131), fortæller de at de sociale medier er en måde for dem at slappe af på, hvilket Trine fra Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 2-21) også giver udtryk for. Det er svært præcist at sige om deres backstage egentlig er udfordret, derfor må det ses som, at deres brug af sociale medier bliver delt op i to. Den ene del hvor deres brug af sociale medier er til for at de kan slappe af, og den anden del hvor eleverne gør brug af deres sociale medier til at kommunikere. Så hvis vi ser på elevernes brug af de sociale medier som ovennævnt, vil de to scener være mere flydende end de vil være opdelt. Hvilket stadig resulterer i, at det pres, der er for at svare ens venner, vil påvirke deres backstage. De to aspekter, som blev sat op tidligere i analysen, om at enten var elevernes backstage helt forsvundet eller også var deres frontstage og backstage blevet mere flydende, viser sig stadig uklart. Det handler i bund og grund om, hvordan eleverne selv opfatter brugen af deres sociale medier, men hvor det teoretisk tyder på, at deres backstage enten er forsvundet, eller er om ikke andet, er meget udfordret. Hvilket kan begrundes med, at

på trods af at de bruger den ikke kommunikative del til at slappe af med, så vil de stadig blive forstyrret af den kommunikative del, hvilket støtter op om det tredje aspekt, hvor vi ser det som at de skiftende sociale rammer gør det svært for eleverne at finde den rigtige "grimasse".

Skiftende sociale rammer

Eleverne udsættes for forskellige sociale rammer. Og når der her snakkes om rammer, menes der de uskrevne regler der i de forskellige sociale rum eleverne bevæger sig imellem. Der er f. eks. ikke de samme uskrevne regler hjemme hos ens forældre, som der er når du tager på en restaurant. Derfor er der heller ikke de samme uskrevne regler, når eleverne befinder sig på skolen, som når de er på arbejde eller sammen med deres venner. Dette kan være udfordrende for eleverne at navigere rundt i, specielt hvis de ikke møder forståelse fra de forskellige sociale rammer.

Det tredje aspekt gør sig gældende i denne del af analysen, sammen med et af arbejdsspørgsmålene der lyder på hvordan eleverne påvirkes af de sociale rammer i klassen.

Blandt de interviewede ses det specielt blandt drengene, at det kan være svært for dem at blive en del af fællesskabet i klassen, det kan skyldes at drengene kan have sværere ved at forstå de sociale rammer der bliver sat op i klassen. Thor bliver spurgt ind til hvorfor han ikke synes at skolen er et frirum, hvortil han fortæller:

"[...] Men jeg synes altid, man skal lige, du ved... Man skal altid passe på hvad man siger og sådan noget der. Der er også mange forskellige mennesker. Og der er mange, der har en anden holdning end en selv og sådan noget der. Der er meget, man skal tage hensyn til. Og så fordi, det er Nørresundby Gymnasium, der er mange folk fra forskellige steder. Vi har også nogle, der har det sværere, nede i kælderen. Jeg synes, lærerne... Det er ikke som om, der bliver lyttet så meget til os elever på den her skole." - Thor, 1.års, Nørresundby Gymnasium og

HF (Bilag 11: 48)

Thor viser her, at han virkelig skal tænke over hvilke indtryk han giver, samtidig med at han ikke må tabe ansigt. Det viser sig så at han ikke føler, at han på samme måde skal performe, når han er blandt sine venner uden for skolen. Thor er også en af de elever som har størstedelen af sin vennegruppe uden for skolen. Hvilket også understreger, at han har det bedst med de sociale rammer, hans venner opstiller. Der kan derfor argumenteres for, at hans frontstage påvirker hans skolegang i den forbindelse, at han ikke føler at han ikke kan bære den rolle han normalt gør, hvilket påvirker hans humør når han er i skolen, samt hans lyst til at være i skolen.

Og på den måde trivsel i denne undersøgelse defineres, ses det at hans oplevelsesdimension og funktionsdimension bliver udfordret, i det at Thor ikke føler, at han kan deltage i undervisningen, samtidig med, at han ikke føler det er trygt at udtrykke hans holdninger. Der hvor hans oplevelsesdimension bliver udfordret, er at han ikke føler sig tilpas, og derfor måske oplever en følelse af at være sur eller ked af det.

De andre drenge, som føler at det er svært at blive en del af fællesskabet, svarer følgende på samme spørgsmål:

“[...] fordi det er ikke sådan et fællesskab, jeg har haft lyst til at være en del af. Og jeg tror måske godt, at hvis jeg havde lyst til at engagere mig, så kunne jeg måske blive en del af det. Men hvad hedder det? Jeg tror generelt, at min klasses måde at være social på er lidt anderledes end min måde at være social på. Det der med at tage i byen hver fredag og mange fester, det er overhovedet ikke mig. Jeg drikker slet ikke alkohol. Så på den måde er jeg sådan lidt væk fra det, kan man sige. Og de snakker meget om fodbold, det er jeg ikke så meget til, [...] Der bliver skabt rigtig meget fnidder, så at sige, i den klasse og det er heller ikke noget, jeg rigtig gider at deltage i. Så måske hvis jeg havde haft lyst til at være en del af fællesskabet, kunne jeg være blevet en del af det. Men igen, når man så kan kalde det et rigtigt fællesskab, fordi det er egentlig mest sådan noget med at hakke ned på hinanden, der er egentlig ikke rigtig noget rigtigt fællesskab, synes jeg ikke.” - Troels, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 38)

Så de elever som ikke har lige så nemt ved at indrette sig efter de sociale rammer som er sat i klassen eller af skolen, har svært ved at blive en del af fællesskabet. Om det kan sættes i sammenhæng med elevernes trivsel, at de kan have svært ved at indrette deres indtryksstyring, samt finde det rigtige ansigt, er svært at sige, da der selvfølgelig kan være flere faktorer der spiller ind.

Der kan være en lille sammenhæng mellem dem, som trives i mindre grad, har sværere ved at blive en del af fællesskabet end de som trives. Maja fortæller blandt andet dette om at blive en del af fællesskabet i klassen:

“[...] Jeg tror bare, at man har ikke et had, men sådan en tanke om, at man ikke kan lide hinanden. Fordi så har de gjort det og det, eller så har de sagt det og det og det. Eller så er det blevet misforstået eller et eller andet. Hvis man snakker med dem, så er de jo ikke ond mod en. Men det er det, der bliver sagt om bagved. Når så gider man egentlig ikke.” - Maja, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 94)

Som Majas udtalelse viser, og som de forrige udtalelser viser fra drengene, ser vi at fællesskabet har en stor betydning, for om eleverne synes det er rart at gå i skole. Det har en indflydelse på, hvorvidt de gider at engagere sig i deres gymnasietid, og om de har lyst til at vise, hvem de er. Så det, om de trives i de rammer de befinder sig i, determineres af hvor gode de er til at tilpasse deres frontstage til det miljø de befinder sig i, samt hvor gode de er til at skjule deres "beskidte vasketøj".

Ses der på hvordan elevernes frontstage påvirker deres skolearbejde, ses det også at desto mere eleverne hviler i sig selv, desto bedre vurderer de også deres egen deltagelse i undervisningen. Hvilket også kan være et tegn på at de er gode til at arbejde på deres frontstage, samt har styr på deres indtryksstyring, og er gode til at læse de uskrevne regler der findes i netop det sociale rum.

Fælles for dem alle er at de alle deltager mest i fag der enten interesserer dem mere eller fag de er gode i. Typisk vælger de ikke at deltage i fagene fordi de ikke føler at de er særlig gode, og dermed kan risikere at "tabe ansigt". Ses der på de eksempler af citater nedenfor, hvor de bliver spurgt ind til hvad der står til grund for at de ikke deltager i undervisning, lyder det sådan:

"Fordi jeg synes, det er måske lidt for svært. Fx engelsk, det er ikke lige mit fag. Men jeg prøver da at følge med. Selvfølgelig gør jeg det, men så hvis man skal byde ind på klassen, så holder jeg mig lidt mere tilbage. Ikke det der med, at man så er bange for at blive grinet af, men mere fordi, at jeg tænker, at det kan jeg bare ikke lide." - Trine, 1.års, Nørresundby

Gymnasium og HF (Bilag 11: 16)

"Jeg får ikke rakt hånden op så meget, og det har jeg sådan set heller ikke rigtig tænkt over at gøre og jeg har heller ikke rigtig lagt nogen planer for at begynde at gøre det. Jeg deltager en gang imellem, og jeg rækker hånden op gange, bare lige for at vise, at jeg er her. Og jeg bliver også spurgt nogle gange, og det plejer også at gå fint. Jeg plejer godt at kunne svare og sådan nogle ting. Og hvis jeg har en dårlig dag, så er det klart, at jeg nok ikke rækker hånden op, så sidder man nok mere i sin egen boble, kan man sige. Men generelt så er det ikke noget, jeg gør så meget." - Troels, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 35)

"Okay, fint nok, synes jeg, egentlig fint, men det kommer også an på, hvilke fag, der er. Men for det meste, ja, faktisk rimelig godt." - Thor, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag

11: 53)

“Jeg deltager ikke så meget. Men hvis jeg skulle, så er det også et aktivt valg jeg tager. For jeg kan godt deltage hvis jeg vil. Jeg føler, at jeg rækker hånden op engang imellem. Lærerne spørger mig også. [...]” - Maja, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 91)

“Ja, altså helt klart. Hvis hele klassen.. hvis der er flere, der deltager, så er det jo nemmere, end hvis det er en selv, der hele tiden kun skal gøre noget. Jo flere, der deltager, jo nemmere er det også at deltage.” - Tilde, 1.års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 108)

“Når jeg endelig deltager, så er det for det meste i de fag, jeg egentlig godt kan lide. Og så vælger jeg også, om jeg vil række hånden op, fordi jeg også er ligeglad med, hvad andre synes, hvis jeg svarer forkert. Så de fag, jeg ikke rigtig bryder mig særlig meget om, deltager jeg ikke så meget i, der vælger jeg bare at sidde med på sidelinjen og lytte efter.” - Morten, 1.års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 125)

Dette bekræfter, at eleverne typisk ikke deltager når de enten ikke har det godt, eller hvis det er et fag de har svært ved. Der hvor det ses at det er deres indtryksstyring, samt deres facework, der spiller ind, ses specielt når Trine fortæller, at det ikke er fordi hun er bange for at blive grint af, men mere fordi hun ikke kan lide ikke at være lige så god som de andre. Det understreger, at det er vigtigt for dem at vise deres bedste side, og samtidig med at det er vigtigt for dem at de har det godt, for at kunne deltage i undervisningen.

Det som også ses som en udfordring for eleverne, i forhold til at opretholde deres facader overfor både deres klassekammerater, samt deres venner uden for skolen, er deres personlige problemer. Som det ses oppe i resultatafsnittet, bruger eleverne faktisk ikke hinanden særlig meget når det gælder at snakke om deres personlige problemer. Hvilket vi vælger at tolke som et problem for deres trivsel. Det kan hænge sammen med at det er for at de ikke taber ansigt, men det kan også, som nogle af drengene nævner, have noget at gøre med, at der er forskel på kønnene. I de resultater der er delt op mellem kønnene, viser det sig at pigerne er bedre til at gøre brug af deres venner, hvor drengene primært nok går med det selv. Milas fortæller, at han primært går med sine følelser og problemer for sig selv, det samme giver Thor udtryk for (Bilag 11: 42-61, 62-77). Milas fortæller samtidig at han ikke deltager så meget i skolen, både på grund af hvordan han har det, men også fordi han ser sig selv anderledes end de andre. Dette vidner om at indtryksstyring har en stor betydning for eleverne, i det at det indtryk de efterlader hos sine klassekammerater er med til at bestemme deres frontstage, samt om de “taber ansigt” eller ej.

Overordnet kan der ses at elevernes frontstage betyder meget for deres sociale relationer, og det viser samtidig at de sociale rammer betyder meget for både deres frontstage, men også for deres trivsel. Som der nævnes i den første del af analysen, hvor eleverne bliver præsenteret, ses det at elever som Milas bliver meget påvirket af at kunne opretholde sin facade, det samme gør sig gældende for Thor, samt Troels. Det efterlader et indtryk af, at drengene bliver mere tilbageholdende end pigerne gør, hvilket kan skyldes, at pigerne muligvis er bedre til at snakke om deres problemer, og har nemmere ved at "tabe ansigt", i den forstand at de tør være sårbare overfor hinanden. Hvor drengene ikke på samme måde føler, at det er socialt acceptabelt at være sårbar over for deres venner. Hvilket også kan være grundet at der findes andre sociale uskrevne regler for piger end der gør for drenge, i forhold til at snakke om deres følelser og problemer.

Så de skiftende sociale rammer sætter umiddelbart et aftryk hos eleverne, også for hvordan de trives. Ifølge Goffman og begrebsdefinitionen, vil der kunne argumenteres for at de som egentlig trives ikke burde trives, set ud fra, at deres frontstage er så påvirket af den sociale sammenhæng, de befinder sig i. Specielt for Troels og Thor, det ses, at de ikke trives i den sociale ramme, der ses i klassen. Men ud fra de udtalelser eleverne kommer med, samt det indtryk de giver under interviewene, samt de selv definerer dem som værende i trivsel, må det være et tegn på at det ikke påvirker så meget som først antaget.

Stigmatisering

Vi ser på hvordan de unge bliver påvirket af deres eget syn på dem selv, samt hvordan de påvirkes af den opfattelse, de tror andre har af dem. Samtidig vil vi se på om det påvirker deres trivsel.

Generelt tegner der sig et billede af, at eleverne tænker en del over den måde de fremstiller sig selv på, som er blevet afdækket i forrige afsnit. Dermed ses det også, at de unge tænker en del over hvad andre tænker om dem. Samt påvirker deres egen opfattelse af dem selv således også. Eleverne bliver spurgt ind til hvordan de tror deres peers opfatter dem, for at få tegnet et billede af hvordan de opfatter dem selv, samt for at høre om hvordan det påvirker dem. Samtidig bliver de spurgt ind til, om de føler, at de bliver set ned på af samfundet, venner og familie for at tage en HF frem for en anden ungdomsuddannelse.

Der kommer blandede reaktioner på spørgsmålene i interviewene, dog får vi overvejende svar der peger mod at de føler at de bliver set ned på, men ikke at det påvirker dem i så stor grad, at det betyder noget. Modsat i spørgeskemaet ses det at der sammenlagt er 52% der svarer at de

er uenige i udsagnet, hvilket tyder på at det ikke er noget de møder tit i deres hverdag, eller også betyder det, at de er klar over det syn der er på HF, men ikke lader sig påvirke af det.

De interviewede svarer følgende til spørgsmålet om de føler at deres familie, venner og samfundet ser ned på dem:

“Jeg har lagt mærke til, at der er sådan en tendens til, at sige ‘nå det er bare en HF du tager’ eller ‘nå det er ikke en gymnasial’. Folk har en opfattelse af, at hvis man tager en HF, [...] men der bliver set ned på den, fordi folk har den opfattelse, at det er folk, der ikke dur til det, der tager en HF. [...] Og så hvis man ikke er så god til skole, så tænker man, at en HF tager kun to år. Så tror jeg, at der er mange, der vælger den derfor. Men af den grund, så bliver der også set ned på den, fordi det er dem, der er dummere af, kan man sige.” - Troels, 1.års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 34)

“Det er fordi, at jeg føler, at man har fået lidt forkert syn på HF, i hvert fald her i området og her på skolen. Det ved jeg ikke, det er fordi, folk ser det som nærmest en specialklasse, ikke fordi der er noget galt med det, men det er jo ikke det rigtige, de føler bare, at man er dårlig, fordi man tager en HF, eller fordi det er specielt. Det er jo nærmest det samme som en STX, bare med nogle lidt andre vilkår. Her på skolen er det også, fordi vi har en tredje HF, og det er dem, der har det lidt sværere end os andre. Og så er der ikke noget galt med det, men vi bliver lidt sammenlignet med dem på en eller anden måde. Og det føler jeg, at skolen har lidt bygget, sådan lidt et syn op på, agtigt.” - Thor, 1.års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 53)

“Det vil da være træls at blive set ned på, bare fordi man vælger at tage en måske lidt hurtigere uddannelse i forhold til andre, som tager en STX. Det kan godt være, at en STX er lidt hårdere, og så må vi nå det samme på to år. Det kan godt være, at niveauet er lidt lavere. Hvis jeg kunne, så kunne jeg jo, eller jeg kan godt tage en STX, hvis det var det, jeg ville, men det vil jeg ikke.” - Maja, 1.års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 90)

“Jeg synes, det er en skam, fordi der er jo mange, der ser som nogle, der ikke laver noget. Jeg vil give ret i, at det er nemmere, hvis man kan sige det, på HF, hvor der ikke er så mange afleveringer, men teknisk set, så laver vi jo det samme som de andre. Så jeg synes, det er en skam, at den bliver set så meget ned på, når det faktisk er en stor hjælp for mange, der måske ikke kan tage en STX. Så kan de stadig få en gymnasial uddannelse.” - Tilde, 1.års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 107)

“Den eneste, der ser ned på mig på grund af, at jeg tager en HF, det er nok min mor. Det har hun hele tiden egentlig gjort. Jeg har været igennem et par gymnasier, hvor jeg er droppet ud. Men ellers får jeg egentlig for det meste støtte, føler jeg i hvert fald selv. [...] Det gjorde det i starten [påvirkede ham]. Men i og med, at jeg har valgt at acceptere, at hun ikke rigtig er en del af mit liv, så gør det ikke mig noget.” - Morten, 1.års, Viborg Gymnasium (Bilag 11: 124)

Som det ses, ser eleverne at der er et bestemt syn på hvad det vil sige at tage en HF. De fortæller, at det tit ses som at være nemt, eller for folk der ikke kan klare en almen gymnasial uddannelse. De fortæller også, at det kan påvirke dem, f.eks. fortæller Morten, at det syn, hans mor havde på, at han tog en HF, påvirkede ham i en så høj grad, at han med vilje valgte at få både fysisk og skriftligt fravær, til han var nødt til at droppe ud (Bilag 11: 124). Der hvor stigmatisering ses, er i forbindelse med at eleverne føler at de bliver sat i en boks, som der i teori afsnittet er blevet defineret som de “normale” og de “unormale”, hvor vi her ville mene at HF-eleverne bliver set som de “unormale”.

De er i og for sig bevidste om det stigma, der forbindes med at tage en HF, og som det ses i citaterne lader de sig påvirke, men de prøver også ikke at lade det påvirke dem for meget. Her ses det perspektiv af stigmatisering, hvor den stigmatiserede er bevidst om, hvad omverden tænker om den stigmatiserede, der spiller ind. Det som dette perspektiv også medbringer, er at det kan påvirke elevernes syn på dem selv, samt deres trivsel. Da eleverne ikke giver udtryk for at det er en længerevarende følelse, at de lader sig påvirke, kan der ikke sættes et lighedstegn mellem, at dette er med til at påvirke elevernes trivsel, samt deres gymnasietid. Hvilket de alle de interviewede elever også understreger, i det at de siger, at de ikke forstår den holdning andre har til det, og argumenterer imod, ved at fortælle at en HF ikke ligger langt fra en STX. Dette kan også begrundes med at eleverne trods alt fortsætter på uddannelsen, samt at de gør en indsats for at klare sig godt, i stedet for at lade det påvirke dem så meget at de så dropper ud. Thor oplever det som at blive sat i bås med nogle, som han ikke kan identificere sig med, hvor der fornemmes, at han gerne vil distancere sig fra det. Thor er en dem som er blevet vurderet til at trives, og som udgangspunkt vil der ikke kunne siges at hans trivsel bliver påvirket af dette stigma, på trods af at han føler, at han bliver sat i bås med nogen han ikke kan identificere sig med. Samt bliver han heller ikke påvirket af det på samme måde, som det blev set hos Morten. Tilde beskriver det også som værende en skam, at andre opfatter uddannelsen på den måde som de gør, men hun lader sig heller ikke påvirke af det. Tilde er en af de elever, som tidligere er droppet ud fra en STX-uddannelse, for at starte på HF i Viborg i stedet.

Endvidere er der ikke forskel på om kønnene lader sig påvirke af dette stigma. I resultaterne fra spørgeskemaet opdelt i køn ser vi at det er mere eller mindre ligeligt fordelt (Bilag 2 og 3). Hos drengene er det 50/50 for om de føler at deres omgivelser ser ned på dem for at tage en HF, hvilket har givet anledning til at tro, at drengene faktisk går mere op i hvad deres omgangskreds tænker om dem, end pigerne gør (Bilag 2). Men da der er en overvægt af piger i studiet, kan det ikke siges konkret om der er forskel på kønnene.

Tages der fat i det andet perspektiv af stigmatisering, hvor vi antager at eleverne stigmatiserer dem selv, i forbindelse med, at de selv føler at de afviger fra normen, men som ikke ses af omverden, eller i hvert fald ikke bliver set som en afvigelse.

Eleverne fortæller, at når de har problemer føler de, at det tit kan ses på dem, når de møder op i skolen. For pigernes vedkommende ses det som at de er bedre til at kommunikere deres følelser med deres omgivelser, og derfor vil dette ikke føles som en afvigelse for dem. Hvor Milas er en af de elever som specielt giver udtryk for at han føler sig anderledes fra de andre elever i hans klasse. Da han bliver spurgt ind til hvordan han tror han bliver opfattet af andre fortæller han følgende:

“Jeg har ingen idé. Jeg føler, det er meget forskelligt fra person til person. Jeg tror, at det er mere negativt end positivt. Det er nok bare mig.” - Milas, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 76)

Han lægger vægt på, at han tror, at andre folks opfattelse af ham er overvejende negativ, og fortæller samtidig også, at han ikke bryder sig om at arbejde i grupper, grundet at han føler sig anderledes. Han fortæller samtidig at han er vokset op hos sin mormor, da hans forældre ikke har kunne tage sig af ham. Hvortil han fortæller at hans mor lider af flere forskellige psykiske sygdomme, som alle er arvelige. Han bliver spurgt ind til om han er bange for at have arvet nogle af disse psykiske sygdomme, hvortil han svarer at han er ikke udredt for noget, men at det måske kunne give noget afklaring, netop fordi at han føler sig anderledes. Han bliver yderligere spurgt ind til om, det er derfor han synes det er svært at blive en del fællesskabet, hvortil han svarer:

“[...]Men jeg føler heller ikke rigtig, at jeg passer ind til det. Jeg føler ikke for så meget for det. Jeg har også stået ude på grund af mine forældres skilsmisse. Jeg skulle have flyttet til en ny skole i en ny by. Og der skulle jeg ind i en ny klasse, men mine forældre blev lige skilt, så jeg talte ikke med nogen. Og så var jeg jo meget alene som lille, så jeg har altid været sådan

der. Jeg har haft det mærkeligt med andre mennesker.” - Milas, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 71)

Det stigma som Milas ligger over sig selv, hindrer ham i at deltage aktivt i fællesskab, hvilket også bekræfter antagelsen om, at den måde eleverne opfatter sig selv, er med til at determinere deres trivsel. Modsat er der Trine og Tilde, som begge er dybt engageret i fællesskabet, samt at de føler, at de bliver opfattet positivt, og opfatter dem selv som værende positive individer. De to piger er vurderet til at være i trivsel, hvilket også viser, at antagelsen om, at desto bedre syn eleverne har på dem selv, desto mere trives de. Samtidig viser det at de er mere villige til at deltage i både fællesskabet, samt i undervisningen, som også understøtter funktionsdimensionen i begrebsdefinitionen af trivsel.

Maja er en af de piger som ikke trives lige så godt som de andre piger for eksempel gør, hvilket ses på den måde hun opfatter sig selv. Maja er meget hård imod sig selv, og sætter høje krav for sig selv, og ligesom Milas, føler hun heller ikke, at det er nemt at blive en del af fællesskabet. Maja fortæller følgende om hvordan andres syn på hende påvirker hende:

“[...] Det påvirker mig lidt, at folk ser mig som den barnlige type. Når jeg egentlig selv opfatter mig selv som meget voksen, fordi jeg skal være voksen. Så påvirker det mig lidt, at andre ser mig som et barn. Selvom jeg ved godt, at jeg er et barn. At de kan se, at hun godt måske er her. Hun laver sine ting. Men de kan ikke se alle de positive ting ved mig. Og de kan se de negative ting. Det rammer mig nogle gange.” - Maja, 1. års, Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 96)

Det fortæller også lidt at når hun har en måde at opfatte sig selv på, som ikke stemmer overens med den måde andre ser hende på, så skaber det en distance mellem hende og de andre elever. Der bliver lagt et stigma over Maja, fordi hun er den yngste i klassen, så hun derfor bliver opfattet som barnlig, hvilket hun lader sig påvirke af. Maja er generelt også en person der har tendens til at trække sig mere fra fællesskab end de andre piger, hvilket kan forklares ved, at hun føler, at dette stigma forstyrrer hendes relationer.

Morten er en af de elever som er vurderet til at trives i mindre grad. Morten udviser ikke umiddelbare tegn på at hverken føle sig stigmatiseret, eller er påvirket af andres opfattelse af ham. Morten fortæller, at han tidligere har ladet sig påvirke af hans mors syn på hans valg af uddannelse, men har siden hen valgt ikke at have kontakt til hende længere. Men hans tidligere reaktion, som også nævnes tidligere, viser at han kan lade sig påvirke af den måde han bliver opfattet på.

Samlet set ser vi at den måde eleverne bliver opfattet på og den måde eleverne opfatter sig selv på, påvirker hvordan eleverne trives. Der kan selvfølgelig ikke sættes en direkte forbindelse mellem stigmatisering og trivsel, men det ses, at deres oplevelse- samt funktionsdimension bliver påvirket. Der hvor oplevelsesdimensionen ses, er i forbindelse med at eleverne oplever at blive ked af den måde de bliver opfattet af andre. Hvor ved funktionsdimensionen ses det i forbindelse med, at eleverne har en tendens til at trække sig fra fællesskabet, når de oplever den her stigmatisering. Der kan ikke ses nogen sammenhæng mellem, om netop stigmatiseringen er med til at påvirke deres deltagelse i undervisningen, men det kunne forventes, at når eleverne ikke ønsker at være en del af fællesskabet, at deres deltagelse så også vil være fraværende.

Opsamling

Det er svært at sige om Goffmans teori om scenerne og stigmatisering har en direkte forbindelse til om eleverne trives. Der ses tegn på, at elevernes scener påvirkes af den måde de ser sig selv på, og hvordan de opfatter sig selv. Men også hvordan de føler, at andre opfatter dem. Det ses, at deres scener bliver påvirket, og der kan også være tegn på, at den stigmatisering eleverne kan føle, også påvirker deres frontstage. For eksempel ses det, at Milas frontstage er påvirket af, hvordan andre opfatter ham, men også hvordan han opfatter sig selv. Han er tilbageholdende, og deltager ikke i fællesskabet, fordi han føler sig anderledes. Det samme ser vi med Thor, som er nødt til at lægge låg på sig selv, for ikke at vise hans "beskidte undertøj". Derfor mener vi at der kan være tale om at elevernes trivsel bliver og er med til at påvirke deres frontstage og backstage. Hvor stigmatiseringen også er med til at påvirke begge dele. Det kan skyldes at eleverne er blevet hårdere ved dem selv grundet de sociale medier, men det kan også begrundes ved at de sociale rammer er svære for dem at aflæse.

I arbejdsspørgsmålene er der tre spørgsmål, der rettes direkte mod denne del af analysen, hvor Goffman tages i brug. Det første spørgsmål lyder på hvordan vi ser at de sociale rammer i klassen påvirker elevernes gymnasietid og trivsel. Hertil ses det, at de sociale rammer påvirker elevernes gymnasietid således, at det kan være svært for dem at befinde sig i klassen, hvis de ikke kan læse de her rammer. Som det beskrives længere oppe, så har Thor eksempelvis svært ved at læse de uskrevne regler, og derfor engagerer han sig heller ikke i at blive en del af fællesskabet i klassen. Samtidig deltager han ikke i undervisningen, fordi han ikke føler at han passer ind i rammerne. Det ses også at det påvirker dem i den grad, at eleverne ikke ser skolen som et godt sted at være. Så når de ikke trives i skolen, så viser deres gymnasietid som noget

der skal overstås eller som en sur tjans. Troels svarer f. eks. ja, da han bliver spurgt om han ser skolen som en sur tjans, i forbindelse med at der er blevet snakket om hvorfor han ikke ser skolen som et frirum.

Det andet arbejdsspørgsmål lyder på hvordan eleverne påvirkes af den måde de føler de bliver opfattet af dem selv og af andre, og som det er blevet afdækket ovenfor, så er det uklart hvor meget de egentlig lader sig påvirke af hvad andre de tænker om dem. I det ene perspektiv af stigmatisering, som omhandler den måde andre opfatter den stigmatiserede, ses det i nogen grad som påvirker dem. Men der er også nogle af eleverne der ikke lader sig påvirke af det. Det andet perspektiv, hvor det handler om den stigmatisering, som eleverne lægger over dem selv, påvirker dem mere. Specielt hos drengene, var der en vis stigmatisering i forhold til at snakke om følelser.

Det tredje spørgsmål dækker over, hvorvidt eleverne påvirkes af deres front- og backstage, og som nævnt tidligere, ses det at deres frontstage og backstage bliver påvirket af deres trivsel, samtidig med at deres trivsel også påvirker deres frontstage.

Ungdommens accelerationer

Fornemmelsen af tid er som vi nævnte tidligere i rapporten bundet op på den sociale udvikling i samfundet, hvilket er grunden til at vi ser på HF-elevernes tidsfornemmelse i forhold til tids-pres. Det er nærliggende at undersøge om det er et pres fra samfundet eller om det er eleverne selv der danner presset. Om det er presset fra, at uddannelser skal tages på kortere tid eller presset om at opretholde en høj konkurrencedygtighed. Eller er det et pres om at kunne optimere sit liv mest muligt og være med til alle ting, samt at kunne nå alt. Med disse overvejelser in mente, vil de følgende afsnit undersøge de unges trivsel på baggrund af Hartmut Rosas teori om tidsaspektet.

En vigtig del af elevernes fornemmelse af deres egen tid er de præmisser, der bliver sat af de ting, som de skal nå og er bundet til. Dette er blandt andet, at møde i skole og på arbejde samt transporttid frem og tilbage. Deres uge bliver formet af deres forpligtelser i form af steder de skal befinde sig. Vi ser i spørgeskemaet, at langt størstedelen af eleverne har et fritidsarbejde, hele 73 % af eleverne. Det er dog meget forskelligt, hvor meget tid de enkelte elever bruger på deres arbejde på ugentlig basis. Det kan variere mellem 3 timer om ugen og op til 20-25 timer. Det er derfor meget forskelligt, hvor meget den enkelte elev arbejder og derfor forskelligt, hvor meget overskydende tid de har ved siden af skole og fritidsarbejde. Samtidig er det muligt at se, hvordan nogle elever har meget skiftende antal i arbejdstimer. For eksempel ser vi, hvordan

enkelte elever giver udtryk for, at deres arbejdstimer svinger mellem 3-10 timer, 4-13 timer eller helt op til 15-19 timer om ugen. Dette er derfor tydelige tegn på at eleverne generelt har mange faste aktiviteter i deres skema på ugentlig basis. Foruden fritidsarbejde, så er der mange af HF-eleverne, der har en fritidsaktivitet, hele 61 % af eleverne. Her kan vi se at eleverne bruger alt i mellem 2-25 timer på deres fritidsaktiviteter på ugentlig basis. Som vi så tidligere i rapporten, så er der et overlap i elever med fritidsarbejde og elever med fritidsaktiviteter. Der er 29 elever i alt, fra både Nørresundby Gymnasium og HF og Viborg Gymnasium, der har både arbejde og en aktivitet ved siden af deres HF-uddannelse. Hvis vi antager at eleverne gennemsnitligt har 8 timers undervisning om dagen, hvilket gør at de går i skole ca. 40 timer om ugen (Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, 2016: 1). Med dette in mente kan det antages at elever med både arbejde og fritidsaktiviteter ved siden af skolen fylder deres tid med rigtig mange aktiviteter. Dette rejser derfor en undren om det er deres eget valg eller de føler sig presset til at fylde deres dag med så mange aktiviteter.

Foruden de systematiske og strukturelle krav der bliver stillet til HF-elever fra skolens side, så sker der en optimering af deres hverdag, hvor de forsøger at passe så mange aktiviteter ind som muligt. I vores interview kunne vi tydeligt se at eleverne lagde stor vægt på det pres de mærker fra skolen. Dette kommer blandt andet til udtryk ved flere af elevernes svar.

“Altså skolen, den presser på, rigtig meget. Og så når jeg kommer hjem, så føler jeg nogle gange ikke rigtig, at jeg kan have det der frirum. [...] Men skolen, den lægger stort pres. Helt vildt.” - Trine, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 7)

“Også med fravær, ja. Der er også et pres. [...] jeg har misset et par enkelte afleveringer i år, og det har jeg udelukkende været, fordi jeg har forsøgt at skrive det, men så har det aldrig været godt nok, og så har jeg bare ikke fået det lavet.” - Troels, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF(Bilag 11: 31)

“Jeg synes der er meget sådan... Med skole og sådan noget. [...] Det er lidt presset. [...] Man vil jo altid gerne have gode karakterer. Det kan godt være lidt presset også med arbejde.” - Thor, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF(Bilag 11: 43-44)

Her ses det, hvordan eleverne mærker de systematiske og strukturelle krav, der er i forhold til hvordan deres tid skal fordeles. De giver her udtryk for at de mærker at skolen tager rigtig meget af deres tid og ikke bare deres skoletid, men deres fritid. Som Trine siger, så mærker hun presset selvom at hun er derhjemme. Derudover bemærker vi, at Thor pointerer at han har svært ved at passe skolen sammen med arbejde, hvor vi ved fra tidligere i undersøgelsen, at

han udover arbejder 10-15 timer om ugen og har en fritidsaktivitet, hvor han bruger 5-8 timer om ugen. Ser vi dette ud fra Rosas andet tidsaspekt, så bliver Thors trivsel klart påvirket af de mange aktiviteter han har i løbet af sin hverdag og uge. Det kan antages, at han forsøger at optimere hans tid for at nå mest muligt. Dog ved vi, ud fra Rosas teori, at jo flere aktiviteter der fyldes ind i døgnet eller ugen, jo større bliver presset på individet. Derfor antager vi, at måden hvorpå de fylder deres hverdag, med så mange aktiviteter, er med til at påvirke elevernes trivsel negativt.

Foruden selve skoletiden, så giver mange elever udtryk for, at deres lektier fylder i deres hverdag. Dette ser vi blandt andet ved Trine, der fortæller, hvordan de *“[...] har en regel her på skolen, der hedder 20 minutter pr. time til lektier skal man bruge.”* (Bilag 11: 5). Her bliver der sat et krav fra skolens side til, hvor meget tid eleverne skal sætte af til at lave deres skolearbejde uden for skoletiden, altså efter de er kommet hjem. Her skal eleverne altså finde 20 minutter pr. undervisningstime til at lave lektier. Men som det ses i citatet fra Trine længere oppe, så føler hun ikke, at der er overskud til skolearbejde, når hun kommer hjem. Den manglende plads til lektier når de er kommet hjem ses også ved Thor, der giver udtryk for at der ikke er nok tid til at nå det hele:

“Jeg synes, at der er lidt for lidt timer på døgnet. [...] Så tænker jeg, at så skubber man bare lige måske lektierne til næste dag. Man gør det jo bare dobbelt så hårdt næste dag, [...] Men så vil jeg lige have tid at være med vennerne i stedet.” - Thor, 1. hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 45)

Det er hermed tydeligt at eleverne mærker presset for at finde tid til at lave deres skolearbejde efter undervisningstimerne er færdige. Som nævnt skal de finde tiden mellem arbejde og fritidsaktiviteter, samt deres sociale liv, som Thor her nævner. Blandt andet Troels svarede også ja til, at han ikke altid føler, at der er nok timer i døgnet. Det antages derfor, at der er en mulig tendens, hvor de HF-elever, som ikke føler, at de kan nå alt de skal i løbet af en dag, hvilket peger mod Rosas tidsaspekt. HF-elever får fyldt deres dag med flere og flere aktiviteter til en grad, hvor de ikke længere kan følge med. Med dette in mente, kan det argumenteres, at elevernes manglende overskud er et tegn på manglende trivsel. Manglende overskud er nemlig noget, som går igen ved flere af vores interviewpersoner.

“[...] på grund af gymnasiet, arbejde, tage sig til mormor, og så have en kæreste, og så også have tid til venner og hobbyer, og sådan noget. Og så er det bare en masse at vælge til og fra, og sådan noget.” - Milas, 1. hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 64)

Her er det tydeligt at se, hvordan hverdagen bliver presset med aktiviteter og gøremål. Hvilket antyder et forsøg på at eleverne forsøger at optimere deres liv og tid ved at kunne nå så mange aktiviteter og gøremål som muligt. Men den negative effekt er, at der opstår en følelse af stress, og at det er svært at være alle steder på en gang. Det tvinger eleverne ud i en situation, hvor de skal vælge mellem deres forpligtelser og fornøjelser. Sådant et valg kan blive resultatet af dårlig trivsel i en situation, såsom at måtte afbryde sin uddannelse.

“[...] så gik jeg egentlig på STX. [...] Der var alt for meget pres og sådan noget, så det endte med, at jeg faktisk havde det virkelig dårligt mentalt og droppede ud. Men det blev meget bedre efter at starte her på HF, [...] Der er ikke så meget pres.” - Tilde, 1. hf Viborg Gymnasium (Bilag 11: 103)

Dette er et eksempel på en situation, hvor Tilde blev så påvirket af det strukturelle og systematiske pres fra gymnasieskolen, at hun følte sig nødsaget til at droppe ud og skifte uddannelse. Måden, hvorpå Tilde har kunne genkende hendes egen dårlige trivsel og regulere hendes situation, viser hvordan hun har været i stand til at optimere hendes situation. På baggrund af dette, bliver vi nødt til at se på andre måder, hvorpå HF-eleverne optimerer deres situation ved at lave om på deres prioriteringer. Som nævnt tidligere er der mange elever, der føler tidspres for at kunne nå alt. Denne tendens ser vi også i besvarelserne fra spørgeskemaerne. Her har 39 %, altså 24 elever, svaret ‘Delvist enig’ eller ‘Helt enig’ til om deres fritidsarbejde eller fritidsaktivitet tager for meget af deres tid til at kunne nå alt. Med dette in mente vil der kunne undres over, om eleverne vælger at nedprioritere enten deres fritidsarbejde eller fritidsaktivitet. Nedenfor kommer der nogle eksempler på, hvordan eleverne prioriterer deres tid for at kunne fokusere på deres skolearbejde:

“[...] jeg har jo redet, siden jeg var tre, og så købte jeg min egen hest, [...] så solgte jeg ham i 10. klasse, fordi jeg simpelthen ikke havde tid, [...]” - Trine, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 6)

“Jeg tror, jeg bliver stresset rigtig meget og presset. Det kan man godt mærke på mit humør. Jeg tror, jeg bliver lidt mere indelukket på en eller anden måde. Jeg går ikke så meget ud og snakker med de andre, [...] Fordi jeg ved, at så får jeg ikke lavet det, jeg skal.” - Maja, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 84)

“[...] jeg har også trænet, og jeg synes egentlig, det var dejligt at have det som frirum, men jeg tror, at med arbejde og skole, så bliver man hurtigt træt.” - Tilde, 1.hf Viborg Gymnasium (Bilag 11: 101)

Her ses det, hvordan både Tilde og Trine vælger at nedprioritere deres fritidsaktiviteter for at få mere tid til fordele for eksempelvis skolearbejde og fritidsarbejde. Dermed kan det antages at nogle elever er i stand til at optimere deres tid og derigennem få mere overskud og forbedre deres trivsel. Modsat ser vi Maja, der nedprioriterer hendes sociale liv for at kunne fokusere på sit skolearbejde. Ved at hun nedprioriterer hendes venner, så vil det kunne argumenteres, at hendes optimering af tid ikke umiddelbart forbedrer hendes trivsel. Det kan derfor antages, at en omprioritering ikke altid vil kunne forbedre HF-elevernes trivsel.

Ikke alle HF-elever har de samme prioriteringer, som vi lige har set. I spørgeskemabesvarelserne er der et flertal af elever, der ikke prioriterer deres skolearbejde. 31 elever ud af de 63 har angivet, at de er ‘Delvist uenig’ eller ‘Helt uenig’ i, at de ikke prioriterer deres skolearbejde over fritidsarbejde/-aktivitet. Dette kan derfor være en del af forklaringen til, at mange elever føler, at det strukturelle og systematiske pres fra skolen virker stort. Men det kan derfor antages, at hvis de ikke skruer ned på deres fritidsarbejde eller -aktiviteter, så må nedprioriteringen ske andre steder.

“[...] jeg har lært, at der ikke er nogen konsekvenser, hvis jeg ikke får lavet mine lektier. Så den time, jeg bruger på lektiecaféen, kunne jeg bruge på at træne eller på arbejde. Jeg kunne bruge den på noget, jeg synes selv er mere fornuftigt.” - Troels, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 37)

Eleverne finder hurtigt ud af, hvor de kan nedprioritere en aktivitet i deres skema, for så at lave noget der har større interesse for dem selv. Dog kan det tænkes, at de ikke fjerner det strukturelle og systematiske pres ved ikke at lave deres lektier, men i stedet kan det blive udsat. Men hvis de, som Troels siger ovenfor, ikke har nogen konsekvenser, så kan det argumenteres, at lektier er det nemmeste at fjerne fra elevernes skema for derigennem, at skaffe mere tid og lette dele af presset. Ved at gøre dette vil det kunne antages, at eleverne finder en måde at påvirke deres trivsel, hvor de udskifter presset fra skolen ud med, hvad der for dem menes at være aktiviteter, som interesserer dem og giver et frirum.

I besvarelserne af vores spørgeskema er det tydeligt, at mange elever ikke føler overskuddet til at lave deres lektier. Ved vores spørgsmål/udsagn “Jeg har overskud til at lave mine lektier”, svarede 46 % af elever, at de var ‘Delvist uenige’ og 24 % svarede at de var ‘Helt uenige’.

Hvilket er over halvdelen af eleverne, som ikke føler at de har overskud til at lave lektier. Dette understøtter derfor vores antagelse om at eleverne fratager dele af det strukturelle pres ved at nedprioritere deres lektier. Foruden lektier, så kommer afleveringer også til udtryk som det strukturelle pres fra skolen af. Derfor antager vi at skolen kan lægge et pres på eleverne ved at indsætte flere faglige aktiviteter på samme tid, hvilket gør at elever føler sig presset og vil på denne måde have en negativ effekt på deres trivsel. Morten giver udtryk for at aflevering blandt andet er en stressfaktor for ham:

“Der bliver lagt meget pres. [...] at vi har eksamen, og så har vi allerede fået tre afleveringer imens vi har eksamen. Og det er rimelig pressende [...]” - Morten, 1. hf Viborg Gymnasium
(Bilag 11: 122)

Som Morten angiver her, så bliver der dannet et pres for at kunne nå både aflevering og eksamensforberedelse på samme tid. Det kan argumenteres for at skolen gør dette for at kunne optimere elevernes gymnasietid. Skolens strukturelle og systematiske krav kan, ud fra Rosas teori, ses som accelerationer på samfundsniveau. Her vil de krav som skolen sætter fungere som både tids- og struktur determinerende faktorer. Disse faktorer burde være med til at determinere elevernes ageren og selvrelationer. Vi kan derfor antage, at skolens krav og strukturer burde sætte rammer for, hvordan eleverne prioriterer deres tid, når det kommer til at optimere deres gymnasietid. Dog, som vi ser længere oppe, giver eleverne udtryk for at de synes, at skolens krav danner et pres på deres tid. At eleverne nedprioriterer deres skolearbejde, kan være et tegn på, at der muligvis er sket en forvirring mellem individets tid og samfundets tid. Dette er med til at skabe forvirring om, hvordan eleverne skal agere og hvordan de skal prioritere forskellige aktiviteter i deres liv. Som det bliver nævnt tidligere, så har eleverne et besvær med at vide, hvordan de skal vælge til og fra i forhold til hvad de skal. De vil gerne kunne være alle steder på en gang, hvilket de ikke kan. Derfor kan det antages, at deres besvær med at vælge aktiviteter til og fra er et tegn på, at der ikke er sammenspil mellem de tidsmæssige accelerationer på individniveau og samfundsniveau.

HF og fremtiden

Ud fra de tidligere pointer om elevernes prioriteringer dannes der grobund for en undren om, hvorfor eleverne tager en HF og om de har nogen planer for deres HF-uddannelse. Samtidig kan det undres om eleverne mærker et pres til at tage en uddannelse, og om de ser det som en forventning til dem. Til at kigge på denne undren tages der udgangspunkt i Tilde, der droppede

ud af sin første gymnasiale uddannelse på grund af at det pres, hun følte, påvirkede hendes trivsel negativt. Hvis det strukturelle pres er så højt kunne det undres om, hvorfor eleverne har valgt at tage en HF-uddannelse. Vi kan, ud fra Rosas teori, forstå at rammerne for gymnasieskolen og tiden derpå bliver dannet af tidsforståelsen på samfundsniveau. Det er disse rammer, som antages at danne presset og have en stor virkning på HF-elevens trivsel. Det leder derfor til en undren om, hvor elevernes ønske om en gymnasial uddannelse kommer fra. Vi får gennem vores interviews, af vide hvordan nogle af eleverne har en klar plan for, hvad meningen med deres HF-uddannelse er.

“Man skal jo også prioritere skolen, fordi jeg skal også have en uddannelse. Og jeg bliver nødt til at lave noget for at blive færdig.” - Tilde, 1. hf Viborg Gymnasium (Bilag 11: 109)

“[...] jeg vil rigtig gerne være jordemoder. Og der skal man have et rimelig højt snit. Så en jordemoder eller sygeplejerske skal i hvert fald deroppe. Der skal jeg i hvert fald op på de der 8-10 stykker i snit. Så det er hårdt arbejde, [...]” - Maja, 1. hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 90)

“[...] jeg har heller ikke nogen idé om, hvad jeg vil være overhovedet. Eller hvor jeg vil hen i livet, [...]” - Milas, 1. hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 69)

Det er tydeligt ud fra disse citater, at der er tale om et pres i forhold til at vide, hvad ens fremtid skal bestå af. Dette peger hen mod Rosas tidsaspekt, hvor tid bliver styret af tidshorisonter og virker som et naturligt element, men samtidig leder til at der må være en samfundsmæssig forståelse af, hvad deres tid skal bruges på. Vi antager derfor, på baggrund af de ovenstående citater, at eleverne mærker et pres for at tage en uddannelse eller vide hvad de vil i fremtiden. Men samtidig kan vi se at vejen hen mod deres fremtid danner endnu et pres i form af karakterer. I Majas citat ser vi, hvordan hun giver udtryk for, at hun mærker et pres for at få høje karakterer. Dette pres ligger i de adgangskrav, der er på hendes drømmeuddannelse i form af et højt karaktergennemsnit. Disse adgangskrav er de strukturelle krav på samfundsniveau, der skulle fungere som guide for individets ageren, der bestemmer hvad eleverne skal kunne for at komme ind. Derfor vil det tænkes, at disse krav vil kunne danne et pres på elever. Som Maja selv siger, så er det hårdt arbejde allerede nu. Dermed ses presset for videre uddannelse allerede i gymnasietiden. Det kan derfor antages, at adgangskriterierne fungerer som strukturelle krav, der kan danne et pres på eleverne. Ved Maja og Tilde kan det argumenteres at de har valgt at tage en HF, fordi de ved at de skal tage videre uddannelse i fremtiden, hvor en HF eller en anden gymnasial uddannelse kan være en del af adgangskravet. Med udgangspunkt i Rosas

tidsaspekter, så vil det kunne argumenteres at deres fremtidsplaner sætter præmisserne for deres nutid og ungdomsliv. De er altså nødt til at tage en form for gymnasial uddannelse, før de kan komme videre i uddannelsessystemet.

Samtidig kan det argumenteres, at uddannelsessystemet sætter de systematiske og strukturelle krav for, hvad der skal forventes for at kunne tage en uddannelse. Her menes det, at der bliver sat krav om, hvad der kræves af individet at komme ind på eksempelvis jordemoderstudiet. Dermed kan det tænkes, at eleverne vil kunne føle et tidsmæssigt pres for at tage en HF eller anden gymnasial uddannelse for at kunne komme videre i livet. Tages Milas' perspektiv i betragtning, så kan vi se en elev, der ikke har nogen ide om hvad han vil. Det kan derfor undres om der underbevidst er et pres for at vide hvad han vil med sit liv. Altså undres det, om presset kommer fra et forventningspres om at tage en ungdomsuddannelse eller er det bare ham selv, der ikke har tænkt over. Det kan derfor argumenteres, at manglen på at vide, hvad han vil i fremtiden, vil have en virkning på hans gymnasietid. Dette leder til en undren om han og elever som ham vil kunne lægge samme kræfter i hans skolearbejde som andre, hvis de ikke ved hvor de kræfter skal føre dem hen i livet. Modsat Milas, men stadig indenfor samme præmis, har vi Tilde. Ved igen at se på Tilde, så giver hun udtryk for at hun bliver nødt til at tage en uddannelse, men ved ikke hvilken uddannelse. De ved begge ikke, hvad præcis de vil i fremtiden, men forskellen er her, at Milas ikke har nogen ide imens Tilde ved at hun skal tage en uddannelse.

Ud fra Rosas ideer om tid og accelerationer af tiden kan det argumenteres, at HF-eleverne, i gymnasiet, bliver mødt af et markant samfundsmæssigt, systematisk og strukturelt pres, der kommer til udtryk i, hvor meget de føler skolen fylder i deres liv, både i deres gymnasietid, men også i deres fremtid. Vi antager derfor, at elevernes oplevelse af hvor meget skolen fylder, vil kunne have en virkning på deres trivsel. På baggrund af dette undres vi hvorfor de elever, som ikke har nogen ide om deres fremtid, egentligt tager en HF-uddannelse til at begynde med.

Teknologi og sociale relationer

Et tegn på at den teknologiske udvikling har påvirket måden, hvorpå vi lever, er mængden af teknologi, der er blevet en fast del af vores liv. Samtidig vil dette skabe en udvikling i vores sociale relationer og måden vi er sammen på. Både de sociale forandringer og teknologisk udvikling vil derfor kunne tænkes at have en indflydelse på HF-elevens gymnasietid og deres sociale rammer, hvilket vi antager kan have betydning for deres trivsel.

Ser vi på vores spørgeskemaer, så ser vi tydeligt et aftryk af den teknologiske udvikling. Vi spørger blandt andet ind til deres skærmtid, altså hvor meget tid de bruger deres mobiler på daglig basis. De bliver i spørgeskemaet også spurgt ind til deres forhold til sociale medier. For at se på deres skærmtid, gav vi dem nogle forskellige timeintervaller at vælge imellem. Over halvdelen af eleverne har svaret, at de bruger mere end to timer dagligt på deres mobil, men alligevel er det de færreste, der bruger mere end 10 timer om dagen. Det er henholdsvis 45% der bruger 2-5 timer og 41% der bruger 5-8 timer på deres mobiler hver dag. Dertil er det 8% af eleverne der svarede at de brugte 8-10 timer hver dag på deres mobiler. Ud fra antallet af timer eleverne bruger på mobilen, så er det klart at se, at den teknologiske udvikling, idet mobilen tydeligvis er blevet en stor del af deres liv. Dertil ved vi at mange elever bruger deres computer i forbindelse med deres undervisning. Ses de tidligere pointer om Rosas tidsaspekt i betragtning, så bliver elevernes dage pludseligt endnu mere fyldte. Derfor kan det undres, hvornår de finder tiden til at bruge mobilen i op mod 10 timer dagen. Det må derfor tænkes, at det er en prioritering af dem at følge med online eller være tilgængelig på telefonen flere gange om dagen. Samtidig kan det undres, om det kan virke forstyrrende for eleverne.

Vi spurgte eleverne, om det var vigtigt for dem at være opdateret på sociale medier, men her fik vi meget blandede svar. Der er et lille flertal på 25 ud af 63 elever, som har svaret, at de enten er delvist eller helt uenige i det. Dertil ser vi, at godt 23 elever har svaret, at de enten er delvist eller helt enige. Ud fra disse tal virker det til at der er en relativ stor opdeling i, hvorvidt elever mener, at det er vigtigt for dem at holde sig opdateret på sociale medier. På baggrund af det lille antal elever der var enige, så kan det tænkes, at den teknologiske udvikling har haft den virkning, at eleverne er blevet mere afhængige af deres mobiler og det er blevet en større del af deres liv. Modsat, ser vi de elever, som var uenige i, at det var vigtigt at holde sig opdateret. Her dannes en undren om elevernes prioriteringer, når deres skærmtid er så tydeligt høj. Samtidig ved vi at computeren er blevet en større del af undervisningen, hvilket igen viser den teknologiske acceleration. Men har det nogen reel effekt på elevernes skolearbejde og trivsel? I spørgeskemaet ser vi, hvordan der er delte meninger om deres brug af sociale medier i undervisningen. Der er mere eller mindre en lige fordeling mellem elever, som har svaret enten 'Delvist uenig', 'Hverken/eller' og 'Delvist enig'. Hvor disse tre svarmuligheder har en svarprocent på 25-27 % hver i sær, hvor det i alt svarer til 49 elever ud af 63. Dog er der et mindre overtal der har svaret 'Helt uenig', hvilket svarer til 10 elever. Det er dog interessant at kigge på de 4 elever, der svarede 'Helt enig', sammen med de 16 elever, der svarede at de var 'Delvist enig'. Disse elever erkender gerne at de ofte sidder på de sociale medier, selv i undervisningen. Her vil det kunne tænkes, med Rosas tanker om den teknologiske acceleration, at eleverne må føle

en form for afhængighed af deres sociale medier. Om det er til underholdning eller kommunikation, så viser det en udvikling, hvor den enkelte elev skal være på hele tiden for at kunne følge med. Denne tanke bliver understøttet i vores interviews, hvor eleverne sætter ord på deres forhold til mobilen og sociale medier på følgende måder:

“Altså jeg må nok indrømme, at jeg vil have det stramt. Men jeg tror også, at det er fordi, at man er vant til at kunne følge med hele tiden. Det er jo også en vane, man har. Så 100 P at jeg sådan ville have det stramt med det. For så kan man ikke kommunikere med alle og følge med i, hvad andre laver.” - Tilde, 1.hf Viborg Gymnasium (Bilag 11: 106)

“[...] jeg er da afhængig af det. Altså, jeg vil da godt følge med, hvad der sker rundt omkring.” - Trine, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF(Bilag 11: 13)

“Det er en del af mig nu. Så jeg burde være på computeren og sidde og skrive med folk og sådan noget. [...] Fordi jeg vil helst heller ikke gå glip af noget.” - Maja, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 88)

“Jeg har for måske en måned eller halvanden side slettet Instagram og TikTok, fordi jeg synes, at jeg er ved at blive lidt for afhængig af dem. Jeg fangede mig selv i tit at åbne min telefon og gå ind på TikTok, og så kunne jeg nemt bruge en time der. Jeg tror da, at min skærm-tid var på otte timer, og det synes jeg selv er helt vildt.” - Troels, 1.hf Nørresundby (Bilag 11: 31)

“Jeg har et socialt liv over Snapchat, og hvis jeg ikke kan få lov til at svare mine venner, så føler jeg lidt, at jeg skubber dem til side, på en måde.” - Morten, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF(Bilag 11: 123)

Det er forskelligt, hvor bevidste de enkelte elever er på deres eget forbrug af deres mobiler og sociale medier. Dog går det igen, at de har et behov for at følge med i hvad deres venner laver. Som det ses i citatet fra Tilde, så er forbruget af sociale medier mere eller mindre blevet en vane. Dette tegner et tydeligt billede på, at den teknologiske acceleration og den teknologiske udviklings indflydelse på elevernes hverdag. Ideen om den teknologiske acceleration giver, at individer nemmere kan komme i kontakt med hinanden. Når Tilde beskriver hendes forbrug af mobilen som en vane, så viser det at behovet for at være i tæt kontakt eller være tilgængelig for venner, fylder meget i hendes hverdag. Men samtidig ser vi, hvordan Maja giver udtryk for følgende: *“Så tror jeg, at mine venner tror, der er noget galt med mig. Der er tit, hvor de skriver, at jeg er sur på mig, fordi jeg ikke har svaret i måske 10 timer.”* (Bilag 11: 89). Her

bliver der dannet et behov for at skulle være tilgængelig hele tiden og være i konstant kontakt med deres venner, hvor det her kommer til udtryk som et pres i stedet for en vane. Det kan samtidig argumenteres for at det kan være med til at skabe sociale forandringer, der ændrer i måden, hvorpå individer er sammen. Den teknologiske udvikling har været med til at give flere muligheder for HF-eleverne at komme i kontakt med hinanden, hvilket skaber de sociale forandringer, som gør at venner skal være i tæt kontakt hele tiden, ellers kan det antydes som uvenskab. Det er tydeligt, at eleverne oplever et behov for at være i kontakt med deres venner eller være tilgængelig for kontakt, men i en grad, der skaber en vane eller et pres for denne tilgængelighed. Med dette kan det undres om denne vane er positiv for de unges trivsel.

Det er værd at se på, hvordan Troels for nyligt forsøger at gå imod den teknologiske udvikling ved at fjerne både TikTok og Instagram. Han fjerner derfor nogle distraktioner i hans hverdag. Hans valg kan ses som en måde, at optimere sit eget liv og gøre plads til flere aktiviteter i løbet af dagen. Et andet aspekt af den teknologiske udvikling og social forandring er igen at individer har nemmere og nyere måder at socialisere sig på. Derfor kan Troels' valg også ses som en måde, at blive mindre tilgængelig på.

Som tidligere nævnt, giver blandingen af teknologisk acceleration og social forandring en ny måde for individet at være social, men også omvendt. Derfor ser vi, hvordan nogle sociale medier vil kunne bruges til at slappe af.

“Altså, når jeg bruger min telefon, føler jeg, at jeg slapper mere af. Altså, jeg føler, at det giver mig lidt mere ro i hovedet. Som om, at jeg egentlig træder ind i en anden verden, på en måde kan man sige.” - Morten, 1.hf Viborg Gymnasium (Bilag 11: 123)

Morten bruger sin telefon som en måde at slappe af på og koble af. Han bruger den teknologiske udvikling til sin fordel, idet han siger, at han nærmest træder ind i en anden verden eller med andre ord lukke sin omverden ude. Foruden afslapning, så har han fundet andre måder at få venner og udvide sit sociale netværk. Han har nemlig fået en del venner gennem online gaming, dog som vi har set tidligere, så slipper Morten ikke uden om tendensen, hvor eleverne viser et behov for at være tilgængelig hele tiden. Det er tydeligt at se hvordan eleverne har taget teknologien til sig og bruger den til deres fordel i form af et redskab i undervisningen og som et frirum, men samtidig de bruger den til sociale relationer. Som vi lige har set, kommer behovet for tilgængelighed med både positive og negative udfald for elevernes trivsel. Der er ikke nogen bestemt vej for dem alle, men betydningen af denne form for tilgængelighed kommer til udtryk i både vaner og pres, enten fra dem selv eller udefra.

Selvom den teknologiske udvikling har skabt nye måder at være social på, så ser vi stadig at det sociale miljø, når eleverne er i skole, har en betydning for deres trivsel og lyst til at deltage i undervisningen. Det er specielt den sociale sammensætning i de enkelte HF-klasser, som har en stor betydning for elevernes trivsel. Næsten halvdelen af eleverne har svaret de er enten 'Delvist enig' eller 'Helt enig' i at der er et godt socialt miljø i deres klasse. Dette svarer til 28 ud af 63 elever. Størstedelen af eleverne, altså 40 ud af 63 elever, mener også, at de har nemt ved at blive en del af fællesskabet. Ud fra dette vil det kunne antages at eleverne trives i deres sociale omgivelser, også taget i betragtning af, at det er relativt nye klasser de går i. Den sociale forandring i at få nye klassekammerater har været med til at danne nye venskaber, hvori de har skulle finde sig til rette i nye sociale regler. Samtidig bliver det set ud fra spørgeskemaerne, at det tyder på at have en virkning på deres trivsel. Det er også langt over halvdelen af eleverne, der har angivet at det sociale miljø omkring dem har betydning for deres trivsel. Her ser vi, at 47 elever ud af 63 har svaret, at de 'Delvist enig' og 'Helt enig' i at deres sociale miljø har betydning for deres trivsel.

I modsatte ende ser vi, hvordan der er 19 elever som har svaret 'Delvist uenig' og 'Helt uenig' til at de synes, at der er et godt socialt miljø i deres klasse. Samtidig er der 7 elever der har angivet, at de føler det svært at blive en del af fællesskabet. Det tyder derfor på, at nogle elever ikke trives på samme niveau som deres klassekammerater. Vi ser den manglende fællesskabsfølelse komme til udtryk i citaterne nedenfor:

“Det er ikke sådan, jeg synes, at hos klassen, den jeg går i, den har et godt socialt miljø overhovedet.” - Troels, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 29)

“[...] jeg synes der er meget hierarki i klassen. Du ved sådan, hvem der styrer det lidt. [...] der er meget hierarki i vores klasse. Jeg synes ikke, at fællesskabet er så sindsygt godt.” -

Thor, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 57)

Disse to elever er fra samme gymnasium, men fra hver deres klasse. Dog oplever de begge et knap så godt socialt miljø eller fællesskab i deres klasse. De står i kontrast til den store procentdel af HF-elever, der i spørgeskemaet, gav udtryk for, at et godt socialt miljø i klasserne. Ved at meningene er så forskellige, så kan det argumenteres, at den sociale forandrings betydning for elevernes trivsel er mere individuel end generel. Men det er her vigtigt at pointere at de sociale rammer har en indflydelse på elevernes trivsel, og at det påvirker deres gymnasietid.

Opsamling

I dette afsnit vil vi samle op på de foregående pointer om hvordan Rosas teori kan forklare HF-elevernes trivsel og præmisserne for den trivsel.

Gennem analysen ser vi, hvordan eleverne oplever et pres fra skolen, der viser sig i de krav, som bliver stillet til eleven, idet de går på en gymnasial uddannelse. Rosas teori forklarer dette som strukturelle og systematiske krav, der bliver stillet af skolen eller samfundet for at eleverne kan tilpasse deres ageren og selvrelation. Dog ser vi, hvordan eleverne får følelsen af for meget pres, hvor de fortæller at de ikke har nok timer i døgnet og bliver tvunget til at måtte vælge til og fra i deres aktiviteter. Mængden af aktiviteter i løbet af dagen bliver af Rosas teori forklaret som en måde, individet prøver at optimere deres tid og få nået så mange ting som muligt. Dog er det tydeligt at HF-eleverne oplever at have for mange aktiviteter til at de kan fungere i det. Eleverne bliver, som sagt, tvunget til at vælge i mellem deres aktiviteter og her ser vi, hvordan mange af dem vælger deres fritidsarbejde og -aktivitet over deres skolearbejde. Det bliver typisk daglige lektier, der bliver valgt fra. Rosa kan også forklare valget, som at der er en forvirring mellem elevernes tidsforståelse og skolen eller samfundets tidsforståelse. Denne forvirring kommer her til udtryk ved, at eleverne ikke formår at imødekomme skolens krav og forventninger til hvad det vil sige at tage en HF-uddannelse. Vi mener derfor at det er i denne forvirring at skolens krav og forventninger bliver til en følelse af pres og derfor kan påvirke trivslen enten negativ eller positiv.

De samme krav og forventninger møder eleverne i deres fremtidsplaner, hvor eleverne igen møder en forvirring om hvad de vil i fremtiden og generelt med deres liv. Her ser man, hvordan nogle elever ved, hvad de vil, imens andre forholder sig til nutiden og ikke har nogen ide om hvad de vil. Dog leder denne forskel til en undren om hvor denne forvirring bliver skabt. Vi ved, at nogle elever oplever en nødvendighed i at tage en uddannelse. Det er denne nødvendighed, som skaber vores undren om, hvor presset kommer fra.

Dernæst kommer vi frem til at mobilen har fået en fast plads i HF-elevernes hverdag, hvor den er med til at sætte rammerne for deres sociale relationer. Mobilen har sammen med sociale medier en indflydelse på, hvor eleverne agerer i forhold til deres sociale behov. Vi ser, hvordan store dele af eleverne har et stort forbrug af skærmtid, hvor mange lå over 5 timer om dagen. Her var det store spørgsmål, om det er mere en vane eller et pres for den enkelte. Vi ser, hvordan nogle elever trives i den konstante tilgængelighed og ser det som et frirum, samt en måde at være social med deres venner på. Foruden de elever som trives i et tilgængelighedsbehov, så ser vi elever, der kan opleve denne tilgængelighed som et pres til at svare tilbage. Rosa forklarer

det konstante behov for tilgængelighed som et led af den teknologiske udvikling, hvor der samtidig bliver skabt sociale forandringer og nye måder at være social på. Samtidig ser vi en enkelt elev, der går imod mængden af sociale medier og forsøger at nedbringe sin skærmtid. Det tyder derfor på, at elevernes sociale rammer, ikke bare i klasse, men også uden for skolen, har en betydning for deres gymnasietid. Hertil ser vi at det er de individuelle sociale rammer, som er afgørende for, om elevernes gymnasietid og trivsel bliver påvirket positivt eller negativt.

Analytisk sammenfatning

Meningen med dette afsnit er at sætte de to teoretiske analyser op imod hinanden for at se om der er en sammenhæng mellem de to teoretiske perspektiver af trivsel.

I analysen kommer vi, gennem de to teorier, frem til mere eller mindre det samme. De to teoretiske perspektiver har det tilfælles, at der lægges fokus på den teknologiske udvikling, hvor Rosas teori fortæller at den teknologiske udvikling udfordrer de unge på tid, hvor Goffmans teori om backstage viser at HF-eleverne ikke altid kan få lov til at trække sig tilbage. I begge analyser kommer vi frem til at der er en todeling, hvor den ene del er dem, der lader sig påvirke meget, og dem som ikke gør. Vi ser blandt andet, hvordan nogle elever virker til at trives bedre i sociale sammensætninger, om det så er i skolen eller gennem sociale medier. Der hvor vi ser det i begge teorier, er når f.eks. Maja fortæller, at hun oplever et negativt pres til at være tilgængelig på telefonen mere eller mindre hele tiden. Samt når Thor fortæller at det stresser ham fordi "*Man plinger jo fandme næsten hele tiden*" (Bilag 11: 52). Her viser begge teorier, at det både lægger et tidspres, men det udfordrer også deres frirum. Modsat er der også de elever der ikke lader sig påvirke af det, såsom Trine og Morten der netop ser det som deres frirum, og at det giver dem plads til at slappe af. Vi ser at Rosas teknologiske acceleration kan sammenlignes med Goffmans backstage, i den måde eleverne vælger at bruge deres sociale medier på, som står beskrevet ovenfor. I det at tidsperspektivet kan sammensættes med deres frirum, som vi kalder for backstage, ser vi at deres indstilling til prioritering i brugen af deres sociale medier, afspejler om de føler at deres brug af sociale medier er et frirum eller ej.

Rosa lægger fokus på deres valg og hvordan de påvirker deres trivsel, hvor Goffman lægger fokus på, hvordan den sociale interaktion mellem eleverne påvirker dem og deres trivsel. Hvor Rosa kommer frem til at eleverne oplever mange forventninger og krav, som leder dem ud i et svært valg mellem forpligtelser og fornøjelser, hvilket også kan påvirke den grænse der er mellem deres frontstage, samt backstage. Her skal forpligtelser og fornøjelser i lyset af Goffman forstås som, at en fornøjelse ses som backstage, og forpligtelser ses som frontstage, hvor de

skal performe og gøre brug af deres facework. Hvor forpligtelser i lyset af Rosa skal forstås som skolearbejde eller deres fritidsarbejde, hvor fornøjelse skal forstås som en aktivitet, hvor de kan slappe af.

Der hvor de to teoretiske perspektiver adskiller sig, er når Rosa kan belyse elevernes individuelle valg og måde at agere ud fra deres egne behov. Mens Goffman fokuserer på deres reaktion af andres syn på dem, og selve interaktionen mellem eleverne, samt omverden.

Vi får derved et nuanceret billede af, hvordan eleverne trives på forskellige planer, samt ud fra forskellige behov. Vi får et helhedsbillede af elevens følelsesregister, og hvordan de prioriterer.

Konkluderende diskussion

I dette afsnit vil analysens resultater blive diskuteret, og sat op imod undersøgelsens problemformulering. Derudover vil der blive diskuteret hvilke andre perspektiver, der er tilknyttet til problemstillingen, der kan have indflydelse på analysens resultater. Samt er vi opmærksomme på at undersøgelsen ikke har haft respondenter nok til at kunne sige noget generelt om HF-elevernes trivsel og deres gymnasietid, derfor holder vi vores undersøgelse op imod tidligere forskning, og diskuterer derfor fremfor at konkludere.

Tidsnød eller dovenskab?

Gennem analysen ser vi, hvordan eleverne igen og igen giver udtryk for, at de er i tidsnød, og at det er skolens krav og forventninger, der presser dem i hverdagen. De giver udtryk for, at der bliver sat for høje forventninger til, hvad de kan nå på en dag eller en uge. Mange af de elever, som vi interviewede, nævnte, hvordan de havde svært ved at vælge mellem deres forpligtelser og fornøjelser. Vi så blandt andet Milas, der følte sig meget presset over at skulle vælge mellem arbejde, skole, venner og hans mormor. Samtidig gav Morten udtryk for, at han blev presset af, at der var eksamener og afleveringer oveni hinanden, derfor havde han svært ved at vide, hvor han skulle lægge sine kræfter. Derudover så vi, hvordan Trine følte, at skolen indtog hendes frirum derhjemme i form af lektier. Det er derfor tydeligt at se, hvordan de unge føler, at de møder mange forventninger i deres hverdag. Men vores undren kommer sig mere af spørgsmålet om, hvor den her følelse af at skulle foretage et valg, stammer fra og hvorfor eleverne befinder sig i denne tidsnød. Men samtidig undres der om eleverne bare skal tage sig sammen, da de selv har valgt at tage en HF-uddannelse, hvor de faglige krav er en del af aftalen for at få huen og studentereksamen. Vi undres derfor, hvorfra i samfundet det store pres egentlig kommer fra, om det er eleverne selv, forældrene eller samfundet i sig selv. Eller handler det i bund og grund om dovenskab blandt eleverne?

Marie Rohleder argumenterer for, at de unge bliver presset af en kultur, hvor alle skal være den bedste, og de bliver mødt af forældre, der har travlt. Som Rohleder skriver, bliver eleverne mødt af forældre, der også forsøger at leve op til et ideal om hvordan livet skal se ud. Samtidig pointerer hun, at det er forældrene, der skal være de unges rollemodeller (Rohleder, 2019). Når vi ser på forældrene som rollemodeller, der har travlt med at jage det perfekte liv, så vil det kunne diskuteres om eleverne ser til dem for at vide, hvor de skal lægge deres kræfter. Hvis

forældrene har travlt, så er det klart at eleverne vil gøre det samme. Denne mentalitet er noget vi har set i vores interviews.

“Min familie er meget med, at vi ikke bare må være derhjemme hele tiden, vi skal ud og lave noget også, så jeg har altid haft lidt arbejde ved siden af. At mine forældre har altid været sådan ‘at nu skal du lige få taget nogle vagter’ og sådan noget. Jeg tror også, at det er noget med det hjemmefra, at de også ligesom har sagt, at jeg skal prioritere arbejde.” - Tilde, 1.hf

Viborg Gymnasium (Bilag 11: 108)

Her ser vi, hvordan Tilde bliver mødt af en mentalitet derhjemme om at skulle prioritere hendes fritidsarbejde i stedet for at sidde derhjemme. Hvis eleverne oftere og oftere bliver mødt af denne mentalitet i hjemmet, at det er vigtigt at arbejde og holde sig i gang, så er det tydeligt, at det vil kunne lede mange unge til at føle de skal kunne nå det hele. I vores spørgeskemaundersøgelse, så vi hvordan der var tendens til at prioritere fritidsarbejde og -aktiviteter over skolearbejde. Det tyder derfor på, at eleverne har en mentalitet om at noget er vigtigere end andet. Dog kan det undres om, hvor eleverne møder denne mentalitet og om det kun er i hjemmet. Hvis mange elever møder sådan en mentalitet i hjemmet, så kan det undres, om den kun kommer fra forældrene. Altså om forældrene selv møder denne mentalitet et sted i deres liv, eller bliver eleverne mødt af denne mentalitet om ‘at være på’ fra flere sider. Som en del af vores problemstilling, så blev det nævnt, hvordan der i samfundet generelt er en mentalitet om at skulle være med i det hele. At kunne klare sig godt i skolen, have et godt arbejde og have gode sociale relationer. De unge bliver derfor presset til at være mere på (Ernst et.al., 2022). Vi så blandt andet i vores analyse, hvordan HF-eleverne oplever et større pres for at være tilgængelig i større grad. Her var der nogle elever, der trivedes i det, mens andre ikke kunne finde sig tilrette i den konstante tilgængelighed.

Hvis eleverne føler de har sådan et pres i form af ‘at være med’ hele tiden, kan det undres, hvorfor de har valgt at tage en gymnasial uddannelse i første omgang. Hvorfor lægge det ekstra pres på sig selv? I forbindelse med at vi har spurgt vores interviewpersoner om de havde planer efter deres HF og om uddannelsen skulle bruges til noget, så gav både Troels og Thor udtryk for, at de tager en HF som ‘tidsfordriv’ indtil de er gamle nok til at gøre det de gerne vil.

“[...] efter HF, der tænker jeg at søge ind på politiskolen som politikadet. [...] Og hvad hedder det, det kræver sådan set ikke en HF. Så en HF er lidt noget, jeg har taget for at få tiden til at gå.” - Troels, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF (Bilag 11: 36)

“Jeg vil gerne i, på min værnepligt. Så bagefter noget i politiskolen. Så nej faktisk ikke, men det er nok godt at have til at falde tilbage på.” - Thor, 1.hf Nørresundby Gymnasium og HF

(Bilag 11: 56)

Her kan det undres, hvad der har ledt disse to elever til at tage en gymnasial uddannelse, hvis de ikke har en plan med den. Som de begge giver udtryk for, så kræver deres fremtidsplaner ikke en gymnasial uddannelse. Hvorfor ønsker de, at give sig selv det ekstra tidspres?

Som Troels siger, så tager han HF'en for at have noget at fordrive tiden med indtil han kan komme videre. Dette leder tilbage til det samfundsmæssige pres for at have travlt og ikke sidde stille, hvor forældrene bliver forbilledet om at holde sig i gang og have travlt i jagten på det ideelle liv. Men igen kommer vores undren om, hvad der får de unge til at tage en HF-uddannelse til at begynde med. HF-eleverne fortæller om de mange krav og forventninger, de møder i forbindelse med skolen. Forskellige artikler og forskningsprojekter fortæller om, hvordan flere unge trives dårligt og har svært ved at leve op til både faglige og sociale krav, der bliver sat til dem. Der bliver peget på, at det skyldes uddannelsessystemets behov for test og bedømmelse af eleverne. Eleverne bliver derfor mødt i gymnasiet, og uddannelsessystemet generelt, af et behov for at der bliver lært bestemte ting indenfor en tidsramme, der bliver mindre og mindre. Alt skal gå hurtigere og hurtigere. Der bliver sat krav og forventninger om at eleverne ved hvad de vil tidligt, samt at de kan gennemføre det hurtigt (Ernst et.al., 2022). Det handler derfor ikke blot om at kunne tage sig sammen, men mere om den hastighed, uddannelsessystemet forventer at eleverne skal kunne vedholde samtidig med at de forventer høj kvalitet. Foruden et pres om at vide hvad de vil i livet og en forventning om deres faglige niveau, så bliver nutidens unge kastet direkte ind i en verden af muligheder. Det er en verden, hvor det er muligt at blive lige hvad du vil, hvis bare du vil det nok. I en artikel fra Psykologer i Danmark, argumenterer Jeanne Fløe for, at de mange muligheder giver de unge en belastning, da de lige pludseligt står alene med hele ansvaret for deres fremtid og om de bliver succesfulde i livet (Fløe, 2022). Dermed står eleverne pludseligt med et kæmpe valg og et pres om at vælge rigtigt i livet. Dette kan blandt andet forklare, hvorfor nogle elever vælger at begynde på en HF-uddannelse uden at have noget formål med den. Som Thor siger, så ser han det som noget han vil kunne falde tilbage på. Dermed holder han sine muligheder åbne for fremtiden, hvis hans plan eller valg ikke kommer til at virke. Samtidig kan det tale til en frygt om at lukke for mange døre og ved at tage en HF-uddannelse, så holder de deres muligheder åbne. Måden at holde døre åbne ser vi ved Milas, der ikke ved hvad han reelt set vil. Det kan argumenteres, at han tager sin HF for at give ham selv muligheden for videre uddannelse, men ikke kender sin vej endnu.

Dog ser vi en mentalitet, hvor der ikke er den samme plads til at elever finder deres vej i livet, mens de er på den. Op mod 23.000 studenter er ikke startet en kompetencegivende uddannelse inden for 5 år efter deres studentereksamen er afsluttet. Det er her bekymringen om, hvorvidt de valg som eleverne tager er de rigtige i forhold, hvor de vil hen i livet. De Studerendes Fællesråd peger på manglende vejledning forud for valget af gymnasium, der leder til forkerte og usikre valg (Ritzau, 2022). Igen bliver der lagt stor vægt på at vælge rigtigt i en tidlig alder, hvor der ikke er plads til at vælge forkert i frygt for at have en ustabil fremtid. Denne mentalitet peger tilbage til en verden af muligheder, hvor det nemlig kan være svært for den enkelte elev at vide, hvad de vil med deres liv. For mange valg kan derfor argumenteres for, at gøre det sværere for eleverne at vælge noget fra, da de ikke vil lukke nogle muligheder i fremtiden.

Et andet perspektiv til HF-elevenes følelse af tidsnød kommer igen i deres behov for tilgængelighed, som blev nævnt tidligere. Vi så i analysen, hvordan eleverne har et stort behov for at være tilgængelig, om det så er gennem sociale medier eller kommunikationsmedier, som Snapchat og Messenger. Uanset hvordan eleverne holder sig tilgængelig, så går det igen, at det er noget som fylder i deres hverdag. Derudover så vi hvordan der er stor forskel på deres evne til at tilpasse sig i den sociale og digitale verden. Det kan argumenteres, at det er en del af den teknologiske acceleration, hvor den teknologiske udvikling ændrer måden de unge er sociale på. Dog undre det, hvordan nogle elever trives bedre end andre i denne sociale ramme.

Rohleder nævner i hendes artikel, at ungdommen siden 2019 har levet i en mere digital verden, hvilket kan være med til at lægge pres på dem. Det kan stadig undres, hvordan den digitale verden er med til at lægge selve presset på de elever, som tydeligvis har svært ved at tilpasse sig behovet for tilgængelighed. Rohleder argumenterer for, at ungdommen bliver defineret af den sociale kultur, der er fyldt med ideer om perfektion og præstationer. Der bliver mødt en mentalitet om at skulle være den bedste, men samtidig kunne skille sig ud. Samt en mentalitet, hvor de unge bliver ramt af et tomrum, for hvad er deres identitet uden deres præstationer. Det i krydset af både en perfektionskultur og en præstationskultur, at eleverne risikere at tabe sig selv (Rohleder, 2019). Ud fra dette er det tydeligt at eleverne bliver påvirket af ideen om perfektion og præstation. Men hvordan ser vi det i deres behov for at være tilgængelig hele tiden? Jeanne Fløe peger på, at de sociale medier bliver et ekkokammer for de få, som præsterer rigtig godt og normaliserer de ekstraordinære præstationer. Det er måden, hvorpå de gode resultater lige pludseligt deles med alle på diverse sociale medier, der kan være med til at presse de unge (Fløe, 2022). Denne måde eleverne kan dele deres præstation på sociale medier kan argumenteres for at være en del af den præstationskultur, som nævnes ovenfor. Eleverne kommer derfor

tættere og tættere på hinanden, samtidig med at de elever med gode præstationer danner et ekkokammer for perfektion, hvor det kan føles som om der ikke er plads til faglig forskellighed. Dog forklarer dette ikke elevernes store forbrug af deres mobiler. Vi så i analysen, at elevernes skærmtid er alt i mellem 5-10 timer om dagen. Gennem analysen var det muligt at finde ud af, hvordan eleverne havde det med hvad de så og deres mulighed for at være tilgængelig. Dog undres vi stadig over, hvorfor de unge har en høj skærmtid, selvom de giver udtryk for at de føler den fylder i deres hverdag.

Søren Schultz Hansens skriver i sin kronik *Unge får stress, fordi de er slaver af tiden*, hvordan de unge er vokset op i en digital verden. Det er i denne verden, at elevernes ageren bliver defineret af digitale levevilkår, hvor de bliver mødt af en forventning om at de er tilgængelige på alle døgnets timer. Der bliver skabt en ny form for samvær, hvor rum ikke har nogen indflydelse. De unge har mulighed for at være sammen med flere mennesker på samme tid, men uden at skulle være i samme rum. Det er her Hansen argumenterer for, at der ikke er den samme mulighed for at være alene, fordi telefonen altid er med (Hansen, 2022). Når dette perspektiv bliver taget i betragtning, så er det muligt at tænke HF-elevernes behov for tilgængelighed på en helt anden måde. Som Hansen argumenterer, så er det ikke så meget, at eleverne vælger at lægge deres energi og tid i deres mobiler, samt at de sociale relationer er bundet af digitale enheder. Det handler mere om en form for tvungen tilgængelighed. Thor giver udtryk for denne følelse i hans interview, ved at fortælle at han synes telefonen 'plinger' hele tiden.

Hansen nævner, at de unge kan få et tvangslignende forhold til deres telefon og sociale medier, hvor eleverne føler, at de skal tjekke mobilen hver gang der popper en notifikation eller besked ind (Hansen, 2022). Når vi i stedet tænker deres behov som en afhængighed, så ser skærmtiden helt anderledes ud. Nu ser vi i stedet HF-elever, der lever i en afhængighed for at være med i det digitale samvær. Dette forklarer samtidig, hvorfor nogle elever har behov for at være på sociale medier i undervisningen. Som vi ser i analysen, så er der nogle enkelte elever, der angiver at de sidder på sociale medier i undervisningen. Det viser derfor en tendens, hvor elevernes behov for at være tilgængelig går ud over deres gymnasietid i den forstand, at de mister fokus eller har svært ved at koncentrere sig i undervisningen. Som Søren Schultz Hansen pointerer, så er eleverne aldrig alene på grund af den konstante tilgængelighed, samt det tvangslignende behov for at tjekke telefonen. Dette tvangslignende behov er, ifølge Hansen, med til at definere ungdommen, hvilket kan påvirke deres gymnasietid, da der kan være en tendens til at elevernes fokus ikke altid er i den fysiske verden. Derfor kan denne tendens muligvis ikke være et tegn på dovenskab eller mangel på koncentration. Men i stedet et tegn på en generation,

hvor den digitale verden er lige så vigtig som den fysiske. Og det kan være svært for eleverne at navigere i både den digitale og fysiske verden samtidig.

Fællesskab, stigmatisering og scenerne

I analysen kommer vi frem til at eleverne lader sig påvirke af deres omgivelser, og vi ser også at der er en tendens til at de sociale medier påvirker deres scener, samtidig med at de sociale rammer i klassen også er med til at påvirke deres frontstage. En stor del af eleverne svarer, at de er uenige om at de synes skolen er deres frirum, som gennem interviewene har vist sig at være grundet et dårligt socialt miljø i klasserne. Desværre har vi ikke kunne se i hvilke klasser det har gjort sig gældende. Gennem interviewene får vi en fornemmelse af, at der er nogle problemer i den ene klasse, som Maja, Milas og Thor går i. Det er netop også i denne klasse, at vi har to ud af de tre elever, der er vurderet til at trives mindre kommer fra.

Vi ser som sagt i analysen at der kan være en sammenhæng mellem om de trives og hvor meget de har lyst til at engagere sig i fællesskabet, samtidig med at dette påvirker deres frontstage. I og med at de ikke trives i det miljø de befinder sig i, giver det vel mening at eleverne ikke ønsker at deltage i det? Samtidig med at de ikke ønsker at de skal "tabe ansigt" fordi de ikke føler at de passer ind, hvorfor skulle de så have lyst?

Det er et problem, hvis der tegnes et billede af, at de unge ikke kan arbejde sammen eller vil indgå i fællesskabet.

En artikel fra gymnasieskolen fortæller om forskning der viser at stærke fællesskaber er nøglen til bedre trivsel blandt eleverne. Ungdomsforsker Niels Ulrik Sørensen fra Aalborg Universitet siger at der skal tænkes i fællesskaber, så luften tages ud af det meget individualiserede og præstationsprægede samfund, og at det er netop er det der afgørende for at rykke ved den stigende mistrivsel (Rasmussen, 2022). Overskriften på artiklen er meget sigende, "*Er man ikke i gruppe, er man fucked*", hvilket på en måde er sandt, men det tager ikke højde for at der kan lægge noget til grund for at eleverne ikke ønsker at være en del af det. I analysen ser vi elever som egentlig giver udtryk for at være i trivsel, men som ikke ønsker at være en del af fællesskabet. For os er det svært at sige om der er en direkte forbindelse mellem de to generelt, da vores datasæt ikke er stort nok. Men i den gruppe vi har undersøgt kan vi se, at hvis elevernes performing i frontstage ikke passer med majoritetens krav til denne scene i klassen, så trækker de sig eller sætter et nyt ansigt på. Thor er et godt eksempel på, hvordan han vælger hvilken rolle han skal spille i den her sociale sammenhæng. Han ved f.eks. at han skal lægge lidt låg på sig selv, for ikke at gå imod de uskrevne regler som der er i den klasse han går i. Maja trækker

sig eksempelvis fra fællesskabet fordi hendes sociale batterier aflades hurtigt, men hun gør det også fordi hun tænker meget over hvad andre tænker om hende. Det hele handler vel i bund og grund om hvilken rolle eleverne vælger at spille, og om den rolle passer til elevernes eget selvbillede. Og hvis eleverne så presses ud i at spille en rolle de ikke føler sig komfortabel med, så vil de jo tabe ansigt.

I artiklen kommer det også til udtryk at flere undersøgelser gennem de seneste år viser at gymnasieelever, og især piger, føler sig pressede, og at stress og mistrivsel præger en voksende del. De føler, at de skal præstere i alle arenaer. De skal være målrettede, have gode karakterer, se ud på en bestemt måde og så skal de have en stor vennekreds, samtidig med at de skal komme til de rigtige fester (Rasmussen, 2022). Så de unges frontstage er jo sat på et massivt overarbejde, og det viser sig at det pres vi også ser i analysen, hvor eleverne fortæller at de skal præstere godt i skolen, og de skal hele tiden være bedre end de andre, samt være den bedste udgave af dem selv, kan sættes i sammenhæng med det som tidligere forskning også har vist. Niels Ulrik Sørensen siger endvidere, at elever hurtigt kommer til at føle sig forkerte, fordi de ikke matcher de andres liv, der fremstår evigt perfekt på de sociale medier (Rasmussen, 2022). For HF-elever kan den følelse af at føle sig forkert måske være betydelig større end hos de som tager en STX, HTX eller HHX, da der er blevet dannet et stigma om HF-uddannelsen. Som eleverne fortæller i deres interview føler de, at der bliver set ned på dem, ikke kun fra deres egen omgangskreds, men også fra samfundet. Så følelsen af at føle sig forkert er ikke fjerntliggende for HF-eleverne, netop fordi de føler at de bliver sat i bås med noget eller nogen de ikke kan identificere sig med.

Noget andet er det som Niels Ulrik Sørensen kalder for et "snævert normalitetsbegreb", hvor han siger at, der er et socialt pres og præstationskultur, som de unge til en vis grad pålægger sig selv, hvor han mener at det forstærkes af sociale medier som Instagram, Snapchat, TikTok osv (Rasmussen, 2022). Vi spørger eleverne ind til om de føler at der er noget som de skal leve op til, for at komme ind på om de mærker netop det pres, hvortil at vi ser at drengene føler et større pres end pigerne umiddelbart gør. Det som adskiller sig i vores undersøgelse fra dette udsagn, er at specielt pigerne bruger de sociale medier som et afbræk fra deres ellers fyldte hverdag. Og som Maja giver udtryk for, så kan de nærmest give dem eller i hvert fald hende et lille håb om, at der er noget at se frem til på den anden side.

I analysen har vi svært ved at konkludere om elevernes front- og backstage er blevet mere flydende eller om deres backstage er helt forsvundet, grundet de sociale medierne. Og her ses det i lyset af Rasmussens artikel, at de sociale medierne har en effekt på om deres to scener. Der er argumenteret for at eleverne stadig ser det som deres frirum, men der er også argumenter

for at det pres som før nævnt, påvirker dem enten ubevidst, og for nogle helt bevidst. Det kan også være, som det vi oplever i analysen, at de er gode til at sortere i hvad de ser, og vurdere om indholdet er godt eller dårligt for dem. Men overordnet vil vi mene at deres backstage er i fare for at forsvinde, hvis de hele tiden skal tage stilling til hvad de ser på deres medier, og forholde sig til det. Og som Niels Ulrik Sørensen siger, så har mange unge følelsen af at de konstant skal performe og at de lynhurtigt kan komme til at føle sig forkerte (Rasmussen, 2022). Som vi kom frem til tidligere i vores diskussion, så er der et tvangslignende behov blandt unge om at 'være på' hele tiden, der forstyrrer deres digitale tid og danner et behov for konstant at forblive i deres frontstage. Derfor vil det tvangslignende behov kunne argumenteres for at sætte deres mulighed for at være i deres backstage i fare.

I analysen deler vi de sociale medier op i to, hvor den ene er den kommunikative del, og den anden er underholdning. Og der hvor vi ser at de føler et større pres til at performe er når de bruger den kommunikative del, fordi størstedelen af de adspurgte elever ikke poster på deres sociale medier. Så for dem er det presset om at være kontaktbar i alle døgnets 24 timer, der udfordrer dem, ligesom vi så tidligere. Søren Schultz Hansen fortæller også om det i sin kronik, hvor han skriver at mobilen skaber to rum, det fysiske rum og det digitale rum. Samt skriver han at det ikke altid er den person vi er sammen med der er den vigtigste eller første prioriterede relation (Hansen, 2022). Vi beskriver samme problem i analysen, hvor problemstillingen kommer i at eleven skal performe i begge rum, og til tider jo vil, som Hansen omtaler det, ende med at nogen bliver prioriterede over andre. Og presset over at vi skal performe i begge rum, forstyrrer dermed også elevernes frontstage, de skal finde roller der passer i begge rum, og det vil ikke altid være den samme maske/grimasse der vil passe i begge rum.

Det vi kommer frem til er at der må kunne findes en sammenhæng mellem hvor udfordret eleverne føler deres frontstage er, og hvor godt eleverne trives. Samtidig må der også med flere respondenter kunne findes en sammenhæng mellem hvor godt de trives og hvordan det påvirker elevernes gymnasietid ud fra de her faktorer. For det vi finder frem til er at trives eleverne, så er det nemmere for dem at træde ind i fællesskabet, samtidig med at deres gymnasietid vil synes at være bedre. Men vi ser også en anden form for trivsel, hvor eleverne trives uden for skolen, og egentligt har gode sociale evner, men som til gengæld ikke ønsker at deltage i fællesskabet i klassen, da de ikke føler at de passer ind i dette miljø. Så der er måske en anden dimension i det her, hvor eleverne egentlig selv vælger hvilket fællesskab de egentlig gerne vil befinde sig i, uden at det har en indflydelse på deres trivsel. Så når Niels Ulrik Sørensen siger, at man er fucked, hvis man ikke er i en gruppe, siger vi at det nødvendigvis ikke er sandt, i hvert fald ikke hvis det kun gælder i skolen.

I analysen kommer vi ind på hvordan stigmatiseringen påvirker de unges trivsel og gymnasietid, og det blev kort berørt længere oppe i dette afsnit, hvor der bliver snakket om at eleverne føler at de bliver sat i boks med en gruppe de ikke selv identificerer sig med. Samtidig med at de skal lægge øre til tillægsord og øgenavne, som de heller ikke kan identificere sig med. Det vi kommer frem til at stigmatiseringen gør, er at de enten får et forkert syn på dem selv, eller begynder at leve op til det stigma som er blevet lagt hen over dem. Om stigmatisering er direkte med til at påvirke deres trivsel og deres gymnasietid er svært at sige. Vi ser jo at omverdenens opfattelse af at de tager en HF ikke har den store effekt, ellers ville vi gå ud fra at eleverne ville være droppet ud. Vi har valgt ikke at have fokus i undersøgelsen på de elever som er droppet ud, men det ses at der på landsplan er en frafaldsprocent på 19% indenfor det første år, hvor kun 9,7% af de elever som dropper ud, går i gang med en anden uddannelse, hvor de resterende 15,5% dropper helt ud af uddannelsessystemet (D: Børne- og undervisningsministeriet, 2023). Det kan fortælle en historie om at de elever som dropper ud enten ikke har trives der hvor de var, og vælger at skifte skole, eller at de har følt sig så forkerte at de vælger at droppe helt ud af systemet. Morten fortæller om hvordan han blev så påvirket af sin mors holdning til at han tog en HF, at han bevidst valgte at leve op til de holdninger hun havde, og fik derfor højt fravær, både fysisk og skriftligt. Det bevidner, at den stigmatisering, der forekommer, kan påvirke elever i en negativ retning.

Det vi kommer frem til er at stigmatisering er en svær størrelse at lægge hen over elevernes trivsel og måden hvorpå det påvirker deres gymnasietid. Vi hører eleverne fortælle at måden omverden ser på at de tager en HF ikke har en indflydelse, men vi ser så at måden eleverne ser sig selv på påvirker både deres deltagelse i undervisningen, men også om de vil være en del af fællesskabet. Milas føler sig f. eks anderledes i forhold til de andre elever, så derved har han lagt et stigma hen over sig selv, ved at sætte sig selv i den boks som vi gennem Goffman har kaldt for "de unormale". Derfor kan der argumenteres for at elevernes egen opfattelse har en større effekt på deres trivsel end det stigma, andre lægger hen over eleverne. Så på den måde ser vi at stigmatisering kan have en effekt på eleverne, og dermed også gøre deres gymnasietid sværere, i hvert fald socialt, men ikke altid fagligt.

Tidligere forskning sat op imod analysen

Som nævnt tidligere i rapporten, så har der været forskellig tidligere forskning, som har undersøgt unges trivsel. En af disse undersøgelser var lavet af Noemi Katznelson, Mette Pless, Anna Görlich, Liv Graversen og Nanna Bank Sørensen (2021), hvor de undersøgte trivsel blandt

danske unge mellem 16-25 år. Her tilføjer vores resultater et perspektiv for de unge, der tager en HF-uddannelse. Vi ser at de resultater vi kommer frem til kan sammenlignes med den tidligere forskning af Katznelson, et. al. (2021), hvor de finder at unge oplever en følelse af ikke at kunne følge med. Vi finder gennem analysen frem til at eleverne generelt har en følelse af tidsnød og at de ikke kan følge med. Denne følelse er ikke kun i forhold til skolen, men ses i alle aspekter af HF-elevernes liv. Vi ser, hvordan eleverne har svært ved at finde tid i deres hverdag og ikke ved, hvordan de skal vælge mellem deres forpligtelser og fornøjelser. I undersøgelsen fra Katznelson et.al. (2021) kommer de også frem til at eleverne føler at de har svært ved at leve op til de krav og forventninger, der bliver stillet til dem. Vi ser igen, hvordan vi finder lignende resultater, der understøtter den allerede eksisterende forskning. I vores analyse ser vi, hvordan de unge ser det svært at kunne nå og leve op til de forventninger skolen har til deres evne til at udføre en vis mængde af skolearbejde. Dette kommer til udtryk ved at eleverne har svært ved at prioritere deres skolearbejde, dog mest går det ud over deres lektier. Dernæst ser vi ligheder mellem vores resultater og Katznelson et.al. (2021) ved, at de fandt at elevernes sociale ulighed havde indflydelse på deres trivsel, samt deres individuelle livsbegivenheder. Vi fandt i vores undersøgelse lignende resultater, hvor vi kan antage, at elevernes individuelle trivsel skal defineres ud fra deres behov. Altså antager vi at elever der er mere socialt udadvendte trives mere i sociale sammensætninger. Modsat elever, der ikke har de samme sociale behov, vil trives mindre i sociale sammensætninger, såsom gymnasiet. Samtidig så vi i analysen, at elever med mindre behov for socialt samvær i forbindelse med skoletiden typisk vil deltage mindre i undervisningen. Vi finder gennem analysen, at eleverne møder forskellige pres fra mange sider, såsom arbejde, skole, familie og venner. Dette understøtter den konklusion Katznelson et.al. (2021) danner, at de unge oplever et for højt pres. Vi antager på baggrund af vores analyse, at der er tendens til at HF-elever oplever et pres i forhold til at være med hele tiden og skulle kunne finde tid til det hele i deres hverdag. Altså antager vi, på baggrund af vores analyse med Hartmut Rosa, at elever forsøger at optimere deres liv, hvor det kan komme på kant med deres generelle trivsel.

I et af Katznelson et. al. (2022), hvor hun og co. har forsket i trivsel og udsathed, blandt unge mellem 16-24 år, i bogen kaldt *I lyset af tempo, præstation og psykologisering*, at trivsel er et stort og undefinerbart begreb. Som dem, kommer vi frem til at dårlig trivsel kan udspringe fra alverdens forskellige kontekster. Du kan trives i en social ramme, men ikke i den anden, og der er nødvendigvis ingen sammenhæng (Katznelson, et. al., 2022: 167-168). Vi ser heller ingen klare mønstre mellem kønnene, men vi ser generelt ingen klare mønstre i om, hvorfor eleverne

trives eller ikke gør (Katznelson, et. al., 2022: 168). Det eneste vi kan sige er, at der er tendenser, men oplevelsen af disse tendenser er varierende fra individ til individ. Der hvor vores resultater adskiller sig fra deres, er selvfølgelig, at vi udelukkende har undersøgt HF-elever. Fælles er valget af teorier, hvor Katznelson et.al. gennem accelerationerne kommer frem til at de spiller ind på forskellige måder hos de unges mistrivsel, hvor de samtidig ser at ved at nedsætte tempoet, ved eksempelvis at meditere, dyrke yoga osv, hjælper dem med deres trivsel. Her ser vi også i vores empiri, at når de unge gerne vil væk fra hverdagens ellers høje tempo, gør de brug af deres sociale medier, eller ved at meditere, som Troels eksempelvis (Katznelson, et. al., 2022: 172-173). Vores resultater viser, som nævnt tidligere, at de unge mærker forskellige forventningspres alt efter hvor de befinder sig og hvor forventningerne kommer fra. Vi ser, hvordan elever som Maja føler et forventningspres i forhold til hendes skolearbejde og venner. Her mærker hun en effekt på hendes trivsel, når hun ikke føler sig tilstrækkelig i de enkelte situationer. Dermed læner vores resultater sig op af undersøgelsen fra Katznelson et.al. (2022), men her tilføjer vi igen et perspektiv for de unge, der tager en HF-uddannelse. Vi antager derfor, at HF-elever oplever forskellige mængder af forventningspres i deres hverdag. Samtidig antager vi at HF-elever på baggrund af det høje forventningspres oplever tidsnød i hverdagen. Der hvor vores analyse også adskiller sig er i det, at vi har valgt at have fokus på elevernes to scener, hvor vi får indblik i at elevernes performances kan blive påvirket, men der er her ikke noget direkte mønster for hvordan det påvirker elevernes trivsel.

Vi kan ikke sige noget direkte om HF-elevens generelle trivsel, men vi kan sige at trivsel er et individuelt fænomen, hvor der er forskellige faktorer og rammer, som spiller ind for at de trives. Der er fællestræk i vores indsamlede empiri, hvor vi ser at der skal det samme til for at nogle af eleverne trives. Samlet set kan vi ikke sige om trivsel og om eleverne får en god gymnasietid hænger sammen. I empirien ses det, at nogle elever trives hele vejen rundt, hvor andre elever måske ikke trives lige så godt i skolen, som de gør uden for skolen. Det skal forstås som, at når eleverne ikke engagerer sig i det fællesskab, der er i skolen, er det ikke ensbetydende med at eleven trives.

Litteraturliste

Bøger og publikationer

Andersen L. B., Binderkrantz A. S. og Hansen K. M. (2012) *Forskningsdesign* i “Metoder i Statskundskab” red. af Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Berisha H. og Zaikauskaitė (2018) Nedsat mental sundhed blandt unge, 16-24 år. Kandidatspeciale. Institut for Medicin og Sundhedsteknologi, Aalborg Universitet.

DPU - Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (2020) Elevtrivsel i Gymnasieskolen. Pædagogisk Indblik, nr. 06. Aarhus Universitetsforlag.

Elklit J. og Jensen H. (2012) *Kvalitative datakilder* i “Metoder i Statskundskab” red. af Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

EVA - Danmarks Evalueringsinstitut (2015) HF - Profil og Funktion. Rosendahls A/S

EVA - Danmarks Evalueringsinstitut (2019) Elevtrivsel på de Gymnasiale Uddannelser. Rosendahls A/S.

Goffman, E. (1963). *Stigma. Notes on the management of spoiled identity*. London: Penguin books.

A Hansen, K. M. (2012) *Kvantitative datakilder* i “Metoder i Statskundskab” red. af Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen. 2. udgave, 5. opslag. Hans Reitzels Forlag.

B Hansen, K. M. (2012) *Spørgeskemadesign* i “Metoder i Statskundskab” red. af Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen. 2. udgave, 5. opslag. Hans Reitzels Forlag.

Harrits, G. S., Pedersen C. S. og Halkier B. (2012) *Indsamling af interviewdata* i “Metoder i Statskundskab” red. af Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Harste, G. og Mortensen, N. (2013) *Social samhandlingsteorier* i "Klassisk og moderne samfundsteori" red. af Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen. 5. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, B., Tanggard L. og Brinkmann S. og (2015) *Fænomenologi* i "Kvalitative Metoder" red. af Brinkmann, S. og Tanggard, L. 2. udgave, 1. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Jakobsen, M. L. F. (2012) *Kvalitativ analyse: Kodning* i "Metoder i Statskundskab" red. af Lotte Bøgh Andersen, Kasper Møller Hansen og Robert Klemmensen. 2. udgave. Hans Reitzels Forlag.

Järvinen, M. (2013) *Pierre Bourdieu* i "Klassisk og Moderne Samfundsteori" red. af Heine Andersen og Lars Bo Kaspersen. 5. udgave, 4. oplag. Hans Reitzels Forlag.

Jezeq A. H., Pisinger V., Thorsted A. og Thygesen L. C. (2020) Sundhed og trivsel blandt gymnasieelever. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet. Version 2.

Katznelson N., Pless M., Görlich A., Graversen L. og Sørensen N. B. (2021) Ny udsathed: nuancer i forståelser af psykisk mistriivsel. Nordisk Tidsskrift for Ungdomsforskning. Vol. 2, iss. 2.

Katznelson N., Pless M., og Görlich A. (2022) Mistriivsel i lyset af tempo, præstation og psykologisering: Om ny udsathed i ungdomslivet. Aalborg Universitetsforlag. 1. udgave

Meltzoff J. og Cooper H. (2018) *Critical Thinking About Research, psychology and related fields*. 2. udgave. American Psychology Association.

Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (August, 2016) Uddannelsen til hf-eksamen - oversigt. Ministeriet for børn, undervisning og ligestilling.

Munk H. M. og Rasmussen S. (2018) "Hvilken almindelse bør samfundsfag fremme?" i *Samfundsfagsdidaktik* af Peter Brøndum [red.]. Columbus. 3. udgave.

Pahuus M. (2022) *Forståelsens filosofi*. Aalborg Universitetsforlag

Rosa, Hartmut (2014) *Fremmedgørelse og acceleration*. 1. udgave, 2. oplag. Hans Reitzels Forlag, København

Sundhedsstyrelsen (2022) *Danskernes Sundhed - Den Nationale Sundhedsprofil 2021*. Rosen-dahls A/S.

Sørig, Line Eriksen og Henriksen, Diana (2019) Unge i trivsel eller mistrivsel? Kandidatspeciale. Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde, Aalborg Universitet, København.

Wajcman, J. (2014) Pressed for time. Chicago: University of Chicago Press.

Internetsider

Aarhus Universitet A (2023) *Validitet* i 'Metodeguiden'. Metodeguiden.au.dk. Fundet d. 24.04.2023 <https://metodeguiden.au.dk/validitet>

Aarhus Universitet B (2023) *Reliabilitet* i 'Metodeguiden'. Metodeguiden.au.dk. Fundet d. 24.04.2023 <https://metodeguiden.au.dk/reliabilitet>

Børne- og Undervisningsministeriet (2022) Ny måling viser stabil høj trivsel blandt unge. Uddannelsesstatistik.dk. Fundet d. 25.03.2023 <https://www.uvm.dk/aktuelt/nyheder/uvm/2022/feb/220224--ny-maaling-viser-stabil-hoej-trivsel-blandt-unge>

(A) Børne- og Undervisningsministeriet (2023) Viborg Gymnasium, STX. Uddannelsesstatistik.dk. Fundet d. 25.03.2023

(B) Børne- og Undervisningsministeriet (2023) Nørresundby Gymnasium, STX. Uddannelsesstatistik.dk. Fundet d. 25.03.2023

(C) Børne- og Undervisningsministeriet (2023) Viborg Gymnasium, HF. Uddannelsesstatistik.dk. Fundet d. 25.03.2023

(D) Børne- og Undervisningsministeriet (2023) Nørresundby Gymnasium, HF. Uddannelsesstatistik.dk. Fundet d. 25.03.2023

(E) Børn- og Undervisningsministeriet (2023) Status efter grundforløbet for elever der påbegyndte gymnasial uddannelse i august måned, fordelt pr. gymnasial uddannelse. Uddannelsesstatistik.dk. Fundet d. 23.04.2023.

<https://uddannelsesstatistik.dk/Pages/Reports/1914.aspx>

Den Danske Ordbog (2023) FOMO eller fomo. Ordnet.dk. Fundet d. 26.05.2023 <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=fomo>

Ernst A. E., Würtz J., Lakmann C., Nielsen S. A. og Sørensen L. M. (09.10.2022) Hårtab, angst og søvnmangel: Højt tempo i samfundet skaber øget mistrivsel blandt unge. DR.dk. Fundet d. 23.04.2023 <https://www.dr.dk/nyheder/politik/folketingsvalg/haartab-angst-og-soevnmangel-hoejt-tempo-i-samfundet-skaber-oeget>

Fløe, J (30.12.2022) Det perfekte er blevet det nye normale: Unge har høje krav til sig selv. Psykologeridanmark.dk. Fundet d. 19.05.2023 <https://psykologeridanmark.dk/2017/08/psykologen-boern-skal-have-det-godt/>

Hansen, S. S. (16.03.2022) Unge får stress, fordi de er slaver af tiden. Information.dk. Fundet d. 20.05.2023 <https://www.information.dk/debat/2022/03/unge-faar-stress-fordi-slaver-tiden>

Nielsen, J. C. (August 2020). Elevtrivsel i gymnasieskolen. Aarhus universitetsforlag. Fundet d. 25.04.2023 https://dpu.au.dk/fileadmin/edu/Paedagogisk_Indblik/Elevtrivsel_gymnasiet/06_Elevtrivsel_i_gymnasieskolen-26-10-2022.pdf

Rasmussen, T. (16.03.2022) Ungdomsforsker: 'Er man ikke i en gruppe, er man fucked'. Gymnasieskolen.dk. Fundet d. 20.05.23 <https://gymnasieskolen.dk/articles/ungdomsforsker-er-man-ikke-i-en-gruppe-er-man-fucked/>

Ritzau (25.06.2022) Rekordmange studerende tager ikke en uddannelse, efter de har fået huen på. Nyhederne.tv2.dk. Fundet d. 20.05.2023 <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2022-06-25-rekordmange-studerer-tager-ikke-en-uddannelse-efter-de-har-faet-huen-pa>

Rohleder, M. (28.01.2019) En ungdom under pres. Gymnasieskolen.dk. Fundet d. 19.05.2023 <https://gymnasieskolen.dk/articles/en-ungdom-under-pres/>

Schuldt, L. K. (20.12.2022). Unge kæmper med mistrivsel – forsker kan ikke pege på årsagen: 19-årig fra Danske Gymnasieelevers Sammenslutning tror, at årsagen skal findes i "en udbredt sammenligningskultur" blandt unge. TV2, Samfund. Fundet d. 25.04.2023 <https://nyheder.tv2.dk/samfund/2022-12-20-unge-kaemper-med-mistrivsel-forsker-kan-ikke-pege-paa-aarsagen>